

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା

ମହାପରୁଷ ଅତିବଡ଼ୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା

ନବାରଣ୍ୟ ଛନ୍ଦରେ ଅନୁବାଦିତ ।

ନୂତନ ମୁଦ୍ରଣ

ପ୍ରକାଶକ—ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପୁସ୍ତକାଳୟ

ମାଲେସିଆ କଂପେଜସ (ପାଇର୍ ଷ୍ଟେସନ୍ ରୋଡ଼)

ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧ (ଗଞ୍ଜାମ)

ସଂସ୍କୃତ ସଂସ୍କରଣ

ମୂଲ୍ୟ—ଟ ୭-୦୦ ପଇସା

ପ୍ରଥମ ସମ୍ବନ୍ଧର

ଭୂମିକା

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ମହର୍ଷି ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କ ରଚିତ ମହା-
ଭାରତାନ୍ତର୍ଗତ ଭଗବତ୍ ଗୀତାର ଉକ୍ତଲୀଳାବାଦ । ଓଡ଼ିଶାର
ପ୍ରାଚୀନ ଭକ୍ତକବି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଅନୁବାଦ
କରିଥିବା ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ଜଣାଯାଏ । ଗ୍ରନ୍ଥର ସରଳ ସ୍ୱର
ନବୀନତା ଛନ୍ଦରୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ଆହୁରି ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୁଏ ।

ଆମ୍ଭେମାନେ ବହୁତ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରି ସୁରୁଣୀ
ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରୁ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ସଂଗ୍ରହକରି ପ୍ରକାଶ କଲୁ ।
ତାଳପତ୍ର ପ୍ରତିଲିପିରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳରେ ଭ୍ରମପ୍ରମାଦ ରହି
ଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଟବର ରାୟ ପ୍ରୋକ୍ତ ଭ୍ରମ ସଂଶୋଧକ
କରିଦେଇ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପକାର କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ଆନ୍ତରିକ
ଧନ୍ୟବାଦ ଅର୍ପଣ କରୁ ।

ଆଶାକରେ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ଦେଶବାସୀ
ସାଦରେ ସ୍ୱାଗତ କରିବେ ।

ବ୍ରହ୍ମପୁର-୧
୧୧-୧୧-୧୯୩୪ }

ଇତି
ପ୍ରକାଶକ

ଭୂମିକା

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟି ବ୍ରହ୍ମପୁର ମାର୍ତ୍ତୀ ସାହୁ ନିବାସୀ ଆମ୍ଭ
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ସ୍ବର୍ଗତ ରଘୁନାଥ ସାହୁଙ୍କ ଦ୍ବାରା ପ୍ରଥମବାର
ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ତାଙ୍କ ପରେ
ଏହାର ପୁନଃମୁଦ୍ରଣ ଅନେକ ଦିନ ଧରି ହୋଇପାରି ନଥିଲା ।
ଏହାପରେ ଏହାର ଦ୍ବିତୀୟ ମୁଦ୍ରଣ ୧୯୮୦ ସାଲରେ ହୋଇ-
ଥିଲା ଏବଂ ଦେଶ ବାସୀଙ୍କର ସାଦରେ ସମର୍ପଣରେ ଜ୍ବଳୟ
ସଂସ୍କରଣ ୧୯୮୯ ସାଲରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବହିଟିର
ବହୁଳ ପ୍ରଚାର ପରେ ଏହାର ଚତୁର୍ଥସଂସ୍କରଣ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ
ସାଦରେ ସମର୍ପଣ କରୁଅଛୁ ।

। ଇତି ।

ବ୍ରହ୍ମପୁର

୨୫-୧୦-୯୨

ଶାପଦାନ ଅମାବାସ୍ୟା

ପ୍ରକାଶକ

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପୁସ୍ତକାଳୟ

ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

ଗୀତାର ସୂଚୀପତ୍ର

ଅଧ୍ୟାୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଗଣେଶଙ୍କ ବନ୍ଦନା	୧
୧ । ଅର୍ଜୁନ ବିଷାଦ ଯୋଗ	୪
୨ । ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ	୨୨
୩ । କର୍ମଯୋଗ	୩୩
୪ । ଜ୍ଞାନ ଯୋଗ	୪୪
୫ । କର୍ମ ଯନ୍ତ୍ରାୟ ଯୋଗ	୫୧
୬ । ଧ୍ୟାନ ଯୋଗ	୫୭
୭ । ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଯୋଗ	୬୨
୮ । ଅକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ ଯୋଗ	୭୮
୯ । ଶରତତ୍ୟାଗ ଚରଣତ୍ୟାଗ ଯୋଗ	୭୩
୧୦ । ବିଭୂତି ଯୋଗ	୮୦
୧୧ । ବିଶ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶନ ଯୋଗ	୮୭
୧୨ । ଭକ୍ତି ଯୋଗ	୧୦୨
୧୩ । ଶେଷ ଶେଷଜ୍ଞ ବିଭାଗ ଯୋଗ	୧୦୭
୧୪ । ଗୁଣସ୍ତବ୍ୟ ବିଭାଗ ଯୋଗ	୧୧୩
୧୫ । ସୁବ୍ରହ୍ମେଣ୍ଦ୍ରମ ଯୋଗ	୧୧୮
୧୬ । ଦେବାସୁର ସପତ୍ନ ବିଭାଗ ଯୋଗ	୧୨୩
୧୭ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଭାଗ ଯୋଗ	୧୨୭
୧୮ । ମୋକ୍ଷ ଯୋଗ	୧୩୨
୧୯ । ଗୀତା ମାହାତ୍ମ୍ୟ	୧୪୭

ଧାନଂ

ଓଁ

ବ୍ରହ୍ମ ନନ୍ଦଂ ପରମସୁଖଂ ଚେତନଂ ଜ୍ଞାନମୂର୍ତ୍ତିମ୍
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଂ ଗଗନସଦୃଶଂ ଜହ୍ନମସ୍ୟାଦି ଲକ୍ଷ୍ୟମ୍ ।

ଶୂନ୍ୟଂ ନିତ୍ୟଂ ବିମଳମଚଳଂ ସର୍ବଥା ଯାନ୍ତୀଭୂତଂ
ସ୍ୱବାଞ୍ଚିତଂ ହି ଗୁଣରହିତଂ ମଦ୍-ଗୁରୁଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ ନମାମି ॥

ଶାନ୍ତି'କାରଂ ଭୁଜଗଶୟନଂ ପଦ୍ମନାଭଂ ସ୍ୱରୋଚଂ
ବିଶ୍ୱାଧାରଂ ଗଗନସଦୃଶଂ ମେଘବର୍ଣ୍ଣଂ ଶୁଭ୍ରଙ୍ଗମ୍ ।
ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତଂ କମଳନୟନଂ ଯୋଗିଭିଃ ଧ୍ୟାନଗମ୍ୟଂ
ବନ୍ଦେ ବିଷ୍ଣୁଂ ଭବଭୟହରଂ ସର୍ବଲୋକେ କଳାଥମ୍ ॥

ଓଁ ପାର୍ଥୀୟ ପ୍ରତିବୋଧତାଂ ଭଗବତ୍ ନାଗସୁଶେଳ ସ୍ୱୟଂ
ବ୍ୟାଘେନ ଶ୍ୱସତାଂ ପୁରାଣ ମୁନିନା ମଧ୍ୟେ ମହାଭୀତିକମ୍ ।
ଅଦ୍ୱୈତାମୃତବର୍ଷିଣୀଂ ଭଗବତ୍ ଅଶ୍ୱତଥାୟାୟ ନା
ମମୁଦ୍ଧାମନୁମଦଧାମି ଭଗବତ୍ ଶୀତେ ଭବଦ୍ୱେଷିଣୀମ୍ ॥

ପାଶାଶିବତଃ ସରୋଜକମଳଂ ଗୀତାର୍ଥ ଗନ୍ତୋକ୍ତଂ

ନାନାଶ୍ୟାନକକେଶରଂ ହରିକଥା ସଭାକୁଳା ବୋଧିତମ୍ ॥
ଲେକେ ସକଳସତ୍ ପଦେ ରହରହଃ ପେପାୟମାନଂ ମୁଦା ।

ଭୂୟାଦ୍ ଭରତପଙ୍କଜଂ କଳମଳପ୍ରସଂସି ନଃ ଶ୍ରେୟସେ ॥
ଯଂ ବ୍ରହ୍ମା ବରୁଣେନ୍ଦ୍ରବୃଦ୍ରମରୁତଃ ସୁନନ୍ତ୍ର ଦିବ୍ୟଃ ସ୍ତବେ-
ବେଦେଃ ସାଙ୍ଗପଦନମୋପନିଷଦେ ଶାସ୍ତ୍ରନ୍ତ୍ର ଯଂ ସାମଗ୍ରୀଃ ॥
ଧାନାବସ୍ଥିତ ଚିତ୍ତଗତେନ ମନସା ପଶ୍ୟନ୍ତ୍ର ଯଂ ଯୋଗିନୋ
ଯସ୍ୟାନ୍ତ୍ର ନ ବିଦୁଃ ସ୍ତୁରସ୍ତୁରଗଣା ଦେବାସ୍ତୁ ଚୟେ ନମଃ

ଭକ୍ତକବି
ଅତିବଡ଼ୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ କୃତ
ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା

ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ । ଅବଦ୍ୟମସ୍ତୁ ।

ଗୁ ଅକ୍ଷର ସେ ଗୁଣାଖତ	। ରୁ ଅଟେ ରୂପ ବିବର୍ଜିତ	॥
ଏ ଦୁଇ ଗୁଣ ଥାଏ ଯହିଁ	। ତାହାକୁ ଗୁରୁଦେବ କହି	॥
ଅଶକ୍ତ ମଣ୍ଡଳ ଆକାର	। ବ୍ୟାପୀ ଅଛନ୍ତି ଚରଚର	॥
ଯାଦାର ଶ୍ରୀପଦ କମଳ	। ଦର୍ଶିଏ ପରମ ମଙ୍ଗଳ	॥
ଅଜ୍ଞାନ ଘୋର ଅନ୍ଧକାର	। ନାଶ କରଇ କୃପା ଯାର	॥
ଜ୍ଞାନ ଅଞ୍ଜନ ଶଳାକାରେ	। ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦିଶେ ମାୟା ପାରେ ॥	

ଗତିତ ଅତିଶ୍ଵ ପତିତ । ପାଦନ କରିବାରେ ଖ୍ୟାତ ॥
 ତେଣୁ ସେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଚରଣ । ଭକ୍ତିରେ କରିବ ବନ୍ଦନ ॥
 ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତ ଶୂନ୍ୟ ଠୁଳ ॥
 ଯାହାର ଆଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ । ବେଦମାନଙ୍କେ ନୁହେଁ ଅନ୍ତ ॥
 ବ୍ରହ୍ମା ଶଙ୍କର ଆଦି ସ୍ଵର । ହିମାଦ୍ର ଆଦି ମଘାଧର ॥
 ଶେଷ ସନ୍ନ୍ୟାସ ରୂପି ତୟ । କରି ଯେ ନାହାନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣସ୍ପୃ ॥
 କେବଳ ଭୟଙ୍କର ହୃଦେ । ରହିଛ ଅତି ସୁଖପ୍ରଦେ ॥
 ପୁଣି ଧନାର୍ଥ ଜନ ଆର୍ତ୍ତ । ନାଶନେ ଉଡ଼ାଇଛ ନେତ ॥
 ତେଣୁ ମୋହର ପ୍ରତିଆଶା । କରିଛ ଅତିଶ୍ଵ ଭରସା ॥
 ଏ ଆଶା ଗୋଟି ମୋର ଉତ୍ସ । କରିବ ନାହିଁ ଜଟନ୍ନୟ ॥
 ମୁଁ ଯେ ପାମର ସ୍ଥାନ ଜନ । ଧାନ ଜନଙ୍କେ ଭାଗ୍ୟବାନ ॥
 ଉନ୍ମେ ଯେ ଧାନଜନ ପ୍ରିୟ । କରୁଣା ବରୁଣ ଆଳୟ ॥
 ତେଣୁ ଉନ୍ମର ଶ୍ରୀପୟର । କମଳେ ମୋର ନମସ୍କାର ॥
 ପ୍ରାକୃତ ବଳେ ଭଗବତ । ଗୀତାକୁ କରିବି ମୁଁ ଗୀତ ॥
 ଏହି ଅନୁକ୍ତ ହେଉ ମତେ । ବସି ମୋହର ହୃଦଗତେ ॥
 କହିବି ପଦ ସରି ଭେଦ । ପବନ ହେବ ମୋର ହୃଦ ॥
 ପଦ ପଦାର୍ଥେ ଭଲ ମନ୍ଦ । ହେଲେହେଁ ନାହିଁ ମୋ ସମ୍ବନ୍ଧ

ନମୋ ନମସ୍ତେ ମହାମାୟା । ଅନାଦି ନାଥଙ୍କର ଜାୟା ॥
 ଯାହାର ମହିମା ଅଶେଷ । ଶେଷଙ୍କ ମୁଖେ ନୋହେ ଶେଷ
 ଶିବ କେଶବ ଧାତା ମାତା । ପ୍ରଳୟ ଜନ୍ମ ସ୍ଥିତି ଦାତା ॥
 ଜଗତଜନ ମୁଖ ଶିରୀ । ଦାନାର୍ଥୀ ଜନ ଦୁଃଖହାରୀ ॥
 ତୁମ୍ଭ ଶ୍ରୀଚରଣ କମଳେ । ଶରଣ ଗଲି ମୁଁ ବଳେ ॥
 ସଦୟହୃଦେ ଦୟା ଚିତ୍ତେ । ବିଜୟ କରି ମୋର ଚିତ୍ତେ ॥
 ଏହି ଅନୁଜ୍ଞା ମୋତେ ହେଉ । ମୋ ଚିତ୍ତ ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ରହୁ ॥
 ଆଦି ଅନାଦି ପାଦତଳେ । ମୋ ଶିର ଲେକ୍ତୁ ସର୍ବକାଳେ ॥
 ସ୍ଥିତନେ ଶୁଣ ଦେଇ ମନ । ଶ୍ରୀ ଶାସ୍ତ୍ର ପଦର ବିଧାନ ॥
 କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ଦୁଇ କୁଳ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବା କଲେ ମୂଳ ॥
 ଦୂତମାନଙ୍କୁ ପେଷି ବେଗେ । ରାଜାମାନଙ୍କୁ ଚାରିଦିଗେ ॥
 ହକର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଦେଇ । ଆଣିଲେ ତାଙ୍କୁ ହକରାଇ ॥
 ଯୁଦ୍ଧକୁ କରି ଅନୁକୂଳ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଲେ ଠୁଳ ॥
 କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଘେନି ପାଣ୍ଡବେ । ରହିଲେ ରଣରଙ୍ଗ ଭାବେ ॥
 ଶାସ୍ତ୍ର ସହିତେ ସେ ଭୂମିରେ । ମିଳିଲେ କଉରବ ଘରେ ॥
 ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ବ୍ୟାପ । ମିଳିଲେ ଧୂତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଶ ॥
 ସଞ୍ଜୟ କହନ୍ତେ ରାଜନ । କଲେ ଅଛନା ବିଧିମାନ ॥

ଯଥା ଆସନରେ ବିଜୟ । ବରି ପରାଶର-ତନୟ ॥
 ବେଦୋକ୍ତ ବାକ୍ୟ ବିଧିମତେ । ଜଳ୍ୟାଣ କରି ନ ପାପପତେ ॥
 ତଦନ୍ତେ ତାହାକୁ କହିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବ ଆମ ଭଲେ ॥
 ଏ ଦୁଇ ବଳେ ହେବେ ଦୁଇ । ବଧ କରିଇବେ ଗୋବିନ୍ଦ ॥
 ପୁଣ୍ୟଦି ବନ୍ଧୁ ମିତ୍ର କହୁ । ଦେଖିବ ଆହେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ॥

—○—

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରୋବାଚ

ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରେ ସମବେତା ଗୁପ୍ତଭୀଷଣ
 ମାମକାଃ ପାଣ୍ଡବାଶ୍ଚୈବ କିମକୁର୍ବତ ସଞ୍ଜୟ ॥
 ମୋର ନୟନ ବେନି ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧ ମୁଁ ଦେଖିବି କେହି ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲିବାରୁ ବ୍ୟାସ । ବୋଇଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେ ଆସା ॥
 ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ଦେବା । ଦେଖିବ ରଣ ଗୋଳ ଯୋଦ୍ଧା
 ଯେ ଯାହା ଭୁଲେ ଯୁଦ୍ଧ କରି । ପାହୁ ସହାୟ ପାଇ ମାର ॥
 ସକଳ କଥା ତ ବୁଝିବ । ଯେ ସର୍ବ କଥା ବିଚ୍ଛିନ୍ନବ ॥
 ଏ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁଙ୍କ ହେଉରୁ । ଉନ୍ମୁକ୍ତ ତପି ମହିମାରୁ ॥

ଅନୁକ୍ର ଉକ୍ତ କଥାମାନ । ସମସ୍ତ ଦେଖିବ ରାଜନ ॥
 ବ୍ୟାସ ବଚନେ ବ୍ୟାସସ୍ତୁତ । କହିଲେ ଏ ନୁହେଁ ଉଚିତ ॥
 ନିଜସ୍ବ ବଳ ଆଦି ଯେତେ । ମୋହର କୁଟୁମ୍ବ ସଙ୍ଗତେ ॥
 ମରିବେ ମୋ ନେତ୍ର ଦେଖିବ । ଦେଖିଲେ ଶୋକ ଜାତହେବ
 ଗୋରୁ ଡ୍ରାହ୍ମଣ ବାପ ପୁଅ । ମଧୁସ୍ଥ ସେବକ ଶନ୍ତିୟୁ ॥
 ଦେଖି ମୋ ହୃଦୟ ଧରଣ । ନହେବ ନହେବ ମରଣ ॥
 ଆଉ ବୁଦ୍ଧି ଏ ମୋତେ କହ । ଅଥର ନୋହୁ ମୋର ଦେହା ॥
 ଶୁଣି ମୁଁ ପାଗବି ଯେମନ୍ତେ । ଆନ ଜନର ମୁଖାଗ୍ରତେ ॥
 ଏମନ୍ତ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହୁ । ବ୍ୟାସ ବୋଲିଲେ ଏହାହେଉ
 ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ହସ୍ତ ଧରି । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଗେ ଉଦ୍ଭବି ॥
 ଏହାକୁ ଦେଲୁ ଦିବ୍ୟନେତ୍ର । କହିବ ଏ ସବୁ ଚରିତ ॥
 ଯେପରି ସଗ୍ରାମର ବିଧି । ଶୁଣିବ ପ୍ରଘଟ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥
 ମାୟା ଅମାୟା ହାନି ଲଭ । ଯାର ବିଧାନମାନ ସବୁ ॥
 ଯାହା ହୋଇବ ସବୁ ଜନ୍ମ । କହିବ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତନ ॥
 ସମସ୍ତେ ରଣରେ ପଡ଼ିବେ । କେତେ ବା ଉତ୍ତରି ଉଦ୍ଭବେ ॥
 ଉତ୍ତମ ଜନେ ହେବେ ନାଶ । ସଗ୍ରାମ ହୋଇବ ବିଶେଷ ॥
 ଧର୍ମ ଉଦୟ ହେବ ଯାର । ଯଶ ଲଭିବ ସେ ନିଜର ॥

ଏମନ୍ତ କହି ପରାଶର । ତନୟ ହୋଇଲେ ଅନ୍ତର ॥

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରୋବାଚ

ସଞ୍ଜୟ ଅଗ୍ରତେ ରାଜନ । ସୁଚ୍ଛିଲେ ଯୁଦ୍ଧ କଥାମାନ ॥

ଅଠର ଅଶ୍ଵତ୍ଥୀ ବଳ । ଦେନର୍ଦ୍ଦ ସର୍ବ ମହାପାଳ ॥

ମିଳିଲେ କେ କେଉଁ ଦେଶରୁ । ଧନ୍ୟ ସଞ୍ଜୟ ତୁ ଏଠାରୁ ॥

ଯେ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ପରସାଦେ । କହି ଶୁଣିବା ଅପ୍ରମାଦେ ॥

କେ ବା ଯଶକୁ ଦେନସିବେ । ଅପଯଶକୁ କେ ଲଭିବେ ॥

ଏ ତ ସ୍ଵଧର୍ମ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର । ରଥାର ମଧ୍ୟରେ ପବନ ॥

ମୋର ତନୟମାନ ଯେତେ । ପଶୁଙ୍କ ତନୟ ସମେତେ ॥

କଲେ ସେ କେବଣ ବିଧାନ । ଯୁଦ୍ଧେ ଉତ୍ସୁକ କରି ମନ ॥

ଦୁନ୍ଦ ଆରମ୍ଭି ଛନ୍ତି ଭଲେ । ତୁମ୍ଭର ମୁଖରୁ ଶୁଣିଲେ ॥

ସମ୍ପ୍ରତେ ହେବ ମୋର ମନ । ଜାଣିବି ଭଲମନ୍ତ ମାନ ॥

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ

ଶୁଣ ରାଜନ ମହାରଥା । ପ୍ରଥମେ ଶୁଣୁ ପଦ୍ମ କଥା ॥

ମଉ ହୋଇଣ କୁଇ ବଳ । ମିଳିଲେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ସ୍ଥଳ ॥

ପଶ୍ଚିମ ମୁଖରେ ପାଣ୍ଡବେ । ରହିଲେ ଅଦିତ୍ୟ ସମ୍ଭବେ ॥

ପୁଷ୍ପମୁଖରେ ପଶ୍ଚିମରେ । ରହିଲେ ଯାଇ କୁରୁବୀରେ ॥

ଏକାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବଳ । ଦିନ ଦିନ ପଡ଼ିବ ତଳ ॥
 ସଗ୍ରାମେ ସମସ୍ତେ ଗରିଷ୍ଠ । ପାଣ୍ଡବ ବଳ ଦିନ ମୁଗ୍ଧ ॥
 ଗଣିତ ସପତ ଶତାବ୍ଦୀ । ଯେସନେ ପ୍ରଳୟର ପାଣି ॥
 ସେହି ସଞ୍ଚାଳ ଦୁଇ ବଳ । ରଣ ମଣ୍ଡଳେ ହେଲେ ଠୁଳ ॥
 ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ଵ ପଦାଦି । ସମ୍ଭାରେ ଗୋଳଣ୍ଡରେ ଅତି ॥
 ବାରେ ଅଛନ୍ତି ଅଗଣିତ । ଚଉବ ମୁଁ ପୁଣି କେତେ ତା ॥
 ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନାଦି ଯୁଦ୍ଧର । ଶ୍ରୀମ ଅର୍ଜୁନ ମହାବୀର ॥
 ଯୁୟୁମାନ ଯେ ଚରଣ ଦିନ । ଦ୍ରୁପଦ ଧୃଷ୍ଣକେତୁ ଚନ୍ଦ୍ର ॥
 ଚେକିତାନ ଦିନ କାଶୀରାଜ । ପୁରୁଷେନ ଦିନ କୁନ୍ତୀରାଜ ॥
 ଏ ଆଦି କୃପ ଶୁକ୍ର କର୍ଣ୍ଣ । ଜୟଦ୍ରଥ ଦ୍ରୋଣ ବିକର୍ଣ୍ଣ ॥
 ସୋମଦେବ ଦିନ ଅଶ୍ଵଥାମା । ସାତ୍ୟକି ଆଦି କୃତବର୍ମା ॥
 ଭୃଗୁଶିବା ଦିନ ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ । ଶଲ୍ୟ ଶିଖଣ୍ଡ ଅଭିମନ୍ୟୁ ॥
 ଏ ଆଦି ଯେତେ ନରବର । ମାଧବ ପାଣ୍ଡବ ସୁଦର ॥
 ଯେ ଯାହା ଶଙ୍ଖ ବାଦ୍ୟ ଧରି । ବାହୁଲେ ଅତି ନାଦ କରି ॥
 କର୍ମେ ଲ ଧୃବଲେଳ ଯାଏ । ଅରଣ୍ଧ୍ର ହୋଇଲ ଉଦୟେ ॥
 ମରିଲେ ଯେଣୁ ଭଲ ଜନେ । ପୃଥ୍ଵୀର ଶଲ୍ୟ ଦିନ ସେମାନେ ॥
 ତେଣୁ ଉପାୟକୟ ଦିନ । ଏ ଅନ୍ତେ ଏକଠାବେ ବସି ॥

ସମସ୍ତେ ଶତ୍ରୁକୁ ହୁଇଲେ । ନିୟମ କରିଣ କହିଲେ ॥
 ଯୁଦ୍ଧକୁ ଗଲେ ଯେ ମାରିବା । ଆନ ବେଳରେ ପ୍ରୀତିହେବା ॥
 ଆଦର ପ୍ରମାଣଟି ଏହି । ଯୁଦ୍ଧରେ ନ ପାରିବ ଯେହି ॥
 ବିରଥୀ ହତାୟୁଧ ହେବ । କେଣ ବା ବସ୍ତ୍ର ଫିଟିଥିବ ॥
 ତାହାକୁ ଯୁଦ୍ଧେ ନ ମାରିବା । ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତରେ ଗୁହେ ଯିବା ॥
 ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ହୃଦୟରେ । ମାୟା ହିଁ ନଥିବ ହୃଦରେ ॥
 ଏମନ୍ତ ନିୟମକୁ କଲେ । ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯଜ ସେ ହୋଇଲେ ॥
 ସେଦିନ ମାର୍ଗଶିର ମାସ । ଦିଅ ଶୁକଳ ଯସୋଦଶି ॥
 ଭଉଣୀ ରକ୍ଷ କୁଜବାରେ । ଆସିଲ ସବୁଟି ବରୁରେ ॥
 ପ୍ରସ୍ତୁତ କାଳରୁ ଉଠିଲେ । ଯେହାର ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ହେଲେ ॥
 କଲେ ସ୍ନାହାନ ନିତ୍ୟକର୍ମ । ସମସ୍ତେ ସ୍ତମ୍ଭରଲେ ଧର୍ମ ॥
 ସେହି କାଳରେ ଶ୍ଯାମ୍ବୁ ଦ୍ରୋଣ । ପାଣ୍ଡୁ ପୁତ୍ରଙ୍କର କଲାଣ ॥
 ବଞ୍ଚି ଶ ଆଶିଷ ସେ ଦେଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଣ ରୁ ବୋଇଲେ ॥
 ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ ରାଜନ । ଏ ଗୁପ୍ତକଥା ମନେ ଘେନ ॥
 ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁଙ୍କ ପରସାଦେ । ଏହା ମୁଁ ଜାଣିଲି ହାଦେ ॥
 ଏଥନ୍ତେ ରଣକୁ ଉଦ୍ଦେଶି । ଶ୍ଯାମ୍ବୁ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ଆସି ॥
 ସୈନ୍ୟ ସମୁଦ୍ରେ ତେଜୋମୟ । ପୌର୍ଣ୍ଣମୀ ଚନ୍ଦ୍ର କି ଉଦୟ ॥

ପାରୁଣ୍ୟେ ରଥ ଗଜ ଅଶ୍ବ । ରାଜକ ପଦାତି ବିଶେଷ ॥
 ଶୁଷ୍କ ଚ ରଥଙ୍କ ଉଦ୍ଦମ । ରଥ ମଣ୍ଡିଣି ଅନୁପମ ॥
 ଛଦି ଶୂନ୍ୟରେ ଗଢ଼ଳ । ନାନାଦି ପୁଷ୍ପ ମାଳ ମାଳ ॥
 ଅମୂଲ୍ୟ ଦରପଣମାନ । ରାଜନ୍ତି ଅତି ଶୋଭାବନ ॥
 ଧୂଳରେ ପତାକା ଚରାଳ । ଗମଇଁ ଗଗନ ମଣ୍ଡଳ ॥
 ସାରଥ୍ୟ ରଥରେ ଯୋଡ଼ି ଅଶ୍ବ । ବାହୁଲ ହୋଇ ଦିବ୍ୟବେଶ ॥
 ସଗ୍ରାମ ଭୂମିକ ଉତ୍ତର । ରହିଲେ ଶୁଷ୍କ ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ॥
 ତଥା ହିଁ ଦ୍ରୋଣ ଦିବ୍ୟରଥେ । ଅଶ୍ବଥାମାକୁ ଘେନି ଯାଥେ ॥
 ଭୂମ୍ଭର ପୁତ୍ରମାନେ ଯେତେ । ସଜ ହୋଇଲେ ଏହିମତେ ॥
 ଶୁଷ୍କଙ୍କ ପଟୁଆର ଶେଡ଼ି । ମେଦନୀ କମ୍ପ ଅଛି ପଡ଼ି ॥
 ଏପରି ଅନେକ ସଜନ । ଘେନି ଆଡ଼କେ ଅଛି କର୍ଣ୍ଣ ॥
 ଆପଣେ ଦ୍ରୋଣେ ବ୍ୟୁତ୍ଥ ଅଶ୍ବ । କରଣ ପାଶୁଛନ୍ତି ଆଟ ॥
 ଆବେରି ଶୁଷ୍କ ଦ୍ରୋଣ ଦୁହେଁ । କୁଳିଶ କବାଟର ପ୍ରାୟେ ॥
 କା ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜନ । ମାନସେ ଘେନି ଭୟମାନ ॥
 ପାର୍ଥର ଅଗ୍ରତେ କହିଲେ । ଅସଙ୍ଗ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ଭୁଲେ ॥
 ରହି ତ ଅଛି କୁରୁ ନୃପ । ଆମ୍ଭର ସୈନ୍ୟଟି ଅଳପ ॥
 ପୁଣି ଦ୍ରୋଣ ବ୍ୟୁତ୍ଥ ବିଚ୍ଚରି । ଅଛନ୍ତି ଅତି ଆଶ୍ଚ୍ୟ କରି ॥

ଆମ୍ଭର ଆଟ ପାଞ୍ଚ ଭୁବ୍ବ । ଯେପରି ନ ଜିଣିବେ କେହୁ ॥
 ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ଚକ୍ର ସ୍ବର । ପରରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଦେଲେ ରଚା ॥
 ଯେ ଗଜ ଅଶ୍ବ ମୁରାଟ । କରଣ ବିରୁଦ୍ଧଲେ ଆଟ ॥
 ପାଣ୍ଡବ ବାରେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଏକକୁ ଆରେକ ନଳନ୍ତି ॥
 ଚକ୍ରକୁ ଅଶ୍ବ ହୃଦୟରେ । ରହିଲେ ଅତି ନିର୍ଭୟରେ ॥
 ରାଜାଏ ଯେତେ ଛନ୍ତି ଆସି । ଚନ୍ଦ୍ର ବିଚନ୍ଦ୍ର ରଥେ ଚସି ॥
 ଯେ ଯାହା ଅଙ୍ଗବଳ ଭୁଲେ । ରହିଅଛନ୍ତି ସମଭୁଲେ ॥
 ପାର୍ଥର ନନ୍ଦିଘୋଷ ଯାନ । ହୋଇଛୁ ଅସୁବ ବିଧାନ ॥
 ମକରମାସେ ସୂର୍ଯ୍ୟପ୍ରଭ । ଯେପରି ସେହୁପରି ଆଭ ॥
 ଧୂଳରେ କପି ଇନ୍ଦ୍ର ବିଜେ । ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳେ ବିରାଜେ ॥
 କପିକେତନ ବୋଲି ନାମ । ଯାର ମହିମା ଅନୁପମ ॥
 ସେ ହେତା ମଞ୍ଜୁ ଶର୍ମ ଆସି । କୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞାରେ ରଥେ ଚସି ॥
 ପ୍ରଳୟ ଚଷା ଅଶ୍ବ ବୁରି । ଆଗରେ ଅଛନ୍ତି ଉଭାରି ॥
 ସେ ନନ୍ଦିଘୋଷ ରଥ ରଡ଼ି । କବା ପ୍ରଳୟ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ॥
 ଶୁଣିଲେ ଗୟବଳ ହାସି । ଆପଣେ ପ୍ରଭୁ ବ୍ରହ୍ମରାଣି ॥
 ଯେଉଁ ରଥକୁ ସଜକରି । ଅଛନ୍ତି କେ ତାହା ବିସ୍ତାରି ॥
 କହୁବ ପାର୍ଥ ଯହିଁ ରଥୀ । ଆପଣେ ହୋଇଲେ ସାରଥୀ ॥

ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ଚରଣୀ । ସେପରି ପାର୍ଥ ରଥ ପୁଣି ॥
 ହେଲେହେଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜନ । କହିଲେ ଆହେ ଅରଜୁନ ॥
 ଦେଖ ଶୁଣୁକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟପରି । ରଥରେ ଅଛନ୍ତି ଉଭାରି ॥
 ଏହାଙ୍କ ମୁଖେ ଯେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଧନ୍ୟପଦକୁ ଅରଜିବ । ୧୦୦ ।
 ଜଣିଲେ ହେବ ଆମ୍ଭ ଯଶ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କର ମୁକ୍ତକେଶ ॥
 ଦୁଃଶାସନ ହୋଇଯିବା ପାଇ । ରାଜ୍ୟ ହିଁ ଶେଷ କରିପାରି ॥
 ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ସେ ଧର୍ମକୁ । କହିଲେ ନୁହ ବିପାଦକୁ ॥
 ଭୁଲେ ତ ମୁଁ କେନ୍ଦୁ କହ । ଅସତ୍ୟ କଥାକୁ ନ କହ ॥
 ଶ୍ରୀହରି ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ସହାୟ । ନୋହୁବ ଆମ୍ଭର ଅଜୟ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପ୍ରସାଦୁ ନିଶ୍ଚୟ । ଯୁଦ୍ଧରେ କରିବାଟି ଜୟ ॥
 ଗୋବିନ୍ଦ ଦୟାକୁ ମୁଁ ବହୁ । ଭୟ ନ କରେ କାହାକୁ ହିଁ ॥
 ଶୁଣୁ ସହସ୍ର ଲକ୍ଷ କୋଟି । ହେଲେହେଁ ଆମ୍ଭେ ଜଣିବାଟି ॥
 ପାର୍ଥର ବାକ୍ୟେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଧର୍ମ ସୁମରି ହେଲେ ସ୍ଥିର ॥
 ଏମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଅରଜୁନ । କଥାକୁ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
 ଶ୍ରୀହରି ଯଦ୍ଧରେ ସାରଥ୍ୟ । ପାର୍ଥକୁ କରିଛନ୍ତି ରଥୀ ॥
 ଦୁର୍ଗା ସୁମରି ଶସ୍ତ୍ର ଧରି । ଯୁଦ୍ଧକୁ ରହିଲେ ଉଭାରି ॥
 ଭଦ୍ରବ ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ପାର୍ଥ । ଶୌଭାକୁ ପାଇଛନ୍ତି ରଥ ॥

ଧୂଳେ ବିଜୟ ହୁମାନ । ଦୂରସ୍ଥ କଉରବ ସୈନ୍ୟ ॥
 ଦେଖିଣ କମ୍ପୁଛନ୍ତି ଭୟେ । ବାଜେ କଦଳୀ ନଳପ୍ରାୟେ ॥
 ଦୁଇ ସମୁଦ୍ର ପରି ଦୁଇ । ବଳ ଅଛନ୍ତି ଉଭୟ ହୋଇ ॥
 ସେକାଳେ ଅମ୍ବିକା ତନୟ । ପୁଛନ୍ତି କହ ହେ ପଞ୍ଚୟ ॥
 ଏ ଦୁଇ ବଳଙ୍ଗର ମଧ୍ୟେ । କି ଭାଷା ଜାତ ହେଲା ଆଦେୟ ॥
 ସଗ୍ରାମ ନୋହୁବା ପୁଣରୁ । ଶୁଣିଲେ ଉତ୍ତର ମୁଖରୁ ॥
 ବୁଝିବା ହାନିଲଭ କଥା । ଯାହାର ଯେମନ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥
 କେ ଆଗ ଗୁଡ଼ିଲଟି ଭବ । ଯଥାର୍ଥ କରିଣ କହବ ॥

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ

ସଞ୍ଜୟ କହଲେ ରାଜନ । ସୁଞ୍ଜିଲେ ମୋତେ ଯେ ବିଧାନ ॥
 ପୁଣି ପୁରୁଷଙ୍କର ନାଦ । ଯେପରି ହୋଇଲା ସମ୍ପାଦ ॥
 ରଥରୁ ଉଠି ଧର୍ମରାୟ । ଭୂମିରେ ଯାଇ ଉଭୟ ହୁଏ ॥
 ହସ୍ତରୁ ଧନୁ ଶର ଥୋଇ । କର ଦୁହେଁ ଶିରେ ଦେଇ ॥
 ବୃକ୍ଷଭାଜି ଯେ ପଛେ ଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ହିଁ ଅଛନ୍ତି ॥
 କୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପଶିଲେ । ଉଭୟ ଥାଟି ତା ଦେଖିଲେ ॥
 ଧୂଳିକାର କଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିତ୍ । ବୋଇଲେ କୁନ୍ତୀ ଯେ ଧୂଳିକୁ ॥
 କେଉଁ ଲକ୍ଷଣେ କଲ ଜାତ । ଭାଷା ତା ହୋଇଲା ଦୂଷିତ ॥

ଏଡ଼େକ ସମ୍ଭାର ଆରମ୍ଭ । କରି ଛୁଡ଼ିଲେ ହୃଦ୍‌ ଦମ୍ଭ ॥
 ଶରଣ ପଶିବେ ଏ ଯାଜ୍ଞ । ବୋଲି ପ୍ରବଧେ ପଟେ ବୁଝି ॥
 ଏ ଅନ୍ତେ ଧର୍ମଙ୍କର ସ୍ତବ । ମିଳିଲେ ଭାଷୁଙ୍କ ଅଗ୍ରତ ॥
 କର ଯୁଗଳ ଶିରେ ଦେଇ । ପ୍ରଣାମ କରି ପରୁରଇ ॥
 କହିଲେ ଆହେ ପିତାମହ । ଯୁକ୍ତାନୁକୂଳ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ ॥
 ଶୁଣ ହୋଇଣ ଅତି ତୋଷ । କଳାଣ କରି ପରକାଶ ॥
 କହିଲେ ସଗ୍ରାମରେ ଜିତି । ଭୁଞ୍ଜିବି ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟ ବିଭୁତି ॥
 ଶୁଣି ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହେ । ଉଚିତ କଥା ତ ଏ ନୁହେଁ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ତ ଅଜେୟ ପୁରୁଷ । କହିଲୁ କେମନ୍ତ ଭବିଷ୍ୟ ॥
 ପୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନେ ସହାୟ । ହୋଇଛ ଆମ୍ଭର ଅଜେୟ ॥
 ହୋଇବ ଯଥା ଜଥାରମ୍ଭେ । କହୁଛ ଏ କଥାକୁ ତୁମ୍ଭେ ॥
 ଶୁଣି ସେ ଗାଙ୍ଗେୟ କହିଲେ । ଅର୍ଥକୁ ବଶ ହେଲି ଭଲେ ॥
 ଯଥାର୍ଥ ଜାଣ ଦ୍ରୁପ ମୋର । ଶସ୍ତ୍ର ଛଡ଼ାଇ ଯେବେ ପାର ॥
 ତେବେ ସେ ହେବ ତୁମ୍ଭ ଜୟ । କୃଷ୍ଣ ତ ତୁମ୍ଭର ସହାୟ ॥
 କହିକ କରିବେ ସେ ବୁଦ୍ଧି । ହେବ ତୁମ୍ଭର କର୍ମସିଦ୍ଧି ॥
 ତଦନ୍ତେ ପୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ମିଳିଲେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ଶୁମ୍ଭର ॥
 ପ୍ରଣାମ କରି ଉଦ୍ଧା ହେଲେ । ଗୁରୁଙ୍କ ମୁଖକୁ ବୁଝିଲେ ॥

କହିଲେ ଆହେ ଗୁରୁଦେବ । ଯୁଦ୍ଧକୁ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ହେବ ॥
 କଲ୍ଲ ଚ ଦଇବ ପୁରୁଷ । ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବରେ ଅମର୍ଷ ॥
 ଶୁଣିଣ ଗୁରୁ ହେଲେ ତୋଷ । କଲେ ସେ କଲ୍ୟାଣ ବିଶେଷ ॥
 କହିଲେ ତୁମ୍ଭେ ଯଶ ଲଭ । କୃଷ୍ଣ ଚ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ତୁଳଭ ॥
 ବିରୁଦ୍ଧ ମୋର କରୁ ଶସ୍ତ୍ର । ଛଡ଼ାଇ ପାର କୁରୁଗୋଷ୍ଠ ॥
 ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠି ତୋଷମନେ । ମିଳିଲେ କୃପା ସନ୍ନିଧାନେ ॥
 ଚରଣେ କଲେ ନମସ୍କାର । କହିଲେ ପୁରୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ॥
 ଅଶ୍ୱଥାମାଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଣିତ । ହୋଇ କହିଲେ ସେହିମତ ॥
 ସେ ଗୁରୁ ଗଉରବ ଜନ । ମାନଙ୍କୁ କରି ସମାଧାନ ॥
 ବାହୁଡ଼ି ନିଜ ସ୍ଥାନେ ଗଲେ । ନିନ୍ଦୁକ ଲୋକେ ଦେଖୁଥିଲେ ॥
 ଧର୍ମର ଗୁଣ ଦେଖି ତାଙ୍କ । ପ୍ରଶଂସା କଲେ ସେ ଅନେକ ॥
 ବୋଇଲେ ଧନ୍ୟ ତୁମ୍ଭ ମାତ । ନିଶ୍ଚୟ ହେଲେ ଜୟଯୁକ୍ତ ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସାଧୁ ବାଣୀ । କଲେ ସେ ପୁଣିଲା ଧରଣୀ ॥
 ହରିଙ୍କି ଦେନି ପାଞ୍ଚ ଭାଇ । ବସିଲେ ଯେହା ରଥେ ଯାଇଁ ॥
 କରରେ ଧନୁ ଶର ଧରି । ଯୁଦ୍ଧକୁ ରହିଲେ ଉତ୍ତରି ॥
 ଏ ଅନ୍ତେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆସି । ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ମୁଖ ରୁହିଁ ହସି ॥
 କହିଲେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସୈନ୍ୟ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ନୁହନ୍ତି ସମାନ ॥

ଦ୍ରୁପଦ ଗଜା ପୁତ୍ର ଏହି । ସୈନ୍ୟ ସମ୍ଭାଳି ଅଛୁ ରହି ॥
 କପଟେ କରିଦେବି ନାଶ । ଏ ଗୁରୁ କରିବଟି କଥା ॥
 ସେ ଥାଟେ ବୀର ଅରଜୁନ । ଶ୍ଯମ ହିଁ ନୁହଇ ତ ସାନ ॥
 ଏହାଙ୍କ ଭୂଲେ ସମକଷ । ଗଜାକେତେ ବା ହେତେଲକ୍ଷ୍ୟ ॥
 ସାତ୍ୟକି ଯଦ୍ ଅଂଶେ ଜାତ । ଦ୍ରୁପଦରାୟ ଧୃଷ୍ଣକେତ ॥
 ବିରାଟ ହିଁ କାଶୀ ରାଜନ । ପୁରୁଜିତ ହିଁ ନୋହେ ସାନ ॥
 କୁନ୍ତୀଭୋଜ ହିଁ ମହାବୀର । ପଞ୍ଚ ହିଁ ଦ୍ରୌପଦୀ କୁମର ॥
 ସୁଧାମନ୍ୟୁ ହିଁ ଅଭିମନ୍ୟୁ । ଏତେକ ସାର ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟ ॥
 ମହାରଥରେ ଗଣ୍ୟ ଏହି । ଆତ୍ମର ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେହି ॥
 ସମସ୍ତେ ସହାୟରେ ଜେତା । ଅଛନ୍ତି ଶ୍ଯମ ମହାରଥା ॥
 କର୍ଣ୍ଣ ହିଁ କୃପ ଅଶ୍ୱଥାମା । ଭୂରୀଭବା ଏ କୃତବର୍ମା ॥
 ଆବର ଅନେକ ହିଁ ବୀରେ । ନାନାଦି ଶସ୍ତ୍ର ଧରି କରେ ॥
 ମୋହର ପାଇଁ ଘୋର ରଣ । କରିବେ ନ ଡରି ମରଣ ॥
 ଦେଖ ଦ୍ରୋଣକୁ ଆଶ୍ଚକରି । ମୋ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଉତ୍ତରୀ ॥
 ତାଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ରଣେ ଶ୍ଯମ । ଘଞ୍ଚ ନୁହଇ ଆତ୍ମ ସମ ॥
 ମୋ ବୋଲ ଘେନି ଗୁରୁଦେବ । ଶ୍ଯମକୁ ଘେନି ଦ୍ୱାରେ ଥବ ॥
 ଇଚ୍ଛା କେ ଶତ୍ରୁକୁ ବିନାଶ । କରିବେ ଶୁଣି ହେଲେ ତୋଷ

ଶୁଷ୍କ ହୁଁ ଶୁଣି ମନେ ମନେ । ସନ୍ତୋଷ ରାଜାର ବଚନେ ॥
 ହୋଇଲେ ରୋମ ଟାଙ୍କୋରାଇ । ଶଙ୍ଖକୁ ଧରି ଦେଲେ ବାଦ୍ ॥
 ପୁରୁଲ ଦଶଦିଗେ ନାଦ । ଶୁଣି ଯାଇଲ ହେଲେ ମୋଦା ॥
 ଯେତେକ ଥିଲେ ନରବରେ । ସେ ଯାହା ଶଙ୍ଖ ଧରି କରେ ॥
 ବଜାଇ କଲେ ଅତି ଗୋଲ । ପୁରୁଲ ଆକାଶ ଧରିଲ ॥
 ପାଣ୍ଡବ ଆଟ ପଦ୍ମ ମୁଖ । ଚାହିଁଲେ ଅର୍ଜୁନର ମୁଖ ॥
 ଶୁକଳ ବର୍ଣ୍ଣ ଦୁଇ ଯୋଡ଼ା । ଉପରେ ଯୋଡ଼ଛନ୍ତି ଘୋଡ଼ା ॥
 ଆପଣେ ଯହିଁରେ ସାରଥୀ । ପାର୍ଥକୁ କରଛନ୍ତି ରଥୀ ॥
 ଦୁହେଁ ସେ ଯାହା ଶଙ୍ଖଧରି । ବୋହଲେ ଘୋର ନାଦକରି ॥
 କୃଷ୍ଣର ଶଙ୍ଖ ପଞ୍ଚକନ୍ୟା । ଶନ୍ଦୁଙ୍କ ମଦ ବିମଦକନ୍ୟା ॥
 ପାର୍ଥର ଶଙ୍ଖ ଦେବଦତ୍ତ । ଶନ୍ଦୁଙ୍କ ଦର୍ପ କରେ ହତ ॥
 ସେ ଦୁଇ ଶଙ୍ଖ ଏକ ବାଦେ । ବାଦିଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ନାଦୋ ॥
 ଶବଦେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କର୍ମିଲ । କୁରୁଙ୍କ ଗର୍ବ ଗର୍ବ ହେଲ ॥
 ପୌଣ୍ଡ୍ର ଶଙ୍ଖକୁ ଧରି ଶ୍ରୀମ । ବାଦିଲେ କରି ଅତି ଜମ ॥
 ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉଛୁଳିଲ ପଡ଼ି । କବା ପ୍ରଳୟ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ॥
 ଶୁଣି ସାନନ୍ଦ ଧର୍ମରାଏ । ଅନନ୍ତ ଶଙ୍ଖ ଧରି ବାଏ ॥
 ଏମନ୍ତ ସମୟେ ନକୁଳ । ସ୍ବୟୋଷ ଶଙ୍ଖ କଲେ ଗୋଲ ॥

ଶ୍ରୋତାଙ୍କର ପାଞ୍ଚ ପୁରୁଷ । ଯେ ଯାହା ଶଙ୍ଖ ଧରି ହସ୍ତେ ॥
 ବାହୁରେ ଶବଦେ ଆକାଶ । ପୁରୁଷ ମନ୍ତ୍ର କଲି ହାସ ॥
 ସ୍ତୁତ୍ରା ସ୍ତୁତ ଶଙ୍ଖ ନାଦେ । କୁରୁଏ ରହୁଲେ ପ୍ରବଦେ ॥
 ଶଙ୍ଖା କାଶୀ ରାଜା ଦୁଇ । ଯେ ଯାହା ଶଙ୍ଖ ଧରି ବାହୁ ॥
 ସାଧ୍ୟକ କରେ ଯେଉଁ ଶଙ୍ଖ । ସେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ହୁଁ ତଙ୍କ ॥
 ବାହୁରେ ଯେ ଶବଦ ଶୁଣି । କୁରୁଏ ଲେଟିଲେ ଧରଣୀ ॥
 ପୁଷ୍ପକ ଶଙ୍ଖ ସହଦେବ । ବାହୁରେ କରି ସେ ଅପୁଷ୍ପ ॥
 ସେ ଶଙ୍ଖ ନାଦ ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣେ । ନିବେଦ ହେଲେ କୁରୁଜନେ ॥
 ପୁରୀର ବିରାଟ ନିରାଟ । କରି ଶଙ୍ଖକୁ କଲେ ରଟ ॥
 ଧୃଷ୍ଣଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆଦି ନରେଶ । ନିଜ ନିଜର ବାଦ୍ୟ ଘୋଷ ॥
 କଲେ ସେ ହେଲ ଅତି ଗୋଲ । କର୍ମେ ଲ ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳ ॥
 କଦା ପ୍ରଳୟ ଗରଜନ । ଶୁଣି ସତ୍ତ୍ୱେ ଶତ୍ରୁଜନ ॥
 ମନେ ଲଭିଲେ ଅତି ସନ୍ତୁ । ସମସ୍ତେ ନୂଆଁ କଲେ ମାଥ ॥
 ସେ ଶବ୍ଦେ ପାର୍ଥ ଧନୁ ଧରି । ଗୁଣକୁ ଦେଲେ ସେ ଟଙ୍କାରୀ ॥
 ସେ ଗୁଣ ଟଙ୍କାର ଶବଦ । ଶୁଣି ହେଲେ ଅତି ନିବେଦ ॥
 ପୁଣି ସେ ଦିବ୍ୟ ଆୟୁଧକୁ । ଧରିଣ କହୁଲେ କୃଷ୍ଣକୁ ॥
 ଦେଶେଶ ବାହୁ ମୋର ରଥ । ଦୁଇ ଆଟରେ ମଧ୍ୟ ପଥ ॥

ଯୁଦ୍ଧକୁ ଆସିଛନ୍ତି ଯେହୁ । ଦେଖଇଁ ଜନା ତାଙ୍କୁ ମୁହିଁ ॥
 ଅର୍ଜୁନ ବାକ୍ୟ କହ୍ନେ ଶୁଣି । ହରଷ ହେଲେ ଚକ୍ରପାଣି ॥
 ଅଳପ ମୃଦୁ ମୃଦୁ ହସି । ମାୟା ସାଗର ବ୍ରହ୍ମରାଣି ॥
 ଦୁଇ ପଇନ୍ଦ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ନେଇ । ଭୟକୁ ଚାଲିଗଲେ ଥୋଇ ॥
 ଚାହିଁଲେ ଅର୍ଜୁନର ମୁଖ । ବୋଇଲେ ଶପ୍ତ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଦେଖ ॥
 ରୁଦ୍ରକୁ ମାଗିବାର ଅର୍ଥେ । ଏ ଭଲଲେକେ ଛନ୍ତି ଏଥେ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି କହ୍ନେ । ଅର୍ଜୁନ ନିଶ୍ଚଳ ନୟନେ ॥
 ସତ୍ରାମ ଭୂମିକ ସେ ଚାହିଁ । ଦେଖିଲେ ସର୍ବେ ବନ୍ଧୁଭାଇ ॥
 ଶାସ୍ତ୍ର ଦ୍ରୋଣାଦି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ଶକୁନ ଅଶ୍ୱଥାମା କର୍ଣ୍ଣ ॥
 କୃପାଶୂର୍ଯ୍ୟ ହିଁ ଭଗଦତ୍ତ । ଦୁଃଶାସନାଦି ଶତେ ଭ୍ରାତ ॥
 ଜୟଦ୍ରଥ ଭୂରୀଶ୍ରବାକୁ । ଚାହିଁବା ମାତ୍ରକେ ଏହାଙ୍କୁ ॥
 ହୃଦରେ ଜାତ ହେଲା ସେନୁହୁ । ଚିତ୍ତ ହିଁ ପାଇଲା ବିମୋହ ॥
 ବିଚାର କଲେ ମନେ ମନ । ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଏ ମହାନ ॥
 ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପିତାମହ ଆଦି । ଭ୍ରାତ ସ୍ତୁତ୍ୟଦ ବନ୍ଧୁ ଆଦି ॥
 ଗୁରୁ ଶୃଗୁର ଅଜା ଲୋ । ସମ୍ବନ୍ଧ ସଖାଦି ମଉଳା ॥
 ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଜନ । ମାରିଲେ ହେବ କେଉଁପୁଣ୍ୟ ॥
 ନାଶିଲେ ଆପଣାର ବଣ । ହୋଇବ କି ଧର୍ମ କି ଯଶ ॥

ଦେଖଣାହାରି ଜନ ଯେତେ । ନାଶ ଏ ଯିବେ ଅନମିତେ ॥
 ହୋଇବ ଅତି ଅଧର୍ମ । କେବଳ ନର୍କ ପାପ କର୍ମ ॥
 କେତେହେଁ କାଳକୁ ସମ୍ପଦ । ଭୁଞ୍ଜିବି ଅର୍ଥ ପରମାଦ ॥
 ବୋଲି ବିପ୍ଳବ ମୁଖେ ରହି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଖ ଚାହିଁ କହି ॥
 ହେ ପ୍ରଭୁ ଶୁଣ ମୋ ଉତ୍ତର । ଏସବେ ବନ୍ଧୁ ସହୋଦର ॥
 ନୟନ ପଥରେ ମୁଁ ଦେଖି । କର୍ମ ଲାଗୁ ମୁଖ ଶୁଣି ॥
 ଗଲା ହସ୍ତରୁ ଶସ୍ତ୍ର ପଡ଼ି । ସାହାସ ଯାଉଅଛି ଉଡ଼ି ॥
 ହସ୍ତ ପାଦ ହିଁ ନ ଚଳନ୍ତି । ଦେହ ମୋ ଅସମ୍ଭାଳ ଅତି ॥
 ଭୟରେ ଅନ୍ତରାଳ ମନ । ଟାଙ୍କୁରି ଗଲେ ରୋମମାନ ॥
 ପ୍ରିୟେ ମୁଁ ନ ପାରଇ ବସି । ଶକୁନମାନ ନେହେ ଆସି ॥
 ଦଶୁଅଛନ୍ତି ବିପକ୍ଷତେ । ଜୀବ ବା ନ ରହିବ ଗାନ୍ଧେ ॥
 କେତେହେଁ କାଳ ଜଈଥୁବି । କି ସୁଖ ଭୋଗହିଁ ଭୁଞ୍ଜିବି ॥
 ରାଜ୍ୟ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରହୋଜନ । ପୋଡ଼ି ସେ ସୁଖ ଗନମାନ ॥
 ଏ ମୋତେ ନ ରୁଚଇ କିଛି । ଏଥିରେ କେଉଁ ଲାଭ ଅଛି ॥
 ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ର । ଅର୍ଜୁନ ରଣେ ଦେହ ବହି ॥
 ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ ବଡ଼ପଣ । କେ ଭୋଗ କରିବଟି ପୁଣି ॥
 ଗୁରୁ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରସିଦ୍ଧମହ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପିତା ପୁତ୍ର ସେନୁ ॥

ଶୁଣୁର ମାତୁଳାଦି ଯେକେ । ପରସ୍ତ ଶଳାଦି ସହକେ ॥
 ଅବା ସମ୍ବନ୍ଧ ବନ୍ଧୁ ଭାଇ । ଏହାଙ୍କୁ ମାରିବି କି ମୁହିଁ ॥
 ଯଦ୍ୟପି ଏ ମୋତେ ମାରିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ନ ମାରିବି କେବେ॥
 ଏହାଙ୍କୁ ମାରି ତନି ଲେକେ । ରାଜନ ହେଲେହେଁ ମୁଁ ଏକେ
 ତହିଁ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରୟତନ । କହୁଛି ଆହେ ଜନାଦ ନ ॥
 ଯଦ୍ୟପି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରୀତି । କଥାକୁ ନ ହେବ ସମ୍ମତି ॥
 ତେବେ ମୁଁ ଭଲମନ୍ଦମାନ । ବୁଝାଇ ଦେବି ସମାଧାନ ॥
 ସେ ଭଲମନ୍ଦ ନ ଜାଣନ୍ତି । ମୁଁ କି ହୋଇବି ସେହୁମତି ॥
 କୁଳ ବିନାଶ କଲେ ଯାହା । ହୁଅଇ ନ ଜାଣି କି ତାହା ॥
 କୁଳକୁ କ୍ଷୟ କଲେ କୁଳ । ଅଧର୍ମ ହୁଅଇ ନିର୍ମୂଳ ॥
 ଅଧର୍ମ ହୋଇଲେ ବର୍ଦ୍ଧନ । ଦୂଷିତ କୁଳସ୍ତ୍ରୀ ଗଣନ । ୧୭୦ ।
 ଯଦ୍ୟପି ଦୂଷିତ ହୋଇଲେ । ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ହୁଏ ଭଲେ ॥
 ବର୍ଣ୍ଣସଙ୍କର ପିତୃଲୋକେ । ଅବଶ୍ୟ ପଡ଼ନ୍ତି ନରକେ ॥
 ପିଣ୍ଡ ଉଦକ ଙ୍ଗି ସ୍ବାସ୍ଥାନ । ସ୍ବଳାତ ଧର୍ମ ହୁଏ ଲୀନ ॥
 ସ୍ବକୁଳ ଧର୍ମ ନାଶ ଗଲେ । ନରକେ ପଡ଼ନ୍ତି ସେ ଭଲେ ॥
 ସେ ନରକ ମଧ୍ୟରେ ନିବାସ । ହୁଏ ଏ ପାପ ନୁହେଁ ନାଶ ॥
 ହେ କୃଷ୍ଣ ଆମ୍ଭେ ଦୁଷ୍ଟଜନ । କେବଳ ରାଜଭୋଗେ ମନ ॥

କରି ପାପକୁ ଉଦୟୋଗ । କରିଛୁ ନ କରିବା ଯୋଗ ॥
 କିନ୍ତୁ କହୁଅଛୁ ମୁହିଁ । ଏ ଯୁଦ୍ଧେ ଶତ୍ରୁ ନ କୁଅଇଁ ॥
 ମତେ ନା ମାରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । କେବେହେଁ ନାହିଁ ମୋ ବିମନ
 ମୋ ଦ୍ରଷ୍ଟେ ବଳୁଜନ ଏହି । ନାଶ ନୁହନ୍ତି କଦାପି ହିଁ ॥
 ଏମନ୍ତ ଭାବୁଛି ମୋ ଚିତ୍ତେ । ଏ ଭଲ ପ୍ରାୟ ଲଗେ ମୋତେ
 ସଞ୍ଜେ କହିଲେ ରାଜନ । ଏମନ୍ତ କହି ଅରଜୁନ ॥
 ବାୟୁ ହୋଇ ରହୁବରେ । ବସିଲେ ଶତ୍ରୁ ନାହିଁ କରେ ॥
 ଶୋକ ସନ୍ତାପ ହୃଦେ ଘାରି । ଅଶ୍ରୁରେ ଚଷ୍ମ ଗଲ ପୁରି ॥
 ସଦୟେ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ । ଅଛନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ ତେଜି ଦେଇ ॥
 ମନରେ ଧର୍ମ ସୁମରନ୍ତି । ହୃଦେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭୟ ଅତି ॥
 କରି ସେ ହୋଇଲେ ନିବେଦ । ମୁଖରୁ ନିଶ୍ଚୁରିଲା ବେଦ ॥
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ସେ ସଞ୍ଜେ । କହିଲେ ଏପରି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥
 ସୁଜନେ ଶୁଣି ହୁଅ ତୋଷ । ଚିତ୍ତେ ନ ଧର ମୋର ଦୋଷ ॥
 ଶ୍ରୀଭଗବତ ଗୀତାମୃତ । ପ୍ରାକୃତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଗୀତ ॥
 ଉଦାସ୍ୟ ଚରଣେ ତରଣୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଭାବଣୀ ॥
 ସେ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ପଦଧାରୀ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ କହି ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାଧ୍ୟାୟେଷାଂ ପ୍ରଥମାଂ
 ଭୂଷଣପଦାଂ ଶ୍ରୀମଦଗବତ୍ ଗୀତାଂ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ସୈନ୍ୟଦର୍ଶନୋନାମ
 ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—○—

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ

ତଂ କଥା କୃପୟାବିଷ୍ଣୁ ମଗ୍ନୁପୁର୍ଣ୍ଣାକୁଳେଷଣଂ ।
 ବିଷୀଦନ୍ତମିଦଂ ବାକ୍ୟମୁତ୍ତମ ମଧୁସୂଦନଃ । ୧ ।

ସଞ୍ଜୟ କହେ ହେ ନରେଶ । ଶୁଣ ଏ ଅନ୍ତେ ହେଲ କଥା ॥
 ଅର୍ଜୁନ ଧନୁ ଶର ତଳେ । ଥୋଇଣ ଅଶ୍ରୁ ବେନିଡ଼ୋଳେ
 ରଥ ଉପରେ ରୁଗ୍ଧ ବସି । ସତସ୍ତେ ଦୟାସିନ୍ଧୁ ହସି ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ବୁଝି ସେ ପାର୍ଥକର ମୁଖ । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମମୁଖ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଏ ବିଷୟ ଭବ । ନୁହଇ ତୁମ୍ଭର ସ୍ଵଭବ ॥
 ବିଷମ ସରି କାଳ ଏହି । ଏଥେ ଏପରି ଯାହା ରହି ॥

ଅଛୁ ତୁମ୍ଭକୁ କି କହୁବି । ତୁମ୍ଭେ କି ନ ଜାଣ ତା ଭାବି ॥
 ଯୁଦ୍ଧକୁ ହୋଇଣ ବିକଳ । ଶତ୍ରୁକୁ ଥୋଇଲ ଯା ତଳ ॥
 ଏକଥା ଗୋଟି ସ୍ଵର୍ଗଲୋକେ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧି ରହୁବ ଭୁଲେକେ ॥
 ଏ ନିତି ଭଲଲେକ ଗତି । ନ ଜାଣି ଶୋକ କର ଅତି ॥
 ପ୍ରଧଳ୍ଲ କରନ୍ତି ବିଶେଷ । ଏବେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ କୁସୁରୁଷ ॥
 ପରିରେ କର ଅନୁତାପ । ଶୁଦ୍ଧ ଶୋକକୁ ଧର ରୂପ ॥
 ଏ ପଛ ବୁଦ୍ଧି ପରିହର । ଉଠି ଶ ବେଗେ ଯୁଦ୍ଧ କର ॥

ଅର୍ଜୁନ ବିବାଚ

ହେ କୃଷ୍ଣ ଶତ୍ରୁ ଦ୍ରୋଣ ଛନ୍ତି । ଏ ମୋର ଗୁରୁପୁତ୍ର ହୋନ୍ତି ॥
 ଏ ଆଦି ଗୁରୁ ପିତାମହେ । ଅଛନ୍ତି ଏହାଙ୍କ ସମୁଦ୍ଦେ ॥
 କପରି ଶତ୍ରୁକୁ ପ୍ରୟୋଗ । କରିବି ମାରି ମନ୍ତ୍ର ଭୋଗ ॥
 ଏଯୋଗ ନୋହୁ ନୋହୁ ବୋଲ । ଏହା ଅପେକ୍ଷା ମତେ ଭଲ ॥
 ଲେକମାନଙ୍କେ ଭିକ୍ଷାପାତ୍ର । କରିବି ନ ମାରିବି ଗୋପ ॥
 ମନ୍ତ୍ର ଆଚରି ଯେଉଁ ଭୋଗ । ସେହୁ କଥାଟି ନକ'ଯୋଗ ॥
 ହେ କୃଷ୍ଣ ଭୁଞ୍ଜିବା ପରାଏ । ବୋଲ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ଏ ॥
 ଆମ୍ଭେ ବା ମାରିବା ତାହାକୁ । ସେ ଅବା ମାରିବେ ଆମ୍ଭକୁ ॥
 ନଜାଣି ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯୋଗ । ଅଥବା ମାରି ମନ୍ତ୍ରଭୋଗ ॥

କରିବା କେତେ କାଳ ଥିବା । କୃଷ୍ଣ ମୋ ଦଇନ ଘେନିବା ॥
 ଯୁଦ୍ଧିବା ନ ଯୁଦ୍ଧିବା ଅର୍ଥ । ଯେ ଭଲ କହ ତା ଯଥାର୍ଥ ॥
 ଧରମ ନିମିତ୍ତକୁ ମୋହ । ପାଉଛୁ ଏ ମୋହର ଦେହ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ତ ମୋର ଗୁରୁଦେବ । ସଶସ୍ତ୍ର ପିତାଙ୍କ ନନ୍ଦବ ॥
 ମୋର ହୃଦରେ ଶୋକ ବ୍ୟାଧି । ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ବମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭୁଲି ॥
 ଇନ୍ଦ୍ର ପଦବ ପାଇଲେହେଁ । ଶାନ୍ତି ନ ଭଜଇ କେବେହେଁ ॥
 ଏତେକ କହୁ ତୁନି ହୋଇ । ରହିଲେ ଶିରକୁ ନୁଆଁଇ ॥
 ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ ନରେଶ । ଏଥର କହୁ ଗୁଡ଼ାକେଶ ॥
 ତୁନି ହୋଇଣ ରହିବାରୁ । କହିଲେ ଜଗତର ଗୁରୁ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ପାର୍ଥ ଆଗେ । କହନ୍ତି ସେନୁ ଅନୁରାଗେ ॥
 ତାଙ୍କୁ କରିବ ସେମାନଙ୍କୁ । ପଚାରି ଅଛ ତ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ତ ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରମାନ । ଜାଣିଛ ପଣ୍ଡିତ ବିଧାନ ॥
 ମିଛ କଥାକୁ ହିଁ ଶୋଚନା । କରୁଛ ନ ବିଚାରି କନା ॥
 ଥିଲ କଥାକୁ ସ୍ବପଣି ତେ । ଘେନନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
 ଗଲ କଥାକୁ ସେହୁପରି । ଶୋଚନା ନ କରନ୍ତି ଧରି ॥
 ନିଶ୍ଚୟ କଥା ଏ ତଦର୍ଥ । କହୁଛ ଶୁଣ ଆହେ ପାର୍ଥ ॥

ମୁଁ ଏବେ ଥିବି କେତେ ଦିନ । ପୃଥ୍ବୀରେ ହୋଇଯିବି ଲୁଚି ॥
 ପୁଣିହିଁ ଲଭିବି ନରମ । ଭୁମ୍ଭେ ତ ଜାଣ ଏ ମରମ ॥
 ଆମଣା ଜନେ ଯିବେ ମରି । ଏ ରାଜାଚନ୍ଦ୍ର ଆଦିକର ॥
 ଯେତେବେଳେ ଅଛନ୍ତି ଜଗତେ । ସମସ୍ତେ ଜାଣ ଏହି ମତେ ॥
 ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ମରୁଥିବ । ଏହିଟି ସଂସାରର ଭବ ॥
 ଏହିଟି ସ୍ବପଣ ତ ଜନେ । ଶୋଚନା ନ କରନ୍ତି ମନେ ॥
 ଦେହର ଭାବଟି ଯେମନ୍ତ । ବାଳକ ଯୁବା ବୃଦ୍ଧାବନ୍ତ ॥
 ବାଳକ ଭବ ଗୁଡ଼ିଯାଏ । ଯୁବା ସ୍ବଚ୍ଛବ ପୁଣି ହୁଏ ॥
 ପୁଣି ସେ ଯୁବାବସ୍ଥା ଯାଇଁ । ଜରାବସ୍ଥାକୁ ହିଁ ଲଭଇ ॥
 ବାଳକ ଭବ ଯୁବା ବୃଦ୍ଧା । ହେଲେ କି ହୁଅଇ ଆଜା ॥
 ସେବ ହେଲେହେଁ ହେବକହିଁ । ଏହିପରିରେ ଜାଣ ଦେହ ॥
 ଛାଡ଼ିଲେ ଆନ ଦେହ ପାନ୍ତି । ଏହି ପଣ୍ଡିତେ ନ ଶୋଚନ୍ତି ॥
 ଦେହାଦିମାନଙ୍କେ ଜନକ । ହୁଏ ବିଷୟ ଇଷ୍ଟ ଶୀତ ॥
 ଦୁଃଖ ସୁଖ ଏ ଦୁଇ ପୁଣି । ଏହା ଦିଅନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ॥
 ଏ ପୁଣି ନୁହନ୍ତିଟି ନିନ୍ଦ୍ୟ । ଯେଣୁ ହୁଅନ୍ତି ଆତ୍ମଯାତ ॥
 ଏହା ବିଚାର କର ପୁଣି । ଏମାନେ ଯାହାକୁଟି ଜାଣ ॥
 ଦଣ୍ଡକୁ ଦେଇ ନ ପାରିନ୍ତି । ଆଶା ମୋହରେ ବନ୍ଧୁଆନ୍ତି ॥

ସମ ମଣ୍ଡ଼ ଦୁଃଖ ସ୍ତବ୍ଧ । ମହାନ ପୁରୁଷ ସେ ମୋକ୍ଷ ॥
 ମୋକ୍ଷକୁ ଧ୍ୟାନେନ ସେବୁ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଣ ସେ କୁହଇ ॥
 ଜାଣଇ ଦୁଃଖ ସ୍ତବ୍ଧ ହେବୁ । ଅଳିଳ ସଂସାରର ଚରୁ ॥
 ଆତ୍ମା ଧର୍ମକୁ ଆଶ୍ରୟ କରେ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇଥାଇ ଧୀରେ ॥
 ସର୍ବଦା କାଳରେ ନିର୍ମଳ । ଆତ୍ମା ତ ଅକ୍ଷୟ ନିଶ୍ଚଳ ॥
 ଏ ଦୁଇ କଥା ପରମ ଶ୍ରୀ । ଯେ ଚିତ୍ତବେଗ୍ରମାନେ ଜାଣି ॥
 ବିଷୟ ଆଦି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ । ଦୁଃଖ ସ୍ତବ୍ଧ ଏ ଦୁଇ ପୁଣି ॥
 ଶୁଦ୍ଧ ସେ ଆତ୍ମନ୍ତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ । ହେ ପାର୍ଥ ତୁମ୍ଭେ ଯେହମତେ ॥
 ସଦୃଶ ଶୁଦ୍ଧ ଦେହ ଧର୍ମ । ଆବର ଶୁଣ କଥାମର୍ମ ॥
 ଯେ ଆତ୍ମା ଜଗତ ବ୍ୟାପିତ । ହେଇଣ ରହୁଅଛି ସତ ॥
 ତାହାକୁ ନାଶ କରିବାରେ । ସକ୍ୟ କାହାର ହିଁ ଲୋକରେ ॥
 ସେ ପୁଣି ନିତ୍ୟ ଅବିନାଶ । ତା ଦେହ ଅନିତ୍ୟ ବିନାଶ ॥
 ଏ ଦୁଇ କଥା ମନେ ଧର । ଶତ୍ରୁକୁ ଧରି ଶତ୍ରୁ ମାର ॥
 ମୁହିଁ ମାଇଲି ଯେ ବୋଇଲି । ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ସେ ମାଇଲି ॥
 ଆତ୍ମା ତ ଜନ୍ମ ଲଭିନାହିଁ । ମରଣ ଲଭିବ ସେ କାହିଁ ॥
 ହାଣିଲେ ପୁଣି ଶରୀରକୁ । ସେ କି ଲଭିବ ନିଧନକୁ ॥
 ଆତ୍ମା ତ ନିତ୍ୟ ନୋହେ କ୍ଷୟ । ଅନିତ୍ୟ ଶରୀରଟି କ୍ଷୟ ॥

କେ ପୁଣି ଏହାକୁ ମାରଇ । କିଏ ମାରିବ କାହାକୁ ହିଁ ॥
 ଯେମନ୍ତ ଜଣ୍ଠିବାସୋପେଷେ । ନୂତନ ବାସ ପିନ୍ଧେ ପ୍ରଣେ ॥
 ସେ ଜଣ୍ଠି ବସୁକୁ ଶୋଚନା । ନ କରେ ସେହୁପରି ସିନା ॥
 ଜନମ ଲଭିବାର ଦେହ । ଗୁଡ଼ିଲେ ନ କରି ନା ସେନୁହା ॥
 ଯେଉଁ ଆତ୍ମାକୁ ଶସ୍ତ୍ରଦାତ । ନାହିଁ ଅଗ୍ନିରେ ନୋହେ ହତ ॥
 ଜଳରେ ପୁଣି ନ ବୁଡ଼ଇ । ପବନ ବଳେ ନ ଉଡ଼ଇ ॥
 ବଢ଼ଇ ନାହିଁ ନ ଛୁଡ଼ଇ । କଦାପି ଶୁଷ୍କ ନ ଲାଗଇ ॥
 ସେ ନିତ୍ୟ ସ୍ଥାଣ୍ଡ ସଂଗତ । ଅଚଳ ଅଚନ୍ଦ୍ରୀ ଅବ୍ୟକ୍ତ ॥
 ଅନାଶ ଅବିକାର ସେହୁ । ଜାତ ହୁଅଇ ଦେହ ବହୁ ॥
 ମରଣ ହୁଅଇ ନିୟତ । ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଦୃଢ଼ତେ ॥
 ଏଥକୁ ନ କରସି ଭୟ । ଆବର ଶୁଣି ସୁନଶ୍ଚୟ ॥
 ସେ ପୁଣି ଲଭଇ ଜନମ । ସେହୁ ସେ ଲଭଇ ମରଣ ॥
 ମଲେହେ ପୁଣି ଜାତ ହୋଇ । ଏକଥା ସ୍ଵରୂପ ଅଟଇ ॥
 ଦେଖି ଦେଖାଇ କହଲେହେ । ସପ୍ରତେ ନାହିଁ ନା କେବେହେଁ ॥
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡିଆନ୍ତି ମନେ । ଭ୍ରାନ୍ତି ନ ଗୁଡ଼ି ଅଜ୍ଞାନେ ॥
 ଆତ୍ମା ତ ଅଜାତ ଅବଧ । କେ କରି ପାରିବଟି ବଧ ॥
 ପ୍ରାଣୀଏ ମରବାର ପାଇଁ । ମନରେ ଭକ୍ତିଛ କିପାଇଁ ॥

ଚ୍ୟାବର ଶରୀର ଯୁଦ୍ଧ । ସ୍ଵଧର୍ମ ଅଟଇ ଏ ସାଧ ॥
 ଏମନ୍ତ ବିଚାର ନ କରି । ଏଡ଼େ ଆରମ୍ଭ ପରିହର ॥
 ହୃଦୟ କିମାଳ ବିକଳ । ହେଉଛି ନେତ୍ରେ ରଖି ଜଳ ॥
 ଏ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ପୁଣ୍ୟ ମନ୍ଥ । ଅତି ସୁଖରା୍ୟ ଥିଲେ ପାଇ ॥
 ଅଛନ୍ତି ଦୁଇ ଠାଟ ମିଳି । ଫିଟିଛି ସ୍ଵର୍ଗର ଅର୍ଗଳ ॥
 ଏଥରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ନ କଲେ । ମହାତ୍ମା ପରିବର୍ତ୍ତି ଭଲେ ॥
 ଧର୍ମ ଯଶକୁ ନ ପାଇବ । କେବଳ ଅପଯଶ ହେବ ॥
 ମରିବାଠାରୁ ଚଡ଼ ସୁଖ । ନିନ୍ଦିତ ଜନପଦ ବାକ୍ୟ ॥
 ନୀଚ ଜନଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ର ବାଣୀ । ପଛନ୍ତେ ନ ସହବ ପୁଣି ॥
 ଏ ଯେଉଁ ମହାରଥମାନେ । ଭୁମ୍ଭକୁ ଡରୁଥିଲେ ମନେ ॥
 ଡରେ ପଳାଇ ଗଲ ଏବେ । ବୋଲି ଲଘୁଡ଼ି କରୁଥିବେ ॥
 ନ ବୋଲି ଯେଉଁ କଥାମାନ । ପଛନ୍ତେ ଶୁଣିବି କିଣ୍ଡି ॥
 ଶତ୍ରୁକୁ ଲୋକେ ଛାଡ଼ିଥିବେ । ଭୁମ୍ଭକୁ କିପାଇଁ ଡରିବେ ॥
 ନିନ୍ଦାବେ ସାମର୍ଥ୍ୟପଣ ହିଁ । ଏଥୁ ଲଘୁଡ଼ି ଅଛି କାହିଁ ॥
 ହାରିବା ଜଣିବା କଥାକୁ । ଶୋଚନା କରୁଛ ବୃଥାକୁ ॥
 ଯୁଦ୍ଧରେ ମଲେ ଲଭ ସ୍ଵର୍ଗ । ଜଣିଲେ ପୃଥ୍ଵୀ ଢେନ ଭାଗ୍ୟକୁ ॥
 ଏ ଦୁଇଠାରେ ଭୋଗ ସୁଖ । ସମାନ କିପାଇଁ ବିମୁଖ ॥

ଶୟନାନନ୍ତ କରେ ଧର । ଉଠିଣ ସନ୍ତାପକୁ କର ॥
 ଅଳ୍ପତ ଦୁଃଖ ଝୁଣ ଲଭ । ଏଥରେ ମିଶିଲେ କି ଲଭ ॥
 ଜୟ ଅଜୟ ଦୁହେଁ ସମ । ଉଠିଣ କରସି ସନ୍ତାପ ॥
 ସାଂଖ୍ୟଯୋଗ କରି ପ୍ରକାଶ । ଏ ପାପ ବଥାରେ ନମିଶ ॥
 ଏ ବୁଦ୍ଧି ଥିଲେ କର୍ମବର । ସ୍ଵଖ ଛେଦ ହୁଏ ଆନନ୍ଦ ॥
 ଯେ ଆନନ୍ଦ ଉଦୟୋଗମାନ । ତାଲେ ବା ନ ତାଲେ ଅଛିନା ॥
 ଏ ପୁଣି ତାଲଇଟି ସକ । ନୁହଇ ଆନ କର୍ମମତ ॥
 ଅନେକ କର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ । ବିଧାନ କରୁଥାନ୍ତି ଯେହୁ ॥
 କାଲେ ଦେବୁଣ୍ୟ କାଢ଼ ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ ଲାଭେ ଜୟାଜୟେ ॥
 ଏ କର୍ମଯୋଗେ ଜାହା ନାହିଁ । ଉଦ୍ୟମ କଲେ ନିଶ୍ଚେ ପାଇ ॥
 ଯାଏ ସଂସାର ମହାଭୟ । ନିଶ୍ଚଳ ଶାମ୍ବରୀ ଆଶ୍ରୟ ॥
 କାମ୍ୟଦି କର୍ମମାନଙ୍କରେ । ଅନେକ ବୁଦ୍ଧି ମନେ ସୁରେ ॥
 ଯେ ମୁଖଜନେ ବର୍ତ୍ତମାନେ । ସ୍ଵଖରେ ଦେଖୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 ଉଦ୍‌ବିଷ୍ୟ ଦୁଃଖ ନ ଦେନନ୍ତି । ଉତ୍ସୁକ ସର୍ଗ ଶ୍ରେଣ ଚନ୍ତି ॥
 ଯେ ବେଦ ବାକ୍ୟ ମାନୁଛନ୍ତି । ସେ କାମ୍ୟ କର୍ମକୁ ଇଛନ୍ତି ॥
 ଯା ମନ ଯହିଁ ଅଭିଳାଷ । ସେ ତଳ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ॥
 କାମ୍ୟରେ ଭଜପର ହୋଇ । କର୍ମକୁ କଲେ ସେ ତଳଇ ॥

ବିଷ୍ଣୁର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଚିତ୍ତ । ଯାହା ନ ଦିଏ କହାଚିତ୍ତ ॥
 ଅନେକ ପରକାରେ ବୁଦ୍ଧି । ଆଗତ ସ୍ତବେ ପ୍ରମୋଦ ॥
 ସ୍ୱର୍ଗଫଳ ହିଁ ଭୁଞ୍ଜୁଥାନ୍ତି । ଜନମ ମରଣ ଲାଭନ୍ତି ॥
 ବାସ୍ତବେକଙ୍କ ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥରେ । କର୍ମ ସେ ନ ଦେନ୍ତି ବାରେ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ବୋଲିବ ଏମନ୍ତ । ଦେବହିଁ ତୁମ୍ଭ ସନମତ ॥
 ସେ କଥା ଅଟଇ ଯଥାର୍ଥ । କେ ଆନ କରଣେ ସମର୍ଥ ॥
 ତହିଁର ମଧ୍ୟରେଟି ସାର । ଅଛଇଁ ଯେ ଚକ୍ର ବିଚାର ॥
 ଯି ଗୁଣେ ବନ୍ଧନ ସେ ହୋନ୍ତି । ସେ ଯଦ୍ୱା କର୍ମ ଅଚରନ୍ତି ॥
 ସେହି ବେତରେ ଗଜୋଗୁଣ । ସାହୁ ତ ତାମସଟି ଜାଣ ॥
 ଯାହାକୁ ଯେ ବା ପ୍ରାପ୍ତି ଥାଏ । ସେ ସେହି ବିଧିମତେ ରହେ ॥
 ବେତର ବଚନ ତ ଏହି । ବୋଲି ଘେନନ୍ତି ତାହା ସେହି ॥
 ଯି ଗୁଣାଞ୍ଜଳ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ବକ ନୋହିବ ଏ ପ୍ରମାଣ ॥
 ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ଏକ କଲ । ଧର୍ମର ହୃଦୟକୁ ଧର ॥
 ନିଦ୍ରା, ଦ୍ୱୟ, ସତ୍ୟ ନିତ୍ୟ ସ୍ଥାୟୀ । ନିର୍ଘୋଗ କ୍ଷମ ଆତ୍ମା ଯୋହି ॥
 ତାହାକୁ ଘେନି ରମୁଥାଅ । ଅନୋନ୍ୟ ମାର୍ଗକୁ ନ ଯାଅ ॥
 ଆଦର କଥାଏ ହେ ପାର୍ଥ । କହିବା ସୁସାଧ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ॥
 ଶୁଣ ଏ ସାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର । ସର୍ବୋପରରେ ଯେତେ ମାର ॥

ଥାଇ ଚେତିକି କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅତ୍ୟଧିକ ସେହୁ ॥
 ଯେ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏହା ଜାଣେ । ସମସ୍ତ କର୍ମ ପରିମାଣେ ॥
 ଦ୍ରାନ୍ତି ତା ନ ଥାଇ ହୃଦୟ । କାହୁଁ ଘେନଇଁ ବେଦସାର ॥
 ସେ ପାର୍ଥ ବରୁଣର ପୁଣ । ପଦ୍ମ ମୂଳ ନାରାୟଣ ॥
 କପାୟଁ କରମ କରବା । କଲେ ତ ଅସାର ହୋଇବା ॥
 ଫଳ ସମର୍ପି ତାହାକୁ ହିଁ । ଆଶ୍ରମ କରିଥିବା ରହୁ ॥
 ସମସ୍ତ କଥାକୁ ଉଦ୍ଧମ । ହେବକ ହେବ ଚିତ୍ତକ୍ରମ ॥
 ହେଲେ ଏ କଥା ଅଟେ ସତ । କର୍ମ ସେ ବ୍ୟବହାର ମତ ॥
 କର୍ମର ଫଳ ଜାଣି ମନେ । ଘେନନ୍ତି କାହିଁ ଯେଉଁମାନେ ॥
 ସେମାନେ ଜଗତ ଜଣନ୍ତି । ସମ୍ଭୁ ତାପରୁ ନିସ୍ତରନ୍ତି ॥
 ସିଦ୍ଧ ଅସିଦ୍ଧ ସମ ସଙ୍ଗ । ଛୁଡ଼ିଣ ହୋଇବ ଯୋଗୀଙ୍ଗ ॥
 ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବଙ୍କ ଭକତି । ସବୁହୁଁ ସାର ଅଟେ ମତି ॥
 କ ମନାର ପରେ କରମ । କରିବ ବ୍ୟବହାର ଧର୍ମ ॥
 ଅଳପ ଜ୍ଞାନ ରୁଚୁ ନୋହୁ । ମଣିବ ଯେଣୁ ପାର ନୋହୁ ॥
 ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗକୁ ଆଶ୍ରେ କରି । ବାସ୍ତବିକ ଫଳ ହିଁ ନ ଧରି ॥
 କୃପଣ ଜନଙ୍କର ଫଳ । କେବଳ ଅଟଇଟି ମୂଳ ॥
 ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗ ଆଶ୍ରେ କରି । ସ୍ଵକୃତ ଦୁଷ୍ଟତାରୁ ଚରି ॥

ଦେହ କଥାକୁଟି ଆଶ୍ରୟ । କର ହେ ପଣ୍ଡୁଙ୍କ ଚନୟ ॥
 ପଣ୍ଡିତ ଯେ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗରେ । ଆଆନ୍ତି ଅତି ମତିଧୀରେ ॥
 କର୍ମଫଳକୁ ଛାଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଜନ୍ମ କଳକୁ ମୁକ୍ତ ହୋନ୍ତି ॥
 ଅନାମ ଅମୋକ୍ଷକୁ ପାଇ । ରହନ୍ତି ଶାନ୍ତିରେ ହୋଇ ॥
 ବୁଝେ ସେ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗେ ରହ । ଛାଡ଼ି ତ୍ୟାଗ ଭବ ମୋହ ॥
 ସେ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗେ ସ୍ଥିରଯୋଗେ । ହେବପରବ ମୋକ୍ଷକେବେ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ କୃଷ୍ଣ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ମନ୍ତ୍ର । ଯେ ଯନ୍ତ୍ର ସେ ଯୁଗି କେମନ୍ତ ॥
 କେମନ୍ତ ଆତ୍ମନରେ ବସି । କେମନ୍ତ ବଚନ ସମ୍ପାଦି ॥
 କେମନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧିକାର ଭବ । ଏ ସବୁ ବିସ୍ତାରି କହିବ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ପାର୍ଥର ବାକ୍ୟେ ଜଗନ୍ନୟ । ବୋଲନ୍ତି ଶୁଣ ହେ ବିଜୟ ॥
 ସେ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ମନ୍ତ୍ର ଜନ । କର୍ମେ ବାଞ୍ଛିତ ନୋହୁ ମନ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଆତ୍ମା ରୁ ଆତ୍ମାରେ । ରମୁ ସେ ଆତ୍ମା ନରନରେ ॥
 ଦୁଃଖରେ ନୁହଇ ଦୁଃଖିକ । ଦୁଃଖରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନୋହେ ଜାତ ॥
 ରାଗାଦି ଭୟ ହୋଧମାନ । ଛାଡ଼ିଣ ହୋଇଥାଇ ମଗ୍ନ ॥
 ଲଭିବା ନ ଲଭିବା ଦୁଇ । କଥାକୁ ଏକତ୍ର ମଣଇ ॥

ଅସ୍ତେଷ୍ଠ ସେଷ୍ଠ ନାହିଁ ତାର । ଅଶୁଭ ଶୁଭରୁ ବାହାର ॥
 ଯେ ଆତ୍ମା ଚାହିଁ ଯୋଗେ ସ୍ଥିର । ଯେସନେ କର୍ମ ବ୍ୟବହାର ॥
 କର ଯୁକ୍ତ ପାଦ ଦେନ । ମସ୍ତକ ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦି ଦେନ ॥
 ବାହ୍ୟକୁ ପରକାଶ କରେ । ବିଷୟ ଆହାର ବଶରେ ॥
 ଦୁଃଖେଣ ଆରତ ହୁଅଇ । ବାହ୍ୟେ ନିରାହାର ହୋଇ ॥
 ସ୍ମୃତ୍ୟା ହିଁ ନୋହୁଅଇ ଦୂର । ଆନ୍ତଃଶିରରେ ରହଇ ॥
 ଏମନ୍ତ ଯେ ପାରିଇ ପାଏ । ନାହାକୁ ବୋଲି ସ୍ଥିରରୁଚି ॥
 ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ନରେ । ସ୍ମୃତ୍ୟାକୁ କରନ୍ତି ମନରେ ॥
 ତାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ଥମାନେ ଧରି । ବଳେ ତା ମନକୁ ଓଟାରି ॥
 ନାନାଦି ବିକାର ଦେଖାଇ । କୁମାର୍ଗେ ଦିଅନ୍ତି ପକାଇ ॥
 ପଣ୍ଡିତେ ବିବେକ କଲରେ । ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ଥମାନକୁ କଲରେ ॥
 ଆନ୍ତଃଶି ଆଶି ରଖୁଥାନ୍ତି । ମୋଠାରେ ଶରଣ ପଶନ୍ତି ॥
 ଯେତେବେଳରେ ଏକଚିତ୍ତ । ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ଆୟତ୍ତ ॥
 ସେହି କାଳରେ ହୁଏ ସିଦ୍ଧି । ତାହାକୁ ବୋଲିଟି ସ୍ଥିରୁଚି ॥
 ସେମାନେ ନ ଜାଣନ୍ତି ଆନ । ମୋ ପାଦପଦ୍ମେ ନିବେଦନ ॥
 ଏଣୁ ସେ ବିଷୟ ସଙ୍ଗେ । ସଙ୍ଗେ ନୋହୁବ କଦାଚିତେ ॥
 ସଙ୍ଗରୁ ବାଞ୍ଛା ହୋଏ ଜାତ । ବାଞ୍ଛାରୁ ହୋଏଟି ସମ୍ଭବ ॥

କ୍ରୋଧରୁ ମୋହ ଉଦ୍‌ଧୃତ । ମୋହରୁ ବ୍ରହ୍ମ ହୃଦ ମତି ॥
 ମନବ୍ରହ୍ମରୁ ବୁଦ୍ଧି ନାଶ । ବୁଦ୍ଧି ବ୍ରହ୍ମରେ ହୃଦ ନାଶ ॥
 ରାଗ ମୋହ କାମ ହଂସାଦି । ଯେ ଜନ ପାରଇଟି ହେବି ॥
 ବଶ କରଇ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ । ଭୁଞ୍ଜଇ ନାନା ସୁବିଧାନ ॥
 ସତା ପ୍ରସନ୍ନମନ ହୋଏ । ଦୁଃଖ ତା ନ ରହେ ହୃଦୟେ ॥
 ଭୁଲ୍ଲେଟି ଦେହପରି ବୁଦ୍ଧି । କର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣର ହେବ ସିଦ୍ଧି ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ବଶ ହୋନ୍ତି ଯାକୁ । ସ୍ଵରୁଦ୍ଧି କାହିଁ ବିନା ତାକୁ ॥
 ଆତ୍ମାରେ ଭବ ଯାର ନାହିଁ । ଶାନ୍ତିକି ଲଭିବ ସେ କାହିଁ ॥
 ଶାନ୍ତି ନ ହେଲେ ନାହିଁ ସୁଖ । ସର୍ବଦା ଲଭୁଥାଏ ଦୁଃଖ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ତା ବଶ ନୁହନ୍ତି । ଇଚ୍ଛା ସୁଖରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି । ୧୦
 ମନହୁ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ଚହଇ ଯାଇ ଅନୁବ୍ରତେ ॥
 ଦେଖାନ୍ତି ଯେ ପାହାର ପ୍ରଜ୍ଞା । ସେଠାରୁ ସରଇ ତା ପ୍ରଜ୍ଞା ॥
 ଜଳର ପବନର ବଳେ । ତରଣୀ ଯେଉଁପରି ବଳେ ॥
 ଯାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ବଶ । ବିଷୟମାନଙ୍କେ ଉଦାସ ॥
 ତା ପ୍ରଜ୍ଞା ନିଶ୍ଚାପର ହୋଇ । ନିଶ୍ଚଳ ମେରୁ ପ୍ରାୟ ଥାଇ ॥
 ଆତ୍ମ ବିଦ୍ୟାଟି ବୋଲିଯେହୁ । ସେ ସର୍ବ ଭୁଜ ମାନଙ୍କୁ ହିଁ ॥
 ଦଶଇ ଯେହୁ ଅନ୍ଧକାର । ଜ୍ଞାନାଳି ଦିବସ ପ୍ରକାର ॥

ଅହା ପ୍ରକାଶେ ତାର ମନେ । ଅପୁଣ୍ୟ ହୋଇଥାଇ ଧାନେ ॥
 ଯେସନ ସମୁଦ୍ରର ଜଳ । ଥାଇ ସେ ହେଇଣ ନିଶ୍ଚଳ ॥
 ସପୁଣ୍ୟ ନିଦାମାନେ ଯାଇଁ । କାଳରେ ମିଶୁଥାନ୍ତି ତହିଁ ॥
 ତେବେ ସେ ଲଳନ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳେ । ଶୁଷ୍କ ନୁହଇ ଶରକାଳେ ॥
 ସେହି ପ୍ରକାରେ ଜାଣ ସେହି । ଥାଏ ନିଷ୍ଠୁହ ଭାବେ ରହି ॥
 ନୁହଇ ଅହଂକାରବାଦୀ । ଶାନ୍ତିକ ଲାଭି ସୁର ବୁଦ୍ଧି ॥
 ଜାମନା ଯାକ ଯାଇ ଦେହେ । ଶାନ୍ତି ସେ ନଳଭେକେବେହେଁ ॥
 ଏ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନଟି ଯଥାର୍ଥ । କହୁଲି ଶୁଣିଥାହେ ପାର୍ଥ ॥
 ଏ ନିଷ୍ଠା ଜାଣନ୍ତି ଯେ ନର । ଅନ୍ତକାଳରେ ହୋନ୍ତି ପାର ॥
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକରେ ସେ ବସନ୍ତି । ନିର୍ବାଣ ପଦବି ଲଭନ୍ତି ॥
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । କହଲେ ସଂଗତ ସଞ୍ଜୟ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ପାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
 ସ୍ଵଜନେ ଏଣେ ଲୟ କର । ଯମ ଦଣ୍ଡରୁ ହେତ ପାର ॥
 ମନରେ ନଦେନ ମୋ ଦୋଷ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟର ଏ ରସ ॥
 ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ ପଙ୍କଜ । ଧ୍ୟାୟ ଶ୍ରୀକରନାଥ ଦ୍ଵିଜ ॥
 ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଦେ ଗୀତ କରି । ଅଛି ଏ ଉବାଣ୍ଡିବ ବାରି ॥
 ଚରିବା ପାଇଁ ତାର ମନ । ପାମର ବୁଦ୍ଧି ଅଜ୍ଞାନ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମତ୍ତାତ୍ମଭରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ବୈଦ୍ୟାସିନ୍ଧ୍ୟାଂ
 ସ୍ୱପ୍ନପର୍ବଣି ଶ୍ରୀଭଗବଦ୍ ଗୀତାୟ ପରମ୍ଭଃ କୃତ୍ୱ ବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଗୋଷ୍ଠେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ହର୍ଷାଂଯୋଗୋ
 ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ

—○—

ତୃତୀୟଃ ଅଧ୍ୟାୟଃ

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ଜ୍ୟାୟୟୀ ଚେତ୍ କନ୍ନ ଶତ୍ରୋମତା ବୁଦ୍ଧ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ
 ତତ୍ କଂ କନ୍ନ ଶି ଘୋରେ ମାଂ ନିଯେ ଜୟସି
 କେଶବ । ୧ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୁଖ ଚ୍ଛୁ ଗର୍ଜିତଂ । ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ଜଗନ୍ନାଥ ॥
 ଯେବେ ମୋଠାରେ ଅନୁଗ୍ରହ । ଅଛୁ ଯଥାର୍ଥ କଥା କହ ॥
 ବୋଲୁଛୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କର୍ମବୃଦ୍ଧି । କହୁଛୁ ଜ୍ଞାନ କର୍ମ ବିଧି ॥
 ମାୟା ସଦନେ ମୋତେ ଥୋଇ । ବୋଲୁଛୁ ସମ ସିଦ୍ଧ ଦୁଇ ॥
 ହେଲ ଏ ମିଶ୍ରିତ ବଚନ । ଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କହ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଦେବରାଏ । ହେ ପାର୍ଥ ପୁରୁଷ ସଶୀବ ॥
 ସୁଜ୍ଞାନ ଜନମାନେ ଯେହୁ । ତାହାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନଯୋଗ କହୁ ॥
 ସଂସାର ଜନଙ୍କର ଆଗେ । କହୁବ କର୍ମ ଯୋଗ ମାର୍ଗେ ॥
 ଏମନ୍ତ ଅଟଇ ଏ ଧର୍ମ । ଏଥୁ ମଧ୍ୟରେ ଅଛି ମର୍ମ ॥
 ଜ୍ଞାନେ ସେ ପରବେଶ ନୋହେ । କର୍ମକୁ ଗୁଡ଼ି ଟାଣ କହେ ॥
 ହେଉ ନାହିଁ ନିଶ୍ଚୟ ତାର । ଜ୍ଞାନ ଉଦୟ ହୋଏ ଯାର ॥
 ତାହାର କର୍ମମାନ ନାଶେ । ଉତ୍ତମ ଗତି ପରଜାଣେ ॥
 ଯେ ଜନ ପ୍ରକୃତିରେ ବଶ । ସେ କର୍ମ କରଇ ବିଶେଷ ॥
 ଯେମାନେ ମାୟାରୁଣ ହୋନ୍ତି । ବାତ୍ୟେ କାନ୍ଦୁଛୁ ସହରନ୍ତି ॥
 ଅନ୍ତର ମନ ପ୍ରକୃତିରେ । ଭଣ୍ଡି କହନ୍ତି ନରନ୍ତରେ ॥
 ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଅଟେ ଯହିଁ । ମନେ କାନ୍ଦୁଛୁ ନିଗ୍ରହ ॥
 ବାହ୍ୟରେ ଯାସାଗିବ କର୍ମ । କରନ୍ତି ରଖି କୁଳ ଧର୍ମ ॥
 ଦେହ ବହୁ କର୍ମ ନକଲେ । ସୁଖ ଜନକ ନୋହେ ଭଲେ ॥
 ଏଣୁ ଉଚିତ କର୍ମମାନ । କରବ ବିହତ ବିଧାନ ॥
 ଯେ କର୍ମ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି-ଅର୍ଥେ । ଦେବ ସେ ଭଗବତ କମର୍ଥେ ॥
 ମୁଁ କଲି ବୋଇଲେ ଯେ ପାପ । ଯେ ଜନ ଉଦାସ ନିପାପ ॥

ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯଜ୍ଞେ ମାରି । ପୁଣ୍ୟ ବୋଲଣ ତା ଆଦର ॥
 ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ସୃଷ୍ଟି ସରଜିଲ । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ଗଢାଇଲ ॥
 କରିବ ଲକ୍ଷ ଆଶ୍ରୟନା । ଦୋଷତାମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଚନା ॥
 କପଟ ନ ରଖି ହୃଦୟେ । ତେବେ ସେ କରିବେ ମତୟେ ॥
 ଦେବଙ୍କୁ କରି ସମର୍ପଣ । ଭୁଞ୍ଜେ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ସେହୁ ଧନ୍ୟ ॥
 ଦେବତା ଅତିଥେ ନ ଦେଇ । ଭୁଞ୍ଜିଲେ ନରକକୁ ଯାଇ ॥
 ଅନ୍ନରୁ ଭୁକ୍ତମାନେ ଜାତ । ଅନ୍ନଟି ପର୍ଜନ୍ୟ ସମ୍ଭୂତ ॥
 ପର୍ଜନ୍ୟ ଯଜ୍ଞରୁ ସମ୍ଭବ । ଯଜ୍ଞ କର୍ମରୁ ସମ୍ଭବ ॥
 କର୍ମଟି ଜାତ ବ୍ରହ୍ମଠାରୁ । ବ୍ରହ୍ମଟି ଜନମ ଅକ୍ଷରୁ ॥୩॥
 ସେହୁ କାରଣୁ ସର୍ବଗତ । ହେ ବ୍ରହ୍ମା ନିତ୍ୟ ଉପାସିତ ॥
 ଯଜ୍ଞରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ । ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବର୍ତ୍ତ୍ତି ଛନ୍ଦ୍ର ସେହୁ ॥
 ଏଣେ ସପ୍ରତି ନାହିଁ ଯାର । ବକ ଶରୀର କାଣ୍ଡ କାର ॥
 କେବଳ ଜାତ ତା ସଂସାରେ । କିନ୍ତୁ ମୁନିଙ୍କ ବଶରେ ॥
 ଆତ୍ମାକୁ ରମୁଥାନ୍ତି ଯେହୁ । ବୃଦ୍ଧ ମନରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ॥
 କର୍ମାଦି ଭଲମନ୍ଦ ଯେତେ । ଲଗଇ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
 କାହାର ଭୟ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ । ନାହିଁ ନ କରନ୍ତି ଅକାର୍ଯ୍ୟ ॥
 କର୍ମର ଫଳେ ନାହିଁ ଆଶ । ତେଣୁ ପରମ ଲୋକେ ବାସ ॥

ଜନକ ଆଦି ରାଜା ଚନ୍ଦ୍ର । କର୍ମରେ ପରମ ଆଶ୍ରୟ ॥
 ଭୁଲେ କ ଜ୍ଞାନ ପରମାର୍ଥ । ଜାଣି ଆତ୍ମାକୁ ରମ ପାର୍ଥ ॥
 କର୍ମ କର ଲୋକ ଆଶ୍ଚରେ । କୁଳ ଧର୍ମକୁ ରଖିବାରେ ॥
 କର୍ମମାନଙ୍କୁ ଭୁଲେ ଯେବେ । ଗୁଣିବ ଗୁଣିବେଟି ସବେ ॥
 କ୍ରମକୁ ଜାଣି ନ ପାରିବେ । ଏଣେ କ କର୍ମକୁ ଗୁଣିବେ ॥
 ଭୁଲୁଛୁ ଫଳ ଯିବ ନାଶ । କେବେ ଭୁଲୁଛୁ ହେବ ଦୋଷ ॥
 ଭୁଲୁଛୁ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ ଗଠ । ନ ଥିଲେ ଜନଙ୍କର ହୃଦେ ॥
 କୁମାରୀ ବଡ଼ ଲୋକେ ଗଲେ । ସାନେ ଗମନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭୁଲେ ॥
 ବଡ଼ଲୋକଙ୍କୁ ପର ପାର । ସାନେ ହୁଅନ୍ତି ନାରାୟ ॥
 ବଡ଼ଙ୍କୁ ପାପ ନ ଲାଗଇ । ତା ଦେଖି ସାନମାନେ ଧାଇଁ ॥
 ବିଚାର କରି ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟ । ଭଲ ନୋହଲେ କି ଏମାନେ ॥
 ଗଲେବୋଲି ସେ ଆଗ ଯିବେ । ଯାଇ ନ ପାରି ନାଶ ହେବେ ॥
 ଏ ଯେନି ଜାହାଙ୍କ ହେଉରେ । ବଡ଼େ ଗମନ୍ତି ଭୟାବୁରେ ॥
 ସାନେ ବିଚାରନ୍ତି ନ ଯିବା । ସକୁଳ ଧର୍ମ ନ ଗୁଣିବା ॥
 ବଡ଼େ କ ସୁକର୍ମ କରନ୍ତି । କୁଳର୍ମ ମାର୍ଗକୁ ଡରନ୍ତି ॥
 ଆତ୍ମେ ଚଢ଼ିବ କି ବରାକ । ଦା ସୁଜିଛନ୍ତି ବରାକ ॥
 ବଡ଼େ କ କରୁଛନ୍ତି କର୍ମ । ଆତ୍ମର ମଧ୍ୟ ସେହି ଧର୍ମ ॥

ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସୁମାର୍ଗକୁ । ଶୁଣନ୍ତି ଗୁଡ଼ି କୁମାରକୁ ॥
 ଏହି ସକାଶୁ ଆହେ ପାର୍ଥ । କର୍ମକୁ କର ଦେବ ପାର୍ଥ ॥
 ଆଦର କଥାଏ ଉପମା । ଶୁଣ ହେ ଭକତ ଉତ୍ତମା ॥
 ମତେ ଅପୁତ୍ର ତନୟରେ । କି ଅଛି ବାଞ୍ଛିତ ମନରେ ॥
 ଲୋକେ ଆଚରିବା କର୍ମରେ । ମୁଁ କର୍ମ କରୁଅଛି ନିତ୍ୟେ ॥
 କର୍ମକୁ ଗୁଡ଼ିବ ମୁଁ ଯେବେ । ତେବେ ଲୋକେ ମନେ ଭାବିବେ
 ବୋଲିବେ ଏ ତ ତନୟରେ । ଉତ୍ତର କର୍ମ ନ ଆଚରେ ॥
 ଆମ୍ଭେ କରମ ନ କରିବା । କୁକର୍ମ ବ୍ୟବହାରେ ଧରା ॥
 ବୋଲି ସେ କର୍ମ ନ କରିବେ । ଉଭୟେ ନାଶ ହୋଇଯିବେ ॥
 ଭୁଲେ ବା ବୋଲିବ ସେ ମଲେ । ଭୁଲୁ ଅମାର୍ଥ କବା ଭଲେ ॥
 ମୋ ହେତୁ କର୍ମ ତେଜି ନାଶ । ହୋଇଲେ ହେବ ମୋତତୋ ॥
 ଏଣୁ ମୁଁ କରୁଅଛି କର୍ମ । ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଧର୍ମ ॥
 ଯେ ଅଜ୍ଞାନମାନେ ବେଗ ହୋଇ । କର୍ମ କରନ୍ତି ଫଳ ପାଇଁ ॥
 ବିଜ୍ଞେ ହିଁ ସେହି ପରକାରେ । କର୍ମ କରନ୍ତି ନିଷ୍ପ୍ରହାରେ ॥
 ଭୁଲେ ବା ବୋଲିବଟି ମତେ । କର୍ମ ମୁଁ ନ କରିବି ଏତେ ॥
 ଯେ ଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ଶ୍ରବ । ଅବଶ୍ୟ ମତେ ତା କହୁବ ॥
 ସେ ଅଭିପ୍ରାୟ ଭୁଲୁହୁ ହିଁ । କହୁଛି ଶୁଣ ମୋଦ ବହୁ ॥

ମୁଦନ୍ତୁ ହୁଜାନ କହଲେ । ଧରି ସେ ନ ପାରନ୍ତି ଭଲେ ॥
 କର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ନି ଭୁଜନ୍ତି । ଉଭୟେ ଯାଇ ନ ପାରନ୍ତି ॥
 ତେଣୁ ଭୁମ୍ଭୁ ଆମ୍ଭେ ପାର୍ଥ । କହୁଛୁ ବୁଝାଇ ତଦର୍ଥ ॥
 ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ କରିବ । ସେ ଭାବେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇବ ॥
 ବୋଲିବ ପୁଣି ମୁତ ଲୀନ । କର୍ମକୁ କରୁଥାନ୍ତି ବେନ ॥
 ଏଥର ବିଶେଷାବିଶେଷ । ବୁଝାଇ ଦିଅ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେଣ ॥
 କାହା ମୁଁ କହୁଛି ଭୁମ୍ଭୁରେ । ଯେ ମୁତ ଯୁକ୍ତ ଅଞ୍ଜଳାରେ ॥
 ଲଭିବୁ ଯଶେ ବଶ ହୋଇ । ମୁଁ କଲି ବୋଲନ୍ତିଟି ସେହି ॥
 ଜ୍ଞାନ ଯେ ବିଚାରେ ମାନସେ । ଲଭିବୁମାନେ ଯେଉଁଭାବେ ॥
 ତେଣେ ମୋ ନାହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ । ଯେ ଯେଣେ କରନ୍ତୁ ଗମନ ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସେ ନିରାଶ । ଜାଣନ୍ତି ବିଶେଷାବିଶେଷ ॥
 ଭୁମ୍ଭେ ସେଥର କର୍ମ କର । ହସ୍ତରେ ଧନୁ ଶର ଧର ॥
 ଯୁଦ୍ଧରେ ଜଣି ମସ୍ତ ଭେଗ । କର ଫଳକୁ କରି ତାଗ ॥
 ମୋ ଆଜ୍ଞା ଦେନି ହୁଅ ଦମ୍ଭ । ଶିକାରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଆଦମ୍ଭ ॥
 କର ଆଶାକୁ ଧ୍ୟାନ କର୍ମ । ହେବ ସୁଗତି ପ୍ରାପ୍ତି ବ୍ରହ୍ମ ॥
 ଯେମାନେ ମୋ ଆଜ୍ଞା ମେଣ୍ଟନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନେ କରମ କରନ୍ତି ॥
 ଯେମାନେ କହୁଁ ବୋଲି ଜାଣା । ଭୁମ୍ଭେ ବା ପରୁଷବ ପୁଣ ॥

ନିଶ୍ଚାମେ କର୍ମ କଲେ ଗତି । ସମସ୍ତେ କିମ୍ବା ନକରନ୍ତି । ୧୦ ।
 ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ । ପଞ୍ଚଭୂତକୁ ଯଜ୍ଞେ ଧରି ॥
 ଦେଖାନ୍ତି ନାନାଦି ବିଷୟ । ସେ ଜ୍ଞାନେ ନିଗ୍ରହ କରୁଥିବୁ ॥
 ପାରିଲେ ଗତି ତାର ଅର୍ଥ । ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣ ଆହେ ପାର୍ଥ ॥
 ରାଗ ଦ୍ବେଷାଦି ନ ଧରିବ । ବ୍ୟବହାର ଧର୍ମ କରବ ॥
 ହିଂସା ବା ଅହିଂସାଦି କର୍ମ । ନକରି ପର ଜାତି ଧର୍ମ ॥
 ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମ ଶୂନ୍ୟ କଲେ । କୁକର୍ମ ବୋଲି ତାକୁ ଭଲେ ॥
 ସ୍ବଧର୍ମେ ନିଧନ ହିଁ ଶ୍ରେୟ । ନାହିଁ ପରାପରାଦ ଭୟ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ଜଗଜ୍ଜନାଥ ବିଶ୍ବଦେବ । ସଂଗ୍ରହ ଜାତ ମେ ର ହୁଏ ॥
 ପାପ କରନ୍ତି ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀ । ପ୍ରୟୁକ୍ତ କରାଏ କେ ପୁଣି ॥
 ମନରେ ଜ୍ଞାନରେ ନ ଥାଇ । ହେ କୃଷ୍ଣ କହ ତା ବଢ଼ାଇ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ପାର୍ଥ କାମ ହୋଷ ହୁଇ । ରଜୋଗୁଣେ ଜାତ ହୋଇ ॥
 ବଜର ସ୍ବଭାବ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ପାପମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକଟାନ୍ତି ॥
 ଧୂମ ମଧ୍ୟରେ ହୁଇଥିଲୁ । ଆବୃତ ଦର୍ପଣେ କଳଙ୍କ ॥
 ଯଥା ହିଁ ଗର୍ଭେ ଧନ । ତଥା କାମନା ମଧ୍ୟେ ମନ ॥

ଦେହପରିରେ ଜ୍ଞାନାନନ । ମାନକୁ କାମନାଦି ମନ ॥
 ଆହୁତ କର ରହୁଥାନ୍ତି । ଆତ୍ମାକୁ ମୋହ କରାନ୍ତି ॥
 ପାର୍ଥ ଏ ସବ ପରିହର । ନିଗ୍ରହ ନିନ୍ଦିତୁକୁ ଧର ॥
 କାମକୁ ମଧ୍ୟ ମାଧ୍ୟ କର । ଆତ୍ମାର ସ୍ତବ୍ଧ ବରୁଣ ॥
 ତତ୍ତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣର କଥା ଏହି । ଭ୍ରମକୁ କହୁଥାନ୍ତି ମୁହିଁ ॥
 ଦେହାଦିମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେଟି ଗରିଷ୍ଠ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କରେ ମନ । ଶ୍ରେଷ୍ଠଟି ଅଟନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ - ॥
 ମନକୁ ପ୍ରତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୁଝି । ଅଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆହଞ୍ଜନ ପ୍ରତି ॥
 ଏକଥା ଜାଣି ହେଉଛର । କାମନା ଶତ୍ରୁକୁ ସମାର ॥
 ସୁଜନେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଗେ । ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ ଏ ଭାବେ ॥
 ତୃତୀୟ ଆଧ୍ୟାୟ ଏ କାଣ୍ଡ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଭାଲେଣି ॥
 ସେ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ପଦ୍ମପାଦ । ମଧ୍ୟରେ ମୋ ମନ ପଡ଼ିପଦ ॥
 ହୋଇ ସେ ମଧୁ ଖାଉଥାଉ । ପାତ୍ରବେ ଏହି ଅଜ୍ଞା ହେଉ ॥
 ବୋଲଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ଵିଜ । ଅଜ୍ଞାନ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନରୁ ॥
 ଭାବ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବରେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ବେଦ୍ଵାସିକାଂ
 ଶ୍ଵପ୍ନପଦାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଭଗବଦ୍ଗୀତାସୁ ପଞ୍ଚସଖା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଯୋଗେ
 ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଇମଂ ବିବସ୍ମତେ ଯୋଗଂ

ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଦାନହମବ୍ୟୟମ୍

ବିବସ୍ମାନ୍ ମନବେ ପ୍ରାହ

ମନୁରଷାକବେଽବ୍ରବୀତ । ୧ ।

ହେ ପାର୍ଥ ଏହି ଯୋଗ ସୁବେ । ସୂର୍ଯ୍ୟକୁ କହିଥିଲି ଭାବେ ॥

ସେ ବୈବସ୍ମତ ମନୁ ଆଗେ । କହିଲେ ପୁନଃ ସରାଗେ ॥

ସେ ମନୁ ତାଙ୍କ ଜନସ୍ତକୁ । କହିଥିଲେ ଯେ ଇଷ୍ଟାକୁଳା ॥

ତାଙ୍କ ମୁଖରୁ ପୁଣି ଶିତା । ଶୁଣିଲେ ଶ୍ୟାମ ହେଲ ଗୀତା ॥

ଏକରୁ ଆରେକ ଶୁଣିଲେ । ରାଜରାଜ ମାୟେ ଜାଣିଲେ ॥

ନ ପାଲି କଲେ ହେଲା ମନ । କାଲେ ଏ ଯୋଗ ହେଲ ଲୀନ ॥

ଏବେ ମୁଁ ପୁଣି ସେହିଭାବେ । କହିଲି ତୁମ୍ଭକୁ ସ୍ବଭାବେ ॥

ସଖା ଏ ଭଗବତ୍ ଜଗତେ । ନାହିଁ କେ ତୁମ୍ଭ ବିନା ମୋତେ ॥

ଏଣୁ ଏ ଜ୍ଞାନ ରସସାର । କହିଲି ତୁମ୍ଭର ଆଗର ॥

ଅଶ୍ଳିଳ ଉଦାହରଣ

ହେ କୃଷ୍ଣ ଏକଥା ଯା ମତେ । ଉଦ୍ଦଳ ଆସୁନାହିଁ ପ୍ରକେ । ୧ ॥
 ବୋଲଇ ପୁଣେ ଆଦିତ୍ୟକୁ । ଏ ଯୋଗ କହିଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ॥
 ଆଦିତ୍ୟ ଜନ୍ମ ପୁଣି କେବେ । ଭୁବର ଜନ୍ମ ଜାଣି ଏବେ ॥
 ଏକଥା ଯେଉଁପରି ପ୍ରକେ । ଆସିବ କହୁ ବିଶ୍ୱେ ମୋତେ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉଦାହରଣ

କୋଳନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ଯାହା ପୂଜିଲ ଅହେ ପାର୍ଥ ॥
 ଗୁପ୍ତ କଥା ଏ ମୋହର । କହୁଛୁ ମନେ ହେଉକର ॥
 ଅନେକ ଜନ୍ମ ଅଛି ହୋଇ । ସମସ୍ତ କଥା ମୁଁ ଜାଣଇଁ ॥
 ଭୁବର ଅନେକ ଜନ୍ମ ହିଁ । ମୁଁ ଜାଣିଅଛି ପୁଣି ତାହି ॥
 ଭୁବେ ନ ଜାଣ ଭୁବ ଜନ୍ମ । କପଟ ଜାଣିବ ମୋ ଜନ୍ମ ॥
 ବୋଲିବ ମାପ ତ ଭୁବର । ନାହିଁ ଜନ୍ମୁଛୁ ଶତେବାର ॥
 ପାପ ପୁଣ୍ୟରୁ ମୋର ଜାତ । ନାହିଁ ମୁଁ ସ୍ୱଇଚ୍ଛା ସମ୍ଭୂତ ॥
 ବୋଲିବ ସର୍ବଦା କି କାଂକ୍ଷା । କହୁଛୁ ଶୁଣ ତାର ସଖ୍ୟା ॥
 ଯେ କାଳେ ଧର୍ମଟି ନିଉଁନ । ଅଧର୍ମ ପକ୍ଷ ବର୍ଜମାନ ॥
 ସେକାଳେ ସାଧୁଙ୍କର ଶରଣେ । ଜନ୍ମ ମୁଁ ଲଭଇଁ ଜନ୍ମେଷେ ॥
 ନାଶଇ ଦୁଷ୍ଟାଦିମାନଙ୍କୁ । ସ୍ଥାପିତ କରଇ ଧର୍ମକୁ ॥

ଏହି ସକାଶୁଁ ମହାଭାଗେ । ଜନ୍ମ ମୁଁ ଲଭେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ॥
 ମୁଦେ ବୋଲନ୍ତି ମୂଳ କର୍ମ । ବସୁନ୍ଧା ଲଭନ୍ତି ଜନମ ॥
 ଏ ବସୁନ୍ଧା ଜୀତ ଦେ ବୋଲନ୍ତି । ଜନ୍ମ ମରଣ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥
 ଦ୍ଵେଷ ରାଗାଦି ହୋଏ ଭୟ । ଶୁଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ମୋ ଆଶ୍ରୟ ॥
 ଅନ୍ତେ ମୋ କର୍ତ୍ତା ହୋନ୍ତି ଲଳନ । ବୋଲିବ କଲ ଭିନ୍ନାଭିନ୍ନ ॥
 ଯେବେବା ଜନକୁ ସୁଦୟା । କଲ ସୁକାମ ଜନେ ମାୟା ॥
 କାହିଁ ଭ୍ରମର ମିତ୍ର ଅଟେ । ବୋଲିବ ଦେବ ବା ପଦ୍ମବତୀ ॥
 ମୋହର ପକ୍ଷୀପକ୍ଷୀ ନାହିଁ । ଯେ ମୋତେ ଯେମନ୍ତ ବାସୁକୀ ॥
 ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମ ମୁଦେ କର୍ମ । ଏକଥା ହେଲେ ନୋହେ ଧର୍ମ ॥
 ବୋଲିବ କିବା ଆମ ଦେବ । ଯେବା କି ବିଫଳ ହୋଇବ ॥
 ଯେହୁ ଦେବତା ଅଟେ ମୁହିଁ । କହିବ ଫଳ ଲଭୁ ଭୁବୁ ॥
 ଚକ୍ରାଳ ପ୍ରାପ୍ତି ଚଥା ଶୟ । ଲଭୁଥାନ୍ତି ବଶି କରେ ଲୟ ॥
 ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପଦ ମୋକ୍ଷ ଯେହୁ । ଚତୁର୍ଜ୍ଞାନଙ୍କ ଆଶା ତହିଁ ॥
 ଏବୁପେ ଚାଙ୍କ ନାମମାନ । ଅକ୍ଷୟ ପରମଟି ଜ୍ଞାନ ॥
 ବୋଲିବ ଏ ଭ୍ରମର ପକ୍ଷ । ଶୁଣ ତା କହୁଛି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
 ସର୍ବଲି ଶୁଣି ଜାତିମାନ । ଯାହାକୁ ଯେ କର୍ମ ବିଧାନ ॥
 ସେ ମାର୍ଗେ ଥିଲେ ଫଳ ପାଇ । କର୍ତ୍ତା ଅକର୍ତ୍ତା ସମ ନୋହୁ ॥

ଅଜ୍ଞାନ ମାୟା ଫଳ ପାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ଯେ ମୋ ପିଠି ଲଭନ୍ତି
 ଦୁଷ୍ଟ ସହାୟ ସାଧୁ ଜନ । ପାଲଟ ଏ ମୋର ବିଧାନ ॥
 ଏଣେ ମୋ ପାପ ପୁଣ୍ୟ ନାହିଁ । ଜାଣିଲେ କରମଟି କାହିଁ ॥
 ମୋହର ନାହିଁ ପକ୍ଷାପକ୍ଷ । ଯେମାନେ ମାଗିଥିଲେ ମୋକ୍ଷ
 ଅକାମୀ ହୋଇ କର୍ମ କଲେ । ସେପରି ହୁଅ ତୁମ୍ଭେ ଭଲେ ॥
 ଯେ ଭଲ ମନ୍ତ୍ର ଦୁଇ କର୍ମ । ପଣ୍ଡିତେ ବେଲନ୍ତି ଏ ଭ୍ରମ ॥
 ଏଥର ଭଲ ମନ୍ତ୍ର କଥା । ସଂସାରୁ ଚରିବାର ଯଥା ॥
 ଯେ କର୍ମ ବସ୍ତୁ ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ । କରି ଅକର୍ମ ଭ୍ରମରେ ॥
 ସ୍ୱର୍ଗମ୍ଭେ ଭୟ ହିଁ ନ କରି । ବନ୍ଧ ହେବା ବା ବୋଲି ଡରା ॥
 ଯେବେ ପାପ ଲଗେ ଅବଶ୍ୟ । ନ କଲେ ଭୁଲ ଧର୍ମେ ତୋଷ ॥
 ଏ ବେଳ ଜାଣି ଯେ ପ୍ରଧୀ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କେ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ॥
 ଅକର୍ମ ହୋଇ କର୍ମମାନ । କରଇ ସେ ଯୋଗୀ ମହାନ ॥
 ବର୍ଜିତ ବାମନା ସଙ୍ଗଳ । ଜ୍ଞାନାଗ୍ନି ତହେ ତାର ପାପ ॥
 କର୍ମଫଳେ ନୋହେ ଆଶାୟୀ । ନିତ୍ୟ ଭୃତ ନିରାଶ୍ରୟ ହିଁ ॥
 କର୍ମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଲେ ହେଲେ । ମୁଁ କର୍ମ ଭଲି ସେ ନବୋଲେ
 ଶରୀର ବହୁଅବାର୍ଥରେ । ଅକାମୀ ହୋଇ କର୍ମ କରେ ॥
 ନ କଲେ ନୁହଇ ସନ୍ତାପ । ତାହାକୁ ନ ଲଗଇ ପାପ ॥

ହେଲେହେଁ ନୁହଇ ତୃପତି । ଦୁଇ କଥାରେ ସମ ମତି ॥
 କର୍ମ କଲେ ଯେ ନୋହେ ବକ । କେବଳ ହୁଅଇ ସଂସିକ ॥
 ନୀତି କୁସଙ୍ଗ ଦୈଷମାନ । ହରଇ ଉଦେହେଲେ ଜ୍ଞାନା ॥
 କେ ଯଜ୍ଞ କରେ ଦେବ ଅର୍ଥେ । ନେ ବ୍ରହ୍ମା ଅଗ୍ନିଙ୍କର ଅର୍ଥେ ॥
 କେ ବେଦମାନଙ୍କୁ ଆଚରି । ଇନ୍ଦ୍ର ନଗ୍ରହ ଯଜ୍ଞ କରି ॥
 ଶକାଦି ବିଷୟ ନଗ୍ରହ । ଇନ୍ଦ୍ର ସ୍ବ ଯଜ୍ଞ କରେ କେହୁ ॥
 ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦି ଯଜ୍ଞମାନ । ଆତ୍ମାସତ୍ତ୍ବ ଗାନ୍ଧାରୀ ॥
 ହୋମ କରନ୍ତି ଯୋଗାଗିରେ । କେ ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟରେ ॥
 କେ ତପ ଯଜ୍ଞ ଆଚରନ୍ତି । କେ ଯଜ୍ଞ ହୋମକୁ କରନ୍ତି ॥
 କେ ବେଦ ଧ୍ୟାନେ ଯଜ୍ଞମାନ । କରନ୍ତି ଆଚରି କେ ଜ୍ଞାନ ॥
 ପ୍ରାଣ ପବନ ଉଦ୍ଦେ ଥୋଇ । ଉଦାନ ଅଧୋମୁଖ ହୋଇ ॥
 ପ୍ରାଣ ପ୍ରସ୍ଥାଣ ଯେଉଁକାଳ । ସବେ ନିଃସଙ୍ଗ ଏକମେଳ ॥
 କରି ପାରିଲେ ପାପ ଶୟେ । ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର ପିତା ଏ ॥
 ନିଶ୍ଚେ ତ ବ୍ରହ୍ମ ଲୋକେ ବାସ । ସବ୍ୟସାଚୀଙ୍କି ପୀତବାସ ॥
 କହୁଲେ ତୁମ୍ଭେ ଏହିମତେ । କର ଲଭିବ ନିଶ୍ଚେ ମତେ ॥
 ସୁକାନ୍ତି ଧର୍ମ ଯେ ନ କରି । ନନ୍ଦ୍ୟ ସେ ପାରେ ନାହିଁ ଭରି ॥
 ଶୁଦ୍ଧିଏ ଯାହାକୁ ଯେମନ୍ତ । କହୁଅଛନ୍ତି ନିରିତାନ୍ତ ॥

ସେ ସେହି ଧର୍ମ କଲେ ମୋକ୍ଷ । ଆନ ଧର୍ମ କଲେ ଅମୋକ୍ଷ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ସବ ଯଜ୍ଞକର । ମଧ୍ୟରେ ଜ୍ଞାନଯଜ୍ଞ ସାର ॥
 ଯେ ସବ କର୍ମମାନେ ପୁଣ୍ୟ । ଜ୍ଞାନରେ ସମାର୍ପି ପ୍ରମାଣ ॥
 ଭୃମ୍ବେଟି ପରୁର ଦେବ ବା । ଜ୍ଞାନକୁ କେମନ୍ତେ ପାଇବ ॥
 ଜ୍ଞାନୀଙ୍କ ସେବିଲେ ସଜ୍ଞାନ । ଲଭଇ ହରଇ ଅଜ୍ଞାନ ॥
 ଯେ ଜ୍ଞାନେ ନ ଲଗଇ ମୋହ । ଜଗତ ମଣେ ମୋର ଦେହ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ବିବରବ ମନ । ମୁଁ ତ ଅଟଇ ପାପୀଜନ ॥
 କପରି ଭେଳାକୁ ମୁଁ ଧରି । ତରବି ଭବାଣ୍ଡିବ ବାରି ॥
 ଶୁଣ ଯେସନେ କାଷ୍ଠରାଶି । ଅନଳ ଭସ୍ମ କରେ ଧ୍ବଂସ ॥
 ସେହପରିରେ ଜାଣ ଜ୍ଞାନ । ଅଗ୍ନିଟି ଦହେ ପାପମାନ ॥
 ଜ୍ଞାନ ବାସନା ଯୋଗସିଦ୍ଧି । ଗୁରୁ ଚକନେ ହୋଏ ସିଦ୍ଧି ॥
 ନୋହୁଲେ କୁହଇ ପ୍ରଜ୍ଞାନ । ହେ ପାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ମନ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ଦମ୍ଭ କଲେ । ଜ୍ଞାନକୁ ଲଭି ଶାନ୍ତ ଭଲେ ॥
 ଯେ ଗୁରୁ ବାକ୍ୟକୁ ସଦେହ । କରେ ନକରେ ପରେ ଇହ ॥
 ଯେ ଜ୍ଞାନୀ କର୍ମମାନ କରି । ଫଳବାଞ୍ଛାକୁ ପରିହରି ॥
 ଜ୍ଞାନ ଶତ୍ରୁତରେ ସଶସ୍ତ୍ର । ମାନକୁ ଛେଦି ନିଃସଶସ୍ତ୍ର ॥
 ହୁଅଇ ତାଙ୍କ କର୍ମ ସିଦ୍ଧି । ହେ ପାର୍ଥ ଯଥାର୍ଥ ଏ ବିଧି ॥

ଅଜ୍ଞାନରୁ ଜାତ ସଗୟା । ଆତ୍ମାଜ୍ଞାନରେ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 କାଟିଣ କର୍ମରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି । ବେଢ଼ାରେ ଧର୍ମ ନ ନିବର୍ତ୍ତି ॥
 ଚରୁର୍ଥ ଅଧାର ଏ ଭବ । ଅର୍ଜୁନେ କହିଲେ ମାଧବ ॥
 ସଞ୍ଜୟ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଗେ । କହିଲେ ଜ୍ଞାନ ଧନୁରାଗେ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସମ୍ପାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥
 ସ୍ଵଜନେ ଏଣେ ଦିଅ ମତି । ଲଭିବ ନିର୍ମଳ ଭଗତି ॥
 ସ୍ଵାମ ପାମର ଦାନଭାଗ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥
 ଗୀତାକୁ ଗୀତବଳେ କରି । ଭବ ସାଗରୁ ହେବ ପାରି ॥
 ବୋଲି କରିଛୁ ପ୍ରତିଆଶ । ସାଧବେ ଦିଅ ଏ ଆଦେଶ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ଦେସ୍ଵାସିକ୍ୟାଂ

ଶ୍ଵେତ ପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାସ୍ମିନ୍ମୁଖ୍ୟପ୍ରବଚନାୟାଂ

ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ପାଦେ ଜ୍ଞାନଯୋଗୋ

ନାମ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ସନ୍ନ୍ୟାସଂ କର୍ମାଣାଂ କୃଷ୍ଣ ପୁନର୍ଯୋଗଂ ଚ ଶଂସୟି
ଯଚ୍ଛେୟଂ ଏତଦ୍ଯୋଗେକଂ ତତ୍ତ୍ବେ ବହୁ

ସୁନିଶ୍ଚିତମ୍ । ୧ ।

ହେ ବିଭୋ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗହିଁ । କହୁଛ କର୍ମଯୋଗକୁ ହିଁ ॥
ଏ ଦୁଇଙ୍କର ମଧ୍ୟଗତେ । ସାର କେ ତାହାକହ ମୋତେ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ପାର୍ଥ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ ହିଁ । ନିଷ୍ପ୍ରହ ଭାବ କର୍ମ ଯେହୁ ॥
ମୋକ୍ଷକୁ ଦୁହେଁ ସମକଛ । ହେତୁ ଅହେତୁ ବେନ ପକ୍ଷ ॥
କର୍ମ ଜ୍ୟାଗରୁ କର୍ମଯୋଗୀ । ହୋଏ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ମୋକ୍ଷଭୋଗୀ
ଦୁଃଖ ସ୍ତବ୍ଧ ଶୀତ ଉଷ୍ମମ । ଯେସନ ତୋର ମନୋରମ ॥
କହୁ ହିଁ ଫଳ ବାଞ୍ଛା ନାହିଁ । କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରେ ସେହୁ ॥
କଲେହେଁ ନ କଲ ପରାଏ । ବନ୍ଧୁ ବନ୍ଧୁକ୍ତ ସେ ହୁଏ ॥
ଯେ ମୁତ୍ତମାନେ ନ ଜାଣନ୍ତି । ଦ୍ବିତୀୟ ପ୍ରାୟ ସେ ମଣନ୍ତି ॥
ଯେ ମଣେ ଏକତ୍ର ପ୍ରକାର । ସ୍ବରୂପ ପଣ୍ଡିତ ସେ ନର ॥

ଦୁଇ ଏକତ୍ୱ କରି ଯେବେ । ଦେଖଇ ମୋକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ତେବେ
 ସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗ କର୍ମତ୍ୟାଗୀ । ସ୍ୱଧର୍ମେ ମାର୍ଗ କର୍ମଯୋଗୀ ॥
 ଏ ବେନି ଜନଙ୍କର ଗତି । ଏକ ପ୍ରକାର ଜାଣ ଇତି ॥
 ଏହା ଯେ ପାରଇଟି ଚିହ୍ନି । ସେ ଯେ ସଂସାରେ ଚଢ଼ୁଜ୍ଞାନ
 କର୍ମକୁ ତ୍ୟାଗିବାର ଦୁଃଖ । ସ୍ୱଧର୍ମେ କର୍ମଯୋଗ ସୁଖ ॥
 କର୍ମଯୋଗରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ଚିତ୍ତକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିଥାଇ ॥
 ସର୍ବତ୍ର ଏକ ପ୍ରାୟ ମଣି । ବିଦ୍ଧି ସ୍ୱମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଜଣି ॥
 ଏମନ୍ତ ଲୋକ କଲେ କର୍ମ । କର୍ମେ ଲିଖିତ ନୋହେ ଲମ୍ପ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କର ଗୁଣ । ବୋଲି ସମ୍ମତି କରେ ପୁଣି ॥
 ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନରେ ଉଚ୍ଚପର । ହୋଇ ମତିକି କର ସ୍ଥିର ॥
 କର୍ମମାନଙ୍କୁ ହିଁ କଲେ ହେଁ । ତାହୁଁ ସେ ନିରାଶଙ୍କେବେହେଁ
 ଯେସନେ ପଦ୍ମ ପତ୍ରେ ପାଣି । ନ ଲାଗେ ଲାଗିଥାଇ ପୁଣି ॥
 ସେହିପରିରେ ଭଲ ମନ୍ତ୍ର । ମାନଙ୍କେ ନାହିଁ ତା ସମୃଦ୍ଧ ॥
 ଯୋଗିମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ନ ରହନ୍ତି କେବେ ॥
 ଚିତ୍ତକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରି ନିତି । କର୍ମ କରନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ॥
 ତଦର୍ଥେ ନାହିଁ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି । ତୁମ୍ଭେ ବା ପରୁଷିବ ଏହା ॥
 ସୁଜ୍ଞାନ ଜନ ମୁହେଁ ପ୍ରାଣୀ । କର୍ମ କରନ୍ତି ଦୁହେଁ ପୁଣି ॥

ମୋକ୍ଷ ଲଭଇଁ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । ମୃତ ନ ତରେ ଏ କେମନ୍ତ ॥
 ତାହା ମୁଁ କହୁଛି ଭ୍ରମକୁ । ହେ ପାର୍ଥ ବିଚାର ମନକୁ ॥
 ଯେ ଜନମାନେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । କର୍ମେ ସଂସାରୁ ହୋନ୍ତି ମୁକ୍ତ ॥
 କାର୍ଯ୍ୟ ତ କର୍ମକୁ କଲେହେଁ । ବଳ ସେ ନୁହନ୍ତି କେବେହେଁ ॥
 ଆପଣା ମନାନ୍ତରେ ସେହୁ । ତର୍ମକୁ ଜ୍ୟାଗିଥାନ୍ତି ରହୁ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନକୁ ଆସୁଥୁ । କରୁ ସେ ଥାନ୍ତି ଅନୁବ୍ରତ ॥
 ଦେହର ନବଦ୍ୱାର ଯେହୁ । କରବା କରାଇବା ଦୁଇ ॥
 କଥାରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ଦୂର । ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭନ୍ତି ସେ ନର ॥
 ଭ୍ରମେ ବା ବୋଲିବ କରବା । କରାଇବାର କଥା ଯେ ନା ॥
 ସମସ୍ତ ଏ ଦେହର ଶୁଣ । ଆତ୍ମା ନ କଲେ କିଏ ପୁଣ ॥
 କରୁଛି ତାହା କହ ମୋତେ । କହୁଛି ଶୁଣ ଶୁଣ ଚିତ୍ତେ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନେ ଯେ ଯାହାର । ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ ନ ଆତ୍ମାର ॥
 ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ଦୁଇ ମତ । କର ଯେ ଦେନ ହୋଏ ହତ ॥
 ମୃତେ ନୋଲନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁ ଯେହୁ । ନଥନ୍ତି ଭଲ ମନ୍ତ୍ରୁ ହିଁ ॥
 ଜ୍ଞାନକୁ ଅଜ୍ଞାନ ଆନୋଣି । ସ୍ୱପ୍ନର ଜଳ ଏହା ଭସି ॥
 ଜ୍ଞାନ ତା ଅଜ୍ଞାନରେ ହତ । ହୋଏ ଅନ୍ଧାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟମତ ॥
 ବ୍ରହ୍ମପଦ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରକାଶ । ଜ୍ଞାନୀଙ୍କି ହୁଅଇ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ॥

ତେଣେ ନିଷ୍ଠାପ ତାଙ୍କ ଦେହ । ପୁନଶ୍ଚବୃତ୍ତି ନୋହେ ସେହୁ ॥
 ଜ୍ଞାନରେ ପଣ୍ଡିତାଙ୍କ ଭବ । ସମାନ କରି ଘେନ ସର୍ବ ॥
 ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶୂଦ୍ରଜନ । ସିଂହ ଗଜ ଆଦି ବିଦ୍ରାଘ ॥
 ଚଣ୍ଡାଳ କୁକୁର ସମସ୍ତେ । ସଂସାରେ ଦେହଧାରୀ ଯେତେ ॥
 ଏ ମୁର୍ଖିମାନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । କଥାପି ଆତ୍ମା ନୋହେ ଭିନ୍ନ ॥
 ଏମନ୍ତ ମଣି ସୁପଣ୍ଡିତେ । ସେବା କରନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟେ ଥିଲେ ହେଲେ ସ୍ଵର୍ଗ । ଜଣାଇ ତାହାଙ୍କର ମାର୍ଗ ॥
 ହରଷ ବିଷୟ ଅପ୍ରିୟ । ନାହିଁ ତାହାଙ୍କର କେହୁ ପ୍ରିୟ ॥
 ସେ ସ୍ଥିର ବୁଦ୍ଧି ସ୍ଵପୁରୁଷ । ଉତ୍ତମ ଗତି ଅବିନାଶ ॥
 ଆତ୍ମାକୁ ଘେନି ନିରନ୍ତରେ । ରମନ୍ତି ନିରାଶ ଚିତ୍ତରେ ॥
 ଦୁଃଖ ସ୍ଵଖ ତା ଗତାଗତ । ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ॥
 ବିଷୟ ସ୍ଵଖେ ନ ରମନ୍ତି । ଅନ୍ତସ୍ତୁ ସ୍ଵଖକୁ ଘେନନ୍ତି ॥
 ମୃତ ହେବାର ମନୁଷ୍ୟକୁ । ତା ପ୍ରିୟାକୋଳ କରେ ତାକୁ ॥
 କିବା ହାଣିବା ବିଷୟରେ । ଉତ୍ତର ଗର୍ଭେ ଶତ୍ରୁତ କରେ ॥
 ସେ ବେନି କଥା ନ ଜାଣଇ । ଜ୍ଞାନୀଏ ସେହପରି ହୋଇ ॥
 ସଜ୍ଜବ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ହରଷ ବିଷୟ ନୁହନ୍ତି ॥
 ସ୍ଵଖ ନ ଜାଣି ବହ୍ୟାନ୍ତରେ । ଅନୁଭବ ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦରେ ॥

ଆତ୍ମାକୁ ରମି ନରନ୍ତରେ । ସୁଗତି ଲଭି ନିର୍ଦ୍ଦୟରେ ॥
 ଦୁଃଖକୁ କି ମୁଖେ ଜାଣି । ଜଗତ ଦ୍ରୁତମୟ ମଣି ॥
 କାମନା ହୋଏ ଲୋଭ ମୋହ । ଗୁଡ଼ନ୍ତି ହିଂସାଦିଙ୍କ ସେନୁ ॥
 ତାହାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୋଷ । ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଇ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
 ଯା ମନ ବୁଝି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ । ବାଞ୍ଛାରେ ନୋହୁ ଉପାଦେଶ
 ମୋଷ ତାହାଙ୍କ ସତାକାଳେ । କାନ୍ଦାକୁ ଭୟ ନାହିଁ ତଳେ ॥
 ଯଜ୍ଞଦି ଯେତେ କର୍ମମାନ । ଭୋଗ କରନ୍ତି ଭଗବାନ ॥
 ନାହିଁ ତାଙ୍କର ମିତ୍ର ଅଥ । ସମସ୍ତକୁ ସେ ସମସ୍ତର ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଜାଣି ଯେହୁ । ତାଙ୍କର ମୋଷ କେ ବା କହୁ
 ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ ଏ ବାଣୀ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଭଲେଖି ॥
 ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଏହୁପରି । ସଞ୍ଜୟ କହଲେ ବିଦ୍ରାବି ॥
 ସୁଜନେ ଶୁଣି ଲଭ ମୋହ । ବିଷୟା ବିଷକୁ ଏ ଗଦ ॥
 ପ୍ରାକୃତ ବଳେ ଗୀତରସେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଭାଷେ ॥
 ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଷ୍ୟରେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାଂ ଦୈତ୍ୟାସିକ୍ୟାଂ
 ଶ୍ଵପ୍ନ ପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦଗବଦଗୀତା ସ ପଞ୍ଚମୋ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରୋ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ସନ୍ନ୍ୟାସଯୋଗୋ
 ନାମ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଅନାଶ୍ରିତଃ କଳ୍ପଂ ଫଳଂ କାୟଂ କମଂ କରେଦୟଃ
 ସ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଚ ଯୋଗୀ ଚ ନନିରଗି ନିର୍ବିକଳଃ ସୁଃ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନର ଆଗେ । କହନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ଅନୁରାଗେ ॥
 ପରମ ଗୁପ୍ତ ଏ କଥା । ଶୁଣ ହେ ପାର୍ଥ ମହାରଥା ॥
 ସ୍ଵର୍ଗକୁ ଧର୍ମରେ ଯେ ଥାଇ । ବିହତ କର୍ମ କରୁଥାଇ ॥
 କର୍ମର ଫଳ ବାଞ୍ଛା ତ୍ୟାଗି । ସେହୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ସେହୁ ଯୋଗୀ
 ବାଞ୍ଛିତ କର୍ମଟି ଯାହାର । ସେ ଯୋଗୀ ହୁଏ ନାରାୟଣ ॥
 ଜ୍ଞାନଯୋଗରେ ତାର ଚତୁ । ଅମୋକ୍ଷ କର୍ମଯୋଗ ହେତୁ ॥
 ଅକଳ୍ମ ନ ଧରଇ ଦେହେ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବଶେ ବଶ ନୁହେଁ ॥
 ସେ ଯୋଗରୁଡ଼ି ପୁରୁଷ । ମାନଙ୍କେ ଜାଣ ଗୁଡ଼ାକେଶ ॥
 ବିବେକ ନର ଅଟେ ଯେହୁ । ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାରେ ବିଭଜ ॥
 ଯେ ଜନ ଅବିବେକ ହୋଇ । ଅଇରି ପତ୍ତନର ଛେଦକ ॥
 ଆତ୍ମାକୁ ନିନ୍ଦିବାର ଲୋକ । ସମ ତା ଶତ୍ରୁରୁଦାକ ॥
 ହେଲେ ସେ କାଳେ ଏକାନ୍ତରେ । ବସିବ ଭାବେ ନିମଗ୍ନରେ ॥

ବିଶୁଦ୍ଧସ୍ଥାନକୁ ନ ଚଳିବ । ସମାନ ଆସନେ ରହିବ ॥
 ଅତି ହିଁ ଉଚ୍ଚ ଜାତି ଜାତି । ନ ହେବ ଆସନରେ ଯତି ॥
 କୁଣି ବା ବସୁକୁ ବିପ୍ଳବ । ଉପରେ ବ୍ୟାପ୍ତଚର୍ମ ଦେଇ ॥
 କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗନକୁ ଚର୍ଚ୍ଚିପରେ । ବିପ୍ଳବ ବସି ନିଷ୍ଠାପରେ ॥
 କଣ୍ଠାଦି ଦେହ ଯଲଖିବ । ନାସିକା ଅଗ୍ରକୁ ଚାହିଁବ ॥
 ନ ଚାହିଁ ଦିଗାଦିମାନଙ୍କୁ । ଶାନ୍ତରେ ଚକ୍ଷୁ ମନକୁ ॥
 ପରମ ଆତ୍ମା ପାଶେ ଥୋଇ । ନିଗ୍ରହ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ ॥
 ରହିବ ଭକ୍ତି ଭାବନାରେ । ସ୍ମୃତି ନ ଥିବ ଅତ୍ୟାଚ୍ଛରେ ॥
 ନ କରି ଅତି ନିଗ୍ରହାର । ଉନ୍ମୁଦ୍ର ଅତି ଉଚ୍ଚାଗର ॥
 ଏମନ୍ତ ହୋଇବାରେ ଜନେ । ବିନାଶ ହୋଇ ଜାଣି ମନେ ॥
 ଏମାନେ କିଛି ନ କରିବ । ସଦା ଯୁକ୍ତରେ ରହିଥିବ ॥
 ତେବେ ସେ ଯୋଗ ପରାପତ । ଚକ୍ଷୁ ନୋହିବଟି ଚିତ୍ତ ॥
 ବୋଇତ କାକ ପ୍ରାୟେ ଧାନ । ନିବୃତ୍ତ ବଡ଼ ପ୍ରାୟ ମନ ॥
 ଆତ୍ମାକୁ ଜାଣି ହେବ ତୋଷ । ବିଷୟମାନଙ୍କେ ଉଦାସ ॥
 ଏମନ୍ତେ ଯୋଗକୁ ଅଭ୍ୟାସ । କଲେଷ ହୁଅଇ ପ୍ରକାଶ ॥
 ଲକ୍ଷ୍ମରେ ଭଲ ସ୍ଥାନ ପାଇ । ନ ଯାଇ ଆନ ସ୍ଥାନକୁ ହିଁ ॥
 ବୁଦ୍ଧି କି ଯେବେ ସେହୁପର । ସ୍ମୃତି ର କରି ରଖିପାରି ॥

କୁଟୁମ୍ବ ଦୁଃଖ ସ୍ତବ୍ଧ ବେନ । ମନରେ ନ ପାରଇ ଘେନ ॥
 ଏମନ୍ତ ହୋଇଲେଟି ଯୋଗୀ । ସଙ୍କଳ୍ପଜାତ କାମତ୍ୟାଗୀ ॥
 ମନରେ ଏହିୟ ନିଶ୍ଚୟ । ଅଭ୍ୟାସ କରୁଥବ ରହ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ବା ବୋଲିବ ଅର୍ଜୁନ । ଚକ୍ଷୁ ଅଟଇ ତ ମନ ॥
 ଅଳପ ଅଳପ ସାଧନ । କରଣ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
 ନୋହିଲ ବୋଲି ନ ଭାଳିବ । କାଳେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତହେବ ॥
 ଚକ୍ଷୁ ମନକୁ ଆକଟ । ଶାନ୍ତିରେ ରଜ ଗୁଣ କାଟ ॥
 ସନ୍ନ୍ୟାସ ପରମ ସ୍ତୁତିତ । ଦେଖେ ସେ ଆତ୍ମାରେ ଜଗତ ॥
 ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ତ ପୁଣି । ଅଛି ମୁଁ ବୋଲି ପରିମାଣି ॥
 ହରି ଏ ଜଗତରେ ପୁର । ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିକରି ॥
 ହରିଙ୍କି ଜଗତର ପ୍ରାୟ । ଦେଖେ ଜଗତ ହରିମୟ ॥
 ସେ ସମଦରଶୀଟି ପାର୍ଥ । ମୁଁ ସେ ମୋ ଭକ୍ତ ଯଥାର୍ଥ ॥
 ସମସ୍ତ ଭୂତଙ୍କରେ ମୁଁ ହିଁ । ରହିଛି ବୋଲି ଜାଣେ ସେହି ॥
 ଜବନ ଥାଉଁ ତା ହୃଦୟେ । ମୋ ଦେହେ ଲୀନ ହେଲୁପ୍ରାଏ ॥
 ତାହାକୁ ମଣିଥାଇ ମୁଁ ହିଁ । ପରମ ଯୋଗୀ ଅଟେ ସେହି ॥
 ପର ଦୁଃଖରେ ହୋଏ ଦୁଃଖୀ । ସ୍ତବ୍ଧରେ ହୁଅଇଟି ସ୍ତବ୍ଧୀ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ ମଧୁସୂଦନ ଏ ଯୋଗ । କହୁଲ ରୁମ୍ଭେ ମୋର ଆଗ ॥
 ପବନ ଦେବତାକୁ ଧରି । ମୁଠାରେ ରଖିଲେ କପରି ॥
 ରହୁଚ ସେହୁପରି ଘେନ । ଚଞ୍ଚଳ ଅଟଇ ତ ମନ ॥
 ଏହା ମୁଁ ଶୁଣି ର ଯେଉଁମଳେ । କରବି ଦେଖିଲେ ନ ପ୍ରତେ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ପାର୍ଥ ପରୁରଲ ଯାହା । କହୁଛୁ ଶୁଣ ଏବେ ତାହା ॥
 ନିଷ୍ଠୁଢ଼ ଭବରେ ବୈରାଗ୍ୟ । ଜନ୍ମିଲେ ମନର ଉଦ୍‌ବେଗା ॥
 ଶୁଣି ର ହୁଅଇ ଅଭ୍ୟାସରେ । ଆକ୍ରୋଶି ଆଶିବ ସଧୀରେ ॥
 ମନ ଆୟତ୍ତ ଯେବେ ନୋହୁ । ଯୋଗ ପ୍ରାପତ ହେବ କେହୁ ॥
 ମନର ଆୟତ୍ତେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ଯୋଗଟି ହୁଅଇ ସ୍ଥୁଳଭ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ ମହାବାହୁ ପୀତବାସ । ଏ ମୋର ସଂଶୟ ମାନସ ॥
 ଯୋଗକୁ ସାଧବାର ପାଇଁ । ଗରଧାବନ୍ତ ଥିବ ହୋଇ ॥
 ସେହୁ ଯୋଗରୁ ତାର ମନ । ଚଞ୍ଚଳେ କରିବ ଗମନ ॥
 ସେ କାଳେ ତାହାର କି ଗତି । ହେଲେହେଁ ମଧ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତି ॥

ଯେଉଁପରିରେ ମେଘମାନେ । ମିଳିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଶନ୍ୟେ ॥
 ତୁମ୍ଭିରେ ନାହିଁ ତ ଆସନ । ପବନ ବିଦ୍ରୁମରେ ଛୁନ୍ତି ॥
 ହୋଇଲେ ହୁଅନ୍ତି ବିନାଶ । ସେହିପରିରେ ସେ ମନୁଷ୍ୟ ॥
 ହେବ କି ନାହିଁ ଏ ସଗୟ । ଉନ୍ମୁର ବିନା ଜଗନ୍ନାଥ ॥
 ଛେଦିବା ପାଇଁ ଏ ଜଗତେ । ନାହିଁ କେ ଏହାକହ ମୋତେ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉଦାତ୍ତ

ହେ ପାର୍ଥ ସେ ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ । ତାହାର ନାହିଁ କେବେ ନାଶ ॥
 ଉତ୍ତମ କଥାରେ ତା ମନ । କଲେ ବିନାଶି ନୋହେ ଘେନ
 ହେଲେହେଁ ପୁଣ୍ୟତାର ଗତି । କହୁଛୁ ଶୁଣ ଦେଇ ମତି ॥
 ତା ପୁଣ୍ୟ ବଳରୁଟି ପୁଣ୍ୟ । ସ୍ଥାନକୁ ଲଭଇ ସେ ଜନ ॥
 ମହାନ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରର ଘରେ । କିବା ଜନ୍ମଇ ଯୋଗୀଘରେ ॥
 ଏ ବେଳି କଥା ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । କଥାଏ ହୋଏ ତାକୁ ଲଭ୍ୟ ॥
 ସେଠାରେ ତାହାର ଉତ୍ତମ । ବୁଦ୍ଧିଟି ହୁଅଇ ଜନମ ॥
 ପୁଣ୍ୟର ଯୋଗକୁ ଅଭ୍ୟାସ । କରଇ ସେ ଯୋଗୀ ପୁରୁଷ ॥
 ଯେ ଯାହା କରଇ କାମନା । କାଲେ ପ୍ରାପତ ହୋଏ ଜନା
 ସେ ମଧ୍ୟ ନ ଗଲେ ତାହାର । ବାସନା ନଥଇ ଓଟାରି ॥
 ଅନେକ ଜନମରେ ଝିକ । ହୁଅଇ ତାହାର ଯଦିକ ॥

ପରମ ଗତିକି ସେ ନର । ଲଭଇ ଜାଣ ଏ ନିକର ॥
 ଚପସୀ ଜନମାନଙ୍କେ ହୁଁ । ଅଧିକ ଅଟେ ଯୋଗୀ ଯେହୁ ॥
 ଜ୍ଞାନହୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣି କର୍ମ । ଯୋଗୀଟି ଅଟଇ ଉତ୍ତମ ॥
 ତେଣୁକରିଟି ଆରେ ପାର୍ଥ । ଏ ଯୋଗ କର ହେବ ପାର୍ଥ ॥
 ଅନନ୍ତ ଆତ୍ମାରେ ମୋ ଦେହେ । ନିମଜ୍ଜି ମଜ୍ଜିବ ଅନ୍ତେହେଁ ॥
 ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ ହୋଇ । ଯେ ଯେଉଁ ମୋର ପ୍ରିୟ ସେହୁ
 ରହଇ ମୋର ଅଙ୍ଗେ ମିଶି । ଅନ୍ତରେ ରହୁ ତା ଅଭ୍ୟାସି ॥
 ପଞ୍ଚ ଅଧ୍ୟାୟ ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 ଅଗ୍ରତେ ଆହେ କୁରୁରାୟ । ବୋଲିଣ କହିଲେ ସଞ୍ଜୟ ॥
 ସ୍ୱଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ । କାଳକୁ ନଧବ ନା ଭୟ ॥
 ବୋଲଇ ସ୍ୱାମୀ ଦାନଈଶ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମହାଭାରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ବୈପାସିକ୍ୟାଂ
 ଷଷ୍ଠ ପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀ ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାସ୍ମିନ୍ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଜ୍ଞାନଯୋଗୋନାମ
 ପଞ୍ଚୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ମୟାସକ୍ରମନାଃ ପାର୍ଥ

ଯୋଗଂ ଯୁଞ୍ଜନ୍ ମହାଶୟଃ

ଅସଂଶୟଂ ସମଗ୍ରଂ ମାଂ

ଯଥା ଜ୍ଞାସ୍ୟସି ତତ୍କୃଣୁ । ୧ ।

ବୋଲନ୍ତି ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ସ୍ବଚ୍ଛେ ଶୁଣ ହେ କୌନ୍ତେୟ
 ଏ ଗୁପ୍ତ କଥାଟି ମୋହର । ଏହା ଶୁଣନ୍ତି ଯେଉଁ ନର ॥
 ତରନ୍ତି ଭବଜଳୁ ସେହୁ । ସାକ୍ଷାତ କଥା ଅଟେ ଏହୁ ॥
 ଯାହାଟି ପଢ଼ିବଲ ମୋତେ । ତୁମ୍ଭର ଭକ୍ତ କେ ଜଗତେ ॥
 ତାହା କହୁଛି ତୁମ୍ଭକୁ ସେ । ସଶୟ ନ ଘେନ ମାନସେ ॥
 ଆସକ୍ରମନା ମୋହଠାରେ । ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ଯେ ଗ ତରୋ ॥
 ଜ୍ଞାନହିଁ ପ୍ରହଂସ ବିଜ୍ଞାନ । ଯେ ଜାଣେ ଶୁଣ ସେ ବିଧାନ ॥
 ସହସ୍ରେ ଜଣ ମନୁଷ୍ୟରେ । ସିଦ୍ଧି ହିଁ ମିଳେ ଏକ ନରେ ॥
 ତଥା ସିଦ୍ଧଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଶତେ । ଯେ ତତ୍ତ୍ବବେଶ୍ଟ ଜାଣେମୋତେ ॥
 ଅଷ୍ଟାୟା ମୂରତି ମୋହର । ଯେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରକାର ॥
 ପୃଥ୍ବୀ ଆପ ତେଜ ବାତ । ଆକାଶ ମନ ବୁଦ୍ଧି ସାତ ॥

ଅହଂକାରଦି ଏ ଅଶୁଭ । ଅପରେ ଅଛି ଏକ ମର୍ମ ॥
 ଜୀବନ ସ୍ବରୂପୀ ସାକ୍ଷାତ । ଯହିଁରୁ ଶରୁଛି ଜଗତ ॥
 ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମାଦି ଘେନି । କାଟି ପକାଇ ଚାରିଶାଳ ॥
 ଏ ଆଦି ଭୂତମାନେ ଯେହୁ । ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟ ହୁଁ ॥
 କରିବା କର୍ତ୍ତା ଅଟେ ପୁଣି । ମୁହିଁ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ଯେହ୍ନେ ମଣି ॥
 ସେହୁପରିରେ ଏ ଜଗତ । ଗୁହ୍ୟ ନ କରି ଅଛି ସତ ॥
 ପ୍ରସ୍ତୁତକାଦି ମାନଙ୍କର । ଜୀବନ ସ୍ବରୂପୀ ମୁଁ ସାର ॥
 ସର୍ବଜନେ ପରିଚିତ । ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ରସ ॥
 ଦିନସକର୍ତ୍ତା ଅଟେ ଯେ ହିଁ । ତାର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭା ମୁହିଁ ॥
 ସମସ୍ତ ବେଦମାନଙ୍କର । ପ୍ରଣବ ଅଟଇ ମୁଁ ସାର ॥
 ଆକାଶ ମଧ୍ୟରେ ଶବଦ । ହୋଇ ମୁଁ ରହୁଅଛି ବେଦ ॥
 ଅଗ୍ନିର ମଧ୍ୟେ ରହି ମୁହିଁ । ତପସୀ ଜନ ତପ ଯେହୁ ॥
 ମୁଁ ତେଜ ଦି ଜଗଜ୍ଜଳର । କାମନା ରାଗରୁ ବାହାର ॥
 ବଳରୁ ବଳ ପରାମ୍ପର । ଧର୍ମକୁ ବିରୁଦ୍ଧ ଯେ କାମ ॥
 ସତରୁ ଜାତ ଶାନ୍ତି ଗୁଣ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦମ୍ଭିବାରୁ ପୁଣ ॥
 ରଜରୁ ଜାତ ରାଜସ ହିଁ । ହେ ପାର୍ଥ ଉଦାସ ଗୁଣ ହିଁ ॥
 କର୍ମରୁ ଜାତ ମୋହ ଶୌଚ । ଏ ଆଦିକରି ଯେତେ ଲୋକ ॥

ସମସ୍ତେ ମୋର ଚହୁଁ ଜାତ । ଚହୁଁ ମୁଁ ହୋଇଛି ସମ୍ଭୁଜ ॥
 ମୋହରେ ପଡ଼ି ଜଗତରେ । ଅଛନ୍ତି ସୁଖି ଯେତେ ନରେ ॥
 ଶି ଗୁଣାଞ୍ଜଳ ଅଟେ ମୁହିଁ । ଏ ଭାବ ନ ଜାଣନ୍ତି ସେହି ॥
 ଯେ ଜାଣେ ମୋହର ଭାବନା । କହୁଛି ପରୁର ବା କିନା ॥
 ଯେ ମୋର ଦେଶ ମାୟାହୋଇ । ଦୁହର ଅଟେ ଗୁଣମୟୀ ॥
 କହିରେ ମୋହର ଯେ ଜନେ । ତରନ୍ତି ନାହିଁ କଦା ଦିନେ ॥
 ସଦା କାଳରେ ଅନ୍ତର୍ଗତେ । ଭଜନା କରନ୍ତି ଯେ ମୋତେ ॥
 ମୋର ମାୟାକୁ ମନେ ଜାଣି । ପାରିଲେ ତରନ୍ତି ସେ ପ୍ରାଣୀ ॥
 ନୋହଲେ ନ ତରନ୍ତି କେବେ । ଭୁଲେ ବା ପରୁର ବା ଭବେ ॥
 ଭୁଲ ମାୟାରୁ ସବେ ଜାତ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏ କେମନ୍ତି ॥
 ଦୁଷ୍ଟ ଓ ମୁକ୍ତି ନରାଧମ । ମୋର ମାୟାରେ ହୋଇଛନ୍ତି ॥
 ଅସୁଖଭାବେ ଜ୍ଞାନ ଏଡ଼ି । ମୋର ମାୟାରେ ଥାନ୍ତି ପଡ଼ି ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଶୁଣ ପରକାର । ଭଜନ୍ତି ସ୍ବକୃତନ ନର ॥
 କେ ଆତ୍ମଜନମାନେ ମୋତେ । ଭଜନ୍ତି କେ ବା ଶ୍ରଦ୍ଧାବଦ୍ଧେ ॥
 ସ୍ବର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାଦି ଭୋଗ ଅର୍ଥ । ଭାବ କେ ଭଜନ୍ତି ତଦର୍ଥ ॥
 ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଜ୍ଞାନମତେ । ଏକାନ୍ତ ନିତ୍ୟ ଭକ୍ତିପୁଣ୍ଡେ ॥
 ମୋ ପ୍ରୀତି ଭାବନାରେ ମତେ । ସକଳ ଆତ୍ମା ମୁଁ ଜଗତେ ॥

ଏମନ୍ତ ନାଶି ଅନୁଦିନେ । ଭଜନା କରୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ସର୍ବ ଆତ୍ମା । ବୋଲନ୍ତି ସେ ଜ୍ଞାନ ମହାତ୍ମା ॥
 କେଣୁ ସେ ମୋର ପ୍ରିୟଭବ । ଭୁଲେ ବା ପୁଣି ପଡ଼ିବ ॥
 ଆଦର ତନୁ ଜନେ ଯେହୁ । ଠିକେ ସେ ଭୁଲୁ ପ୍ରିୟ ନୋହୁ ॥
 ସ୍ବର୍ଗ ଫଳକୁ ବାଞ୍ଛିଲେ । ମୋକ୍ଷ ପଦକୁ ନ ଇଚ୍ଛିଲେ ॥
 କେଣୁ ସେ ଜ୍ଞାନୀ ମହାତ୍ମା । ଅଟନ୍ତି ମୋର ନିଜ ଆତ୍ମା ॥
 ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତେ ମୋତେ ଭଜି । ଜଗତମୟ ମୁଁ ଯେ ବୁଝି ॥
 ଅନେକ ଜନ୍ମାନ୍ତର ଶେଷେ । ଜ୍ଞାନେ ମୋଦେହେ ମିଶନ୍ତିସେ ॥
 ଯେମାନେ କାମେ ହୃତଜ୍ଞାନ । ସଫଳ ବାଞ୍ଛାକରି ମନ ॥
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି । ଯେମନ୍ତେ ଫଳ କରଗତି ॥
 ହେବ କେମନ୍ତ ସ୍ବରୂପରେ । ମୁହିଁ ତାହାକୁ ସେ ରୂପରେ ॥
 ଫେଡ଼ଇ ତାହାଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତି । ନ କରେ ତାଙ୍କ ଗ୍ରହା ନାସ୍ତି ॥
 ଯେ ଯାହା ମାଗେ ପାଏକିନା । ସେ ସେହୁ ମୁହିଁକିଆଇଁନା ॥
 କରନ୍ତି ଗ୍ରହାୟୁକ୍ତ ହୋଇ । ସେ ମୁହିଁ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଆଇ ॥
 ପାଇ ମୁଁ ଇଷ୍ଟ କାମନାରେ । ଭୁଲେ ବା ପଡ଼ିବ ମୋରେ ॥
 ଜ୍ଞାନ ଭୁଲୁର ତତ୍ତ୍ବ ଜାଣି । ମୋକ୍ଷକୁ ଲଭନ୍ତି ସେ ପୁଣି ॥
 ଭଜି ଭୁଲୁର ଆନ ଦେଖା । ଆଦର ତନୁହେଁଟି ଯେହୁ ॥

ସେ ଆନ ଆନ ଫଳ ପାନ୍ତି । ଫେଡ଼ ଏ ମୋର ମନକ୍ରାନ୍ତି ॥
 ତାହା ମୁଁ କହୁଛି ଭୁମ୍ଭରେ । ଯେ ମୋର ଭଗତ ଚିତ୍ତରେ ॥
 ଭଜିଣ ଲଭନ୍ତି ଅକ୍ଷୟ । ଫଳକୁ ଆହେ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 ଯେ ଆନ ମୁର୍ଖିକ ଭଜନ୍ତି । ସେ ଇଷ୍ଟ ଫଳ ଲଭୁଥାନ୍ତି ॥
 ପୁଣି ବା ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ମନ । ଭୁମ୍ଭର ଆନ ମୁର୍ଖିମାନ ॥
 ଛାଡ଼ିଣ ଭୁମ୍ଭକୁ ଭଜନ୍ତି । ବୋଲି କରିବ ମନକ୍ରାନ୍ତି ॥
 ଯେ ମୁଡ଼ ଜନମାନେ ଜ୍ଞାନେ । ମୋ ଭବ ନ ଜାଣନ୍ତି ମନେ ॥
 ଆନ ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି ତାଙ୍କମତେ ॥
 ବୋଲନ୍ତି ଆନ ଦେବ ଯେହୁ । ଫଳକୁ ଦିଅନ୍ତି ତ ସେହୁ ॥
 ବୋଲିଣ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ପାମରେ । ଲେଖନ୍ତି ମୋତେ ସେ ରୂପରେ
 ସେ ରୂପମାନ ଭଜନ୍ତି ସେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ନେତ୍ରରେ ନ ଦିଶେ
 ଆବୃତ ହୋଇ ଯୋଗମାୟା । ଦେଖାଇ ନ ଦିଏ ମୋ କାୟା
 ଅଜନ୍ମ ଅବ୍ୟୟ ପୁରୁଷ । ବୋଲିଣ ମୋଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ
 ନୁହଇ ତାହାଙ୍କର ମନେ । ଭୁତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନେ ॥
 ଜାଣି ମୁଁ ସର୍ବ ଜନଙ୍କର । ଯାର ଯେମନ୍ତ ବ୍ୟବହାର ॥
 ହୃଦୟ କର ଆହେ ପାର୍ଥ । କହୁଲି ଏ ନିତ୍ୟ ଯଥାର୍ଥ ॥
 ରାଗାଦି ଦୁନ୍ୟାମାନଙ୍କରେ । ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ଯେଉଁ ନରେ ॥

ସେମାନେ ଦୋଷୀ ମୋହଗତେ । ପଡ଼ିଣ ନ ଜାଣନ୍ତି ମୋତେ
 ଯେ ପୁଣି ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ନରେ । ସମସ୍ତ ଭୂତମାନଙ୍କରେ ॥
 କରନ୍ତି ବୁଦ୍ଧି ସମସୟ । ହୁଅଇ ତାଙ୍କ ପାପକ୍ଷୟ ॥
 ମୋଠାରେ କରି ଦୃଢ଼ ବ୍ରତ । ଛୁଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି ଜନ୍ମ ମୃତ ॥
 ଜରମ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଲଭନ୍ତି । ହେଉ ସ୍ବ ସାଧନାର ବୃଦ୍ଧି ॥
 ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାକୁ ମନେ ଜାଣି । ନିର୍ବାଣ କାଳରେ ସେ ପ୍ରାଣୀ ॥
 ସୁରଣା କରନ୍ତି ମାନସେ । ମତେ କେବଳ ସଚେତ ସେ ॥
 ଏପରି ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟରେ । କୃଷ୍ଣ କହଲେ ବିଜୟରେ ॥
 ହୋଲିଣ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ହିଁ । ସଞ୍ଜୟ ବୁଝାଇଲେ କହି ॥
 ସେ ହରି ଅର୍ଜୁନ ପଦାବ୍ଜ । ଧ୍ୟାୟିଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ବିଜ ॥
 କହିଲା ଗୀତବନ୍ଧେ ରସେ । ସୁଜନେ ଶୁଣି ମନତୋଷେ ॥
 ନ ଧର ମୋର ଦୋଷମାନ । ମୁଁ ମୂଢ଼ ପାମର ଅଜ୍ଞାନ ॥
 ଇତି ଶ୍ରୀମହାଭାରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ବୈଶ୍ବାସିକ୍ୟାଂ
 ଶ୍ବସ୍ତ୍ର ପଞ୍ଚାଶି ଶ୍ରୀମଦଗବଦ୍ଗୀତାସୁ ପଞ୍ଚମୋଽବସ୍ଥାସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ଯୋଗୋ
 ନାମ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଶ୍ୱମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

କଂ ତଦ୍ ବ୍ରହ୍ମ କଂ ଅଧ୍ୟାତ୍ମଂ

କଂ କର୍ମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ

ଅଧିଭୂତଂ ଚ କଂ ଗ୍ରୋକ୍ତ

ମଧ୍ୟଦେବଂ କି ମୁଚ୍ୟତେ । ୧ ।

ସ୍ତେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ମାଧବ । ମଧୁସୂଦନ ରାଧାଧବ ॥

ମୋର ସଶସ୍ତ୍ର ମନେ ଏତେ । ବୁଝାଇ କହ ଦୟାବିତ୍ତେ ॥

ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲିବ କି ପଦାର୍ଥ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବୋଲିବା ତଦର୍ଥ ॥

କାହାକୁ କର୍ମ ବୋଲି କହ । ଅଧିଭୂତଟି ପୁଣି କେହି ॥

କେ ପୁଣି ଅଧି ଦଇବତ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ପୁଣି କିମ୍ଭୂତ ॥

ପ୍ରଳୟ କାଳରେ ନିୟତ । ଆତ୍ମା କେ ଅଟେ ଜଗଦ୍ଭୂତ ॥

ପୁଣି ଭିନ୍ନକି ଏ ଜଗତେ । କେଜାଣେ ଏହା କହ ମୋତେ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଅର୍ଜୁନ ବାକ୍ୟେ ହୃଷୀକେଶ । କହନ୍ତି ଆସ୍ତେ ଗୁଡ଼ାକେଶ ॥

ଅବିନାଶନ ଦ୍ରବ୍ୟ ସେହି । ସାକ୍ଷାତ ବ୍ରହ୍ମ ଜାଣ ସେହି ॥

ଜିବନ ସ୍ଵର୍ଗରେ ଅଧ୍ୟାୟ । ଭୂତାଦି ସୃଷ୍ଟି କର୍ତ୍ତା କର୍ମ ॥
 ଯେ ଦେହମାନ ଶୟ ହୋଇ । ସେ ଅଧିଭୂତଟି ବୋଲନ୍ତି ॥
 ପୁରୁଷ ଅଧିଷ୍ଠାନୀ ଯେହୁ । ଅଧିଦେବତ ତାଙ୍କୁ କହୁ ॥
 ପ୍ରୟାଣ କାଳରେ ଯେ ମୋତେ । ସୁରଣ ବରଇଟି ଚିତ୍ତେ ॥
 ସେ ଦେହଧାରୀମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଧିପତି ନର ॥
 ସେ ମୋର ଭାବକୁ ଘେନଇଁ । ଏଥିରେ ସାଗୟଟି ନାହିଁ ॥
 ପ୍ରାଣ ପ୍ରୟାଣ କାଳେ ଯାହା । ଭାବନା କରେ ପାଏ ତାହା ॥
 ଏଣୁ ମୁଁ କହୁଛୁଟି ତୋତେ । ସଦା ସୁରଣା କର ମୋତେ ॥
 ମନ ବୁଦ୍ଧିକ ମୋରଠାରେ । ସ୍ଥିରେ ସମର୍ପ ନରନ୍ତରେ ॥
 ନରକ ନିଃସନ୍ତପ୍ତ ଅର୍ଥ । କହୁଲି ଲାଭୁ କର ପାର୍ଥ ॥
 ବୋଲିବ ଚକ୍ଷୁକ ମନ ଏ । କେମନ୍ତେ ଦେବି ତୁମ୍ଭ ପାଏ ॥
 ଅଭ୍ୟାସ ଯେବେ କରିଥାଇ । ପରମ ପୁରୁଷକୁ ପାଇ ॥
 ସେ ଯେଉଁ ପୁରୁଷ କେମନ୍ତ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ଯେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ॥
 ସଦା ନିର୍ମଳ ଆଦି ସିଦ୍ଧ । ସୌଖ୍ୟପ୍ରାଣ ମୋର ଆବଦ ॥
 ସୂର୍ଯ୍ୟରୁ ବଳ ଅତି ତେଜ । ଅବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦୂର ଆଜ ॥
 ଏମନ୍ତ ପୁରୁଷକୁ ଜାଣ । ପ୍ରୟାଣ କାଳରେ ଯେ ପୁଣ ॥
 ସ୍ଥିର ମନରେ ସେବା କରେ । ପ୍ରାଣ ସମ୍ପଦ ତୁ ମଧ୍ୟରେ ॥

ସେ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ମିଳଇ ଆହ୍ୱେ ଧନତ୍ତୟ ॥
 ଯାହାକୁ ବେଦବିଦମାନେ । ଅକ୍ଷୟ ବୋଲୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 ନିଷ୍ଠ ହେ ହୋଇଣ ଚକ୍ରିରେ । ଶରଣ ପଶ ନରନ୍ତରେ ॥
 ଯାହାକୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦମାନେ । କହୁନ୍ତି ଅନୁଦିନେ ଧାନେ ॥
 ତାହା ମୁଁ ଫଳି ପିତ କର । କହୁଛି ଘେନ ଦୃଢ଼େ ଭଗ ॥
 ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାରକୁ ସଞ୍ଜମ । କରିବ ହୃଦୟରେ ସମ ॥
 ମନ ପ୍ରାଣକୁ ମୁକ୍ତ ନରେ । ସ୍ଥାପିବ ନେଇ ଧାରଣାରେ ॥
 ସେ ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ ମଧ୍ୟେ । ମୋତେ ସ୍ମରଣାକର ହୃଦେ ॥
 ପ୍ରୟାଣ କରେ ତା ହୃଦୟ । ଛାଡ଼ି ସକଳ ଗୁଣମୟ ॥
 ନିର୍ଗୁଣ ଅଙ୍ଗରେ ସମ୍ଭାଳ । ପରମ ଗତିକି ସେ ପ କ ॥
 ଯେ ପୁଣି ମତେ ନରନ୍ତରେ । ସ୍ମରଣା କରେ ହୃଦୟରେ ॥
 ସେ ମୋର ହେତୁରୁ ଉତ୍ତମ । ସ୍ଥାନରେ ଲଭଇ ଜନମ ॥
 ସଂସିଦ୍ଧ ହୁଅଇ ସେ ନର । କେଶାବମାନ ହୋନ୍ତି ଦୂର ॥
 ଅଭ୍ୟାସ ବିନା ସେ ମହାତ୍ମା । ଲଭଇ ଗତି ପରମାତ୍ମା ॥
 ତପସ୍ୟା ବଳରେଟି ଥୋକେ । ଯାଇ ପାରନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ॥
 ପୁନରବୃତ୍ତିରେ ସେ ନରେ । ଜନ୍ମ ଲଭନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁପରେ ॥
 ମୋଠାରେ ଲନ ଯେ ହୁଅନ୍ତି । ଆର ଜନ୍ମକୁ ନ ଲଭନ୍ତି ॥

ସସାର ଚନ୍ଦରେ ଭ୍ରମିଲ । ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ କଦାଚିତ ॥
 ଧାଳାର ଦିବସକେ ଭୋଗ । ହୁଅଇ ସହସ୍ରେକ ଯୁଗ ॥
 ସହସ୍ରେ ଯୁଗ ସେହୁପରି । ରାତ୍ର ଗୋଟିକେ ଭୋଗକରି ॥
 ଦିବସେ ସସାର ଭିଆଇ । ରାତ୍ରରେ ପ୍ରଳୟ ହୁଅଇ ॥
 ଏହୁପରିରେ ନଜାଗତ । ହୁଅଇ ଜାଣ ଏ ଜଗତ ॥
 ଏ ଦେଉ ଜାଣଇଟି ଯେହୁ । ଉତ୍ତମ ଭକ୍ତ ମୋର ସେହୁ ॥
 କେବେହେଁ ନାହିଁ ତା ବିନାଶ । ପରମ ଗତି ଏ ନିର୍ଦ୍ଦାସ ॥
 ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସଇ ଯାଇ । ମୋ ସ୍ଥାନ ସେହୁ ସେହୁମୁହିଁ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଆବର କଥାଏ । କହବା ସାଧ ମିଜାନ୍ତ ଏ ॥
 ସ୍ଵପ୍ନି ଚରଣେ ନିଷ୍ପପଟ । ପରମ ପୁରୁଷକୁ ଭେଟ ॥
 ଭକ୍ତିଭାବରେ ଯେବେ ପାଇ । କେବେ ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସଇ ॥
 ନାହୁଡ଼ି ଆସନ୍ତି ଯେମାନେ । କହବା ତୁମ୍ଭକୁ ବ୍ୟାଧାନେ ॥
 ଉତ୍ତରାୟଣେ ଶତମାସ । ଶୁକଳ ପତ୍ରର ଦିବସ ॥
 ଏଥରେ ଅଗ୍ନି ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟେ । ପଶନ୍ତି ସେ ବ୍ରହ୍ମବେଶ୍ଵର ॥
 ସେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଲଭନ୍ତି । ପୁଣି ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସନ୍ତି ॥
 ଛାଡ଼ଇ ଭବଭୟ ଯାଏ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୁଅଇ ମାନସ ॥
 ଶତମାସ ଦକ୍ଷିଣାୟନରେ । କୃଷ୍ଣପଦ ଧୂମ ବର୍ଣ୍ଣରେ ॥

ରାଜରେ ଦେହକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତି । କର୍ମଯୋଗୀଏ ସ୍ବର୍ଗ ପାନ୍ତି ॥
 କର୍ମରେ ଶେଷ ପରିଯନ୍ତେ । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ସ୍ବର୍ଗଭୋଗ ଯେତେ ॥
 କର୍ମୀନ୍ତେ ସ୍ବଧାର ଚକରେ । ପଡ଼ନ୍ତି ଆସି ପୁନଃକାରେ ॥
 ବେଦ ଅଧ୍ୟାନ ଯଜ୍ଞ ଦାନ । ତପସ୍ୟା ଆଦି ଯେତେ ପୁଣ୍ୟ ॥
 ଜାଣି ତା ସ୍ମରଣେ କଲେହେଁ । ଏଣେ ସ୍ମରନ୍ତି ଲଭ୍ୟ ନୋହେ ॥
 ଭକ୍ତରେ ସ୍ମରନ୍ତି ପ୍ରାପତ । ଅର୍ହୁନେ କହଲେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥
 ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ ଏ ଶ୍ବର । ରାଜନେ କହଲେ ସଚିବ ॥
 ସ୍ମରନେ ଏଣେ ତଥ ମତି । ଲଭିବ ନିର୍ମଳ ସ୍ମରନ୍ତି ॥
 ଅବିଜ୍ଞ ସ୍ଥାନ ଦାନଭିଶ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥
 ଲୟ କରି କୃଷ୍ଣ ଚରଣ । ଗୀତାକୁ ପ୍ରାକୃତ ଭବେଣ ॥
 ପାମର ବୁଦ୍ଧିରେ କଲ ସେ । ଭବାବ୍ୟୁତ ଚରିବାର ଆଶେ ॥
 ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବରତେ ଶତସାହସ୍ୟା ସହସ୍ରାୟାଂ ବୈଶ୍ଣାବିକ୍ୟାଂ
 ଷଷ୍ଠ ପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବଦ୍‌ଗୀତାସୁ ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନସମ୍ବାଦେ ତାରକବ୍ରହ୍ମଯୋଗୋ
 ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଇଦଂ ବ୍ରୂତେ ଗୁହ୍ୟତମଂ

ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟନସ୍ତୁ ଯୁବେ

ଜ୍ଞାନଂ ବିଜ୍ଞାନସ୍ତୁତଂ

ଯଜଜ୍ଞାତୁ ମୋକ୍ଷସଂସ୍ପୃଶତ୍ । ୧ ।

କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ । ହେ ପାର୍ଥ ଏ ଅତି ଗୁପ୍ତ ॥

କଥାଟି ଗୁପ୍ତକୁ ବିଶ୍ୱାସେ । କହୁବି ଶୁଣ ସ୍ତମାନସେ ॥

ଯେ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନକୁ ନରେ । ଶୁଣିଲଣି ତତକ୍ଷଣରେ ॥

ହୁଅଇ ଅତି ସ୍ତମଜଳ । ଲଭନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ମୋକ୍ଷଫଳ ॥

ସେ ରାଜ୍ୟଗୁହ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ରଜା । ତା ତହୁଁ ଧର୍ମ ନାହିଁ ଦୁଜା ॥

ଶୁଣିଲ ମାତ୍ରକେ ପବିତ୍ର । ହୁଅଇ ଅପବିତ୍ର ଗାତ୍ର ॥

ମୁଁ ତାହା କହଲେ ସାକ୍ଷାତେ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ନୁହଇ ଯାର ଚିତ୍ତେ ॥

ବିଶ୍ୱ ସଂସାର ସେ ସଂସାରେ । ମୁଁ ଲଭ୍ୟ ନୁହଇ ତାହାରେ ॥

ଅଜ୍ଞାନ ମୋହେ ମୋହ ହୋଇ । ଗତାଗତକୁ ଲଭୁଥାଇ ॥

ଜଗତ ସଂସାର ରଚନା । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ସରଜନା ॥

କଲି ସେମାନେ ପୁଣି ମୋତେ । ଲାଗିଣ ଅଛନ୍ତି ନୀରଜେ ॥

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଲଗିନାହିଁ ଜାଣ । ତୁମ୍ଭେ ବା ପଶୁଚର ପୁଣି ॥
 ସେମାନେ ତୁମ୍ଭକୁଟି ଯେବେ । ଲଗିଅଛନ୍ତି ତୁମ୍ଭେ କେବେ ॥
 କପରି ଅଛୁ ବିରାଗରେ । ଏ ଭ୍ରାନ୍ତି ନ କର ମନରେ ॥
 ଯେ ମୋର ଯୋଗ ମହିମାକୁ । ତାହାକୁ ପ୍ରତି ଜାଣିବାକୁ ॥
 ନାହିଁ କେ ତାହା ଉପମାରେ । କହୁଛୁ ଶୁଣ ମୁଁ ତୁମ୍ଭରେ ॥
 ଯେପରି ସ୍ୱର୍ଗୀଟି ଆକାଶେ । ବ୍ୟାପିଣ ଥାଇ ନ ଲଗେ ସେ ॥
 ଯେଉଁ ପରରେଟି ପବନ । ତଥା ମୁଁ ସବୁତୁଳେ ଘେନ ॥
 ମୋହର ତହିଁ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଚାହୁଁଥାଆନ୍ତି ନିମଗ୍ନେ ॥
 କଲ୍ଲାନା ବଶରୁଟି ଶୟ । ହୁଅନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତିଚୟ ॥
 କଲ୍ଲାନେ ପୁଣିହିଁଟି ସେହୁ । ମାନଙ୍କୁ ସରଜଇ ମୁହିଁ ॥
 ପ୍ରକୃତି ବଶ ଯେଉଁ ନରେ । ତାହୁଁଙ୍କୁ ପ୍ରଳୟ କାଳରେ ॥
 ଆଣି ରଖାଇ ମୋର ତହିଁ । ସୃଜଇ ପୁନଃ ପୁନଃ ହୋଇ ॥
 ସୃଷ୍ଟିର କାଳରେ ଆଗତ । ହୁଅନ୍ତି ତହିଁ ପୁଣି ହଜ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ବା ବୋଲିବ ବିବସ୍ତ । ତୁମ୍ଭେ ତ କର୍ମ କରୁଅଛ ॥
 ମୁଁ କର୍ମ କରଇ ଉଦାସ । ମତରେ ନ ଲଗଇ ଦୋଷ ॥
 କେବଳ ଅଧିଷ୍ଠାଣୀ ହୋଇ । ପ୍ରକୃତି ଶଙ୍କର ସମ୍ଭାଳ ॥
 ଜଗତେ ମୋର ମାୟାମୟ । ଉପୁଡ଼ି ଶୁଦ୍ଧ ହୁଁ ପ୍ରଳୟ ॥

ଯେପରି ନାଟକାର ଗତି । ଗତାଗତଟି ସେହୁମତି ॥
 ନ ଜାଣି ମୁହମତି ନରେ । ମୋତେ ଗଣନ୍ତି ମନୁଷ୍ୟରେ ॥
 ପରମଆତ୍ମା ଭାବ ମୋର । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଅଜ୍ଞ ନର ॥
 ମୋତେ ଗୁଡ଼ିଶ ଆନ ଆନ । ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଚ୍ଚନ ॥
 କରନ୍ତି ମନାସିବା ଫଳ । ଲଭିବା ବୋଲି ଚିତଳ ଲ ॥
 ଏମନ୍ତ ଆଶାରେ ବିଭ୍ରମ । ହୋଇଣ କରୁଥାନ୍ତି କର୍ମ ॥
 ସକଳ କଥା ଗାଞ୍ଜ ବ୍ୟର୍ଥ । କହଲେ ହେଲେ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଥ ॥
 ଅସ୍ତର ପ୍ରକୃତି ଯୁକ୍ତେ । କହଣି ନ ଜାଣନ୍ତି ମୋତେ ॥
 ମହାତ୍ମା ଜନମାନେ ଯେହୁ । ଦେବତା ପ୍ରକୃତିକ ବହୁ ॥
 ଏକତ୍ୱ ମଣି ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତେ । ଭଜନା କରୁଥାନ୍ତି ମୋତେ ॥
 ସମସ୍ତ ଭୁତଙ୍କର ଆଦି । ଅବ୍ୟୟ ପଦାର୍ଥ ଅନାଦି ॥
 ଏମନ୍ତ ଜାଣିଣ ହୃଦୟେ । ନିରତେ କରୁଥାନ୍ତି ଲୟେ ॥
 ସଦାକାଳରେ ନାମ ମୋର । ସୁଖ ଚରନ୍ତି ନମସ୍କାର ॥
 ମୋଠାରେ ଭଗତି ଯେମନ୍ତେ । ହେବ ସେ ଉପାସନା ମତେ ॥
 ଥୋକାଏ ବିଚାରନ୍ତି ଜ୍ଞାନ । ଜଗତ୍ସବୁପୀ ଭଗବାନ ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲିଣ ଭାବନ୍ତି । ଏକତ୍ୱ ଭାବ କେ ମଣନ୍ତି ॥
 ମୁଁ ବିଷ୍ଣୁ ବୋଲି ଭାବି ମନେ । ଭକ୍ତିଭାବରେ ଯେଉଁମାନେ ॥

ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କର ମୁହିଁ ଦାସ । ବୋଲଣ ହୁଅନ୍ତି ବିଶ୍ୱାସ ॥
 ଯଜ୍ଞଦି ଶତକ୍ରତୁମାନ । ମୋହର ବିନା ନାହିଁ ଆନ ॥
 ଯଜ୍ଞର ଯେତେକ ଉପାଧି । ମୁଁ ସ୍ୱଧା ଆଦି ଅଭିଷଧି ॥
 ଯେ ପିତୃଲୋକଙ୍କ ଆହାର । ମୋ ବିନା ନାହିଁ କେଁ ବିରୁଦ୍ଧ ॥
 ଅନ୍ନାଦି ମନ୍ତ୍ର କଲ ଦ୍ରବ୍ୟ । ମୁଁ ଅଗ୍ନି ଭୁଞ୍ଜିକଟି ସର୍ବ ॥
 ମୁଁ ହୋମ ମୁହିଁ ହୋମକର୍ତ୍ତା । ମୁଁ ଧାତା ପିତାମହ ମାତା ॥
 ରକ୍ତ ଯନ୍ତୁ ନାମ ଅର୍ଥବ ହିଁ । ପବିତ୍ର ପ୍ରଣବାଦି ମୁହିଁ ॥
 ମୁଁ ସାକ୍ଷୀ ଭର୍ତ୍ତା ଗତି ଉଗ୍ର । ଶରଣ ହୃଦ୍ଭବ ନିବାସ ॥
 ପ୍ରଭବ ପ୍ରଳୟାଦି ସ୍ଥାନ । ମୁଁ ଶକ୍ତ ଅବାୟ ନିଧାନ ॥
 ଅନ୍ତାର ନାଶକର୍ତ୍ତା ମୁହିଁ । ତାପଇ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣରୂପ ନହୁ ॥
 ବରପା କର୍ତ୍ତା ବର୍ଷାକାଳ । ମୁଁ ବିଷ ଅମୃତ ସକଳ ॥
 ଦୃଶ୍ୟ ହିଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ମୁଁ ପୁଣି । ଆର ଦି ପିଞ୍ଜାନ୍ତ ଯେ ଶୁଣ ॥
 ସି ବେଦ ଯଜ୍ଞ ସୋମପାନେ । ବସନ୍ତି ଗନ୍ଧର ଭୁବନେ ॥
 ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଦିବ୍ୟ ଭୋଗମାନ । ପୁଣ୍ୟ ସଗଲେ ହୋନ୍ତି ଜନ୍ମ ॥
 ପୃଥ୍ୱୀରେ ପୁଣି ଯଜ୍ଞ କରି । ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଭୋଗ ଶିଖ ॥
 ପୁଣ୍ୟାନ୍ତେ ପୁଣି ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଜାତ । କାମନା ହେଉ ଗତାଗତ ॥
 ଯେମାନେ ଇନ୍ଦ୍ର ପରଲୋକେ । ମୋତେ ଭଜନ୍ତି ଉପାସିକେ ॥

ସେମାନଙ୍କର ଯୋଗ ଶ୍ରେୟ । ଦ୍ରବ୍ୟାଦିମାନଙ୍କ ଉତ୍ତମ ॥
 କର ମୁଁ ନିତ୍ୟାଭିଷ୍ଟୁ କ୍ଷରେ । କହୁ ଦିଅଇ ଦୁଇଠାରେ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ପରୁର ମନେ । ଯଜ୍ଞ କଲର ଜନମାନେ ॥
 ବେଷ୍ଟରେ ଉନ୍ନତ ସେବକ । ଉନ୍ନତ୍ତୁ ଉଜ୍ଜିବାର ଲୋକ ॥
 ମାନକୁ ବୋଲୁଅଛ ମୋର । ଯେ ଯଜ୍ଞ କରିବାର ନର ॥
 ମାନେ ହୁଅନ୍ତି ଗତାଗତ । ମୋକ୍ଷ ଲଭନ୍ତି ଉନ୍ନତ ଭକ୍ତ ॥
 କହୁବା ଚର୍ଚ୍ଚର ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ସ୍ତମ୍ଭେ ଶୁଣ ହେ କୌନ୍ତେୟ ॥
 ସମସ୍ତ ଯଜ୍ଞମାନଙ୍କର । ହବିଷ୍ୟ ଗକୁ ଭୁଞ୍ଜି ବାର ॥
 କରତା ମୁହିଁଟି ଭବିଷ୍ୟ । ହେ ପାର୍ଥ ମନେ ହେଉକର ॥
 ଏହା ସେମାନେ ନ ଜାଣନ୍ତି । ମୋ ଅନ୍ୟ ମୁହିଁଟି ଭଜନ୍ତି ॥
 ମୁଁ ଯଜ୍ଞ ପୁରୁଷଟି ମୋତେ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ତାଙ୍କ ମତେ ॥
 ତେଣୁ ସେ ଗତାଗତ ହୋନ୍ତି । କାମନା ଫଳ ଲଭୁଥାନ୍ତି ॥
 ଯେ ଯେଉଁ ଦେବଙ୍କୁ ଭଜନ । କରନ୍ତି ହୋଇ ଉପାସନା ॥
 ସେ ସେହି ଦେବଲୋକେ ସ୍ଥାନ । ଲଭନ୍ତି ଯଥା କର୍ମମାନ ॥
 ପିତୃ ଭକତି ଜନ ଯେହି । ଲଭନ୍ତି ପିତୃସ୍ଥାନ ସେହି ॥
 ଭୂତ ଭଗତି ଜନମାନେ । ଭୂତ ହୁଅନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନେ ॥
 ମୋର ଭକତି ଯେତେନରେ । ମୋତେ ଲଭନ୍ତି ସାକ୍ଷୀକାରେ ॥

ଗନ୍ଧ କୁସୁମ ଫଳ ତୋଷ । ମୋଠାରେ ହୋଇ ଭକ୍ତିପ୍ରିୟ ॥
 ଆନନ୍ଦେ ସମର୍ପିଲ ମୋତେ । ତାହା ମୁଁ ଦେନେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
 ଭଗବତ୍ତନଙ୍କର ଦ୍ରବ୍ୟ । ମାନଙ୍କେ ନାହିଁ ମୋର ଅବ୍ୟ ॥
 ତେଣୁକରିଟି ଆହେ ପାର୍ଥ । କହୁଛୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କଦର୍ଥ ॥
 ଯେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟ ତୁମ୍ଭେ ପୁଣ । ଭୁଞ୍ଜିବ ମୋତେ ସମର୍ପଣ ॥
 ଶୁଭ ଅଶୁଭ ଫଳ ଯେତେ । ଏଣେ ଉଦାସ ହେବ ଚିତ୍ତେ ॥
 କର୍ମବନ୍ଧରୁ ହେବ ମୋର । ସନ୍ନ୍ୟାସ ଯୋଗ ଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
 ମୁଁ ସର୍ବତୁଳେ ସମମୟ । କେ ନାହିଁ ମୋର ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟ ॥
 ଭକ୍ତିରେ ଭଜନ୍ତି ଯେ ମୋତେ । ମୁଁ ଥାଇ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
 ସେମାନେ ମୋର ହୃଦପଦ୍ମ । ମଧ୍ୟରେ ଥାନ୍ତି ନୋହେ ଛଦ୍ମ ॥
 ବାହ୍ୟକୁ ଦୂରାନ୍ତର ମତେ । ହେଲେହେଁ ଭଜୁଥାନ୍ତିମୋତେ ॥
 ଅନ୍ତରେ ଶାନ୍ତି ଧର୍ମଭାବ । ରଖିବ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସାଧବ ॥
 ସେ ମୋର ଭକ୍ତ ଅତିପ୍ରିୟ । ସୁମନେ ଶୁଣ ହେ କୌନ୍ତେୟ ॥
 ମୋର ଭକ୍ତକୁ ଭୟ କରି । ପ୍ରମାଦେ ଥାନ୍ତି ଦୂର ସରି ॥
 ମୋ ଭକ୍ତ-ସଙ୍ଗଦା ଅନ୍ଧୟ । ହେ ପାର୍ଥ ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ॥
 ପାପ ଯୋନିରେ ଭ୍ରମିଥାଉ । ଛର୍ଚ୍ଚିବା ବୈଶ୍ୟ ଶୁଦ୍ରହେଉ ॥
 ଭକ୍ତିରେ ଯେ ମୋତେ ଭଜନ୍ତି । ନିଶ୍ଚୟ ହୋନ୍ତି ପରାଂଗତ ॥

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ପୁଣ୍ୟଦେହୁ । କଥା ରାଜର୍ଷିମାନେ ଯେହୁ ॥
 ହେଲେହେଁ ସେମାନେ ଯେମନ୍ତେ । ଭବିବେ ନଭକିଲେ ମୋତେ ॥
 ଏ ଭବ ସଂସାରର ଶାନ୍ତି । ଅନିତ୍ୟ ଅସ୍ଥିତି ଲାଭି ॥
 ଧର୍ମରେ ଆଇକରି ମୋତେ । ଭଜି ଭଗଦତ୍ତବମତେ ॥
 ମୋଠାରେ ନରନ୍ତରେ ମନ । ଦିଅ ମୁଁ କହୁଛୁ ଅର୍ଜୁନ ॥
 ଭକ୍ତିଭାବରେ ମୋ ପଦ୍ମର । ଯୁଗଳେ କର ନମସ୍କାର ॥
 ପୁଣି ଆତ୍ମାକୁ ମୋ ଆତ୍ମାରେ । ସମର୍ପି ରହ ନରନ୍ତରେ ॥
 ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ ଏମନ୍ତ । ପାର୍ଥକୁ ପ୍ରଭୁ ରମାଜାନ ॥
 କହୁଲେ ଆହେ ନ ପବର । ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ମନ୍ତ୍ରୀବର ॥
 କହୁଲେ ଆହେ ହେ ସାଧବେ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହୁଅ ଭାବେ ॥
 ନ ଧର ମୋର ଦୋଷମାନ । ମୁଁ ମୁତ ପାମର ଥିଲାନ ॥
 ବୋଲଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ଵିଜ । ଧାଇଁ ଶ୍ରୀହରି ପଦାମ୍ବୁଜ ॥
 ଲାଭି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସହସ୍ରାୟାଂ ବୈଶ୍ଵାସିକ୍ୟାଂ
 ଶ୍ଵପ୍ନପଟାଣି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭବଦ୍ଗୀତାସୁ ପ୍ରକଟସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନସମ୍ବାଦେ ରାଜଗୁହ୍ୟଯୋଗୋ
 ନାମ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଭୁକ୍ତଃ ସର୍ବ ମହାବାହୋ, ଶଶ୍ଵତେ ପରମଂ ବଚଃ
ଯତ୍ତେହଂ ପ୍ରୀୟମାଶାୟୁରକ୍ଷ୍ୟାମି ହୃତକାମ୍ୟୟା । ୧ ।

କହନ୍ତି ମତୁ ଭଗବାନ	। ହେ ପାର୍ଥ ପରମ ସେ ଜ୍ଞାନ ॥
ତାହା ମୁଁ ଭୁକ୍ତ ଅଟିଲେ	। କହୁବି ଶୁଣ ଶୁଣିବି ॥
ଦେବତା ଆଦି ମହର୍ଷୟ	। ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ମୋ ବିଷୟ ॥
ଯେଣୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପୁଣି କହୁଁ	। ଅଛି ସେ ଜାଣିବେଟି କାହୁଁ ॥
ମୁଁ ଆଜି ଆଦି ମହେଶ୍ଵର	। ଏମନ୍ତ ଜାଣନ୍ତି ସେ ନର ॥
ସେ ଜ୍ଞାନନନ୍ତ ସ୍ଵପଣିତ	। ସବ ପାପରୁ ହୋନ୍ତି ମୁକ୍ତ ॥
ଆଦର କହୁଛି ମୁଁ ଶୁଣ	। ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ସହ ଗୁଣ ॥
ସତ ଗାନ୍ଧି ଦୁଃଖ ସୁଖ ହିଁ	। କ୍ଷମା ଉତ୍ସର୍ଗ ସ୍ଥିତି ଯେହୁ ॥
ପ୍ରଳୟ କାନ୍ଦୁ ଦମିକାର	। ମତ ହିଁ ପୃଥକ ବିଚାର ॥
ସମତା ଦୃଷ୍ଟି ଭୟାବହ	। ଅହଂସା ଅସନ୍ତୋଷରସ ॥

ଜପସ୍ୟା ଯଶ ଆଦିମାନ । ଅପସ୍ୟାଦି ଗୁଣମାନ ॥
 ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଆନ୍ତ୍ର । ତେଣୁ ସେ ଅଜ୍ଞାନ ବୋଲନ୍ତି ॥
 ପୁଣ୍ୟ ମୁଁ ମନରେ କରୁଛି । ସତ୍ତ୍ୱ ମହର୍ଷି ମନୁ ବୁଦ୍ଧି ॥
 ମାନଙ୍କୁ କରିଛୁ ସଜନ । ଏମାନେ ମୋର ପ୍ରଜାଜନ ॥
 ଏମନ୍ତ ମୋ ବିତୁଳ ଯୋଗ । ସେ ଜାଣେ ଜାଣିପୁର ଯୋଗ ॥
 ମୁଁ ଉଚ୍ଚପରି ସବୁକୁ ହିଁ । କରିଛୁ ନିଃ ସଶୟ ଏହି ॥
 ଏମନ୍ତ ଜାଣି ବୁଧଜନେ । ଭାବଣ ଭଜୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 ପ୍ରାଣକୁ ମୋର ହୃଦୟରେ । ଦେଇ ଗ୍ରହନ୍ତି ତୋଷେ ନିତ୍ୟେ ॥
 ମୋହର କଥା ଅନୁଦିନେ । କହି ଶୁଣନ୍ତି ତୋଷ ମନେ ॥
 ତାହାକୁ ଅନୁକମ୍ପା ବହୁ । ଦିଅଇ ବୁଦ୍ଧି ଯୋଗକୁ ହିଁ ॥
 ଯେଉଁପରିଏ ପୁଣି ମୋତେ । ପାଇବେ ଜାଣ ସେହିମତେ ॥
 ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନ ତମରାଣି । ଜ୍ଞାନପଥରେ ମୁଁ ବିନାଶି ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସେ ଅର୍ଜୁନ । ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ॥
 ନାରଦ ଆଦି ଋଷି ଯେହୁ । ଅସ୍ଥିତ ଦେବକ ବ୍ୟାସ ହିଁ ॥
 ସେମାନେ କରିଣ ପ୍ରଜାଣ । ବୋଲନ୍ତି ପରମ ପୁରୁଷ ॥
 ସେ ନିତ୍ୟ ପବିତ୍ର ଅବ୍ୟୟ । ଅଜ ପରମ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ॥

ପରମବ୍ରହ୍ମ ପରଂଧ୍ୟମ । ଶାଶ୍ୱତ ପୁରୁଷ ଭୂତମ ॥
 ବିଭୁ ସେ ଆଦିଦେବ ଦିବ୍ୟ । କରବ ନାହିଁ ମନେ ଅବ୍ୟ ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲି ବହନ୍ତି ସେ । ଆପଣ କହୁଛୁ ମୁହିଁ ସେ ॥
 ଏଣୁ ମୁଁ ଆଶ୍ୱିନୁ ମନକୁ । ଶ୍ରୀକାରେ ପଦ୍ମରେ ଭୁମୁକ୍ତ ॥
 ଭୁମୁର ମାୟା ଜଣିବାରେ । ନାହିଁ କେ ଦେବାପୁତ୍ର ନରେ ॥
 ଭୁମୁକ୍ତ ଭୁମ୍ଭେ ଜଣାଜଣି । ଦେଉଛୁ ଶଙ୍ଖେ ପରମାଣି ॥
 ଯେବଣ ବିଭୁତି ଭୁମୁର । ବ୍ୟାପିଛୁ ଜନକରାଜ୍ୟ ॥
 ତା ସର୍ବ ବୁଝାଇଣି ମୋତେ । କହୁ ମୁଁ ଜାଣିବି ଯେମନ୍ତେ ॥
 ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ଭୁମୁକ୍ତ ହିଁ । ଯେମନ୍ତେ ଚନ୍ଦ୍ର ବଟି ମୁହିଁ ॥
 ତେମନ୍ତ ମନେ ମୋଦ ଭବ । କହିବ ସଞ୍ଜିବିତ ବର ॥
 ଭୁମୁ ଶ୍ରୀମୁଖାମୃତ ବାଣୀ । ରସକୁ ଶୁଣୁଥିଲେ ପୁଣି ॥
 ସନ୍ତୋଷ ହେଉନାହିଁ ମନ । ବସ୍ତ୍ରର କହୁ ଜନାଦାନ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ଅର୍ଜୁନ ବାକ୍ୟ କଣ୍ଠେ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚନ୍ଦ୍ରପାଣି ॥
 ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ହେ କୌନ୍ତେୟ । ମୋ ଦିବ୍ୟ ଆତ୍ମା ବିଭୁଚୟ ॥
 ମାନକୁ ଭୁମୁର ଅଗ୍ରତେ । କହୁଛୁ ଶୁଣ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
 ଯହିଁରେ ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ସାର କହୁଛୁ କିଛି ମୁହିଁ ॥

ସମସ୍ତ ଭୂମି ମାନଙ୍କର । ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଆତ୍ମା ସ୍ଥିର ॥
 ଅନାଦି ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ । ମୁହିଁଟି ଜାଣି ଏ ପ୍ରକାନ୍ତ ॥
 ଆଦିତ୍ୟ ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟେ । ମୁଁ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ୱରୂପଟି ଆଦେୟ ॥
 ଦେହ ମାର୍ତ୍ତ ଜ୍ୟୋତିର୍ମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ରବି ନାମ ମୋର ॥
 ପଦ୍ମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେଣ । ମରୁତ ନାମ ମୁହିଁ ବାଣ ॥
 ନକ୍ଷତ୍ର ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ ସୋମ । ବେଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ସାମ ॥
 ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମଦନାନ । ଉତ୍ତମାନଙ୍କରେ ମନ ॥
 ସମସ୍ତ ଭୂତମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ନେତ୍ରନା ନାମ ଅସ୍ତ୍ର ବହୁ ॥
 ମୁହିଁଟି ରୁଦ୍ରମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥା ଶଙ୍ଖର ॥
 ସେ ଜମା ଗଣମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ମୁହିଁ ବିଭେଶ୍ୱର ॥
 ପାବନ ବହୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ । ମୁହିଁ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁ ଗୋଙ୍କରେ ॥
 ପୁଣ୍ୟୋଦୟ ନଈରେ ଆର୍ତ୍ତ । ମୁଁ ବୃହସ୍ପତି ହିରାକ୍ୟ ॥
 ମେନାପତିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ୱର ନାମ ବହୁ ॥
 ଦୟାସୀମାନଙ୍କେ ସାଗର । ମହର୍ଷି ମଧ୍ୟେ ଭୃଗୁନର ॥
 କାବ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେଣ । ମୁଁ ଏକାକ୍ଷରଟି ପ୍ରଣାମ ॥
 ଯଜ୍ଞଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଜପ ଲକ୍ଷ୍ମ । ସ୍ତାବର ମଧ୍ୟେ ହିମାଳୟ ॥
 ସକଳ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅଶ୍ୱସ୍ଥ ମୁଁ ସାର ॥

ଦେବର୍ଷିମାନଙ୍କରେ ମୁଖ୍ୟ । ମୁହିଁଟି ନାରଦ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
 ଗରବ ମଧ୍ୟେ ଚନ୍ଦ୍ରରଥ । ସିଦ୍ଧେ କପିଳ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥ ॥
 ଅଶ୍ୱଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଉତ୍ତମ । ଉଚ୍ଚୈଶ୍ୱରୀବାହି ମୋର ନାମ ॥
 ମୁହିଁ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟେ ଗଜ । ଅକ୍ଷରାବତ ଗଜରାଜ ॥
 ନରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନରେଶ । ମୁହିଁଟି ଆହେ ଗୁଡ଼ା କେଶ ॥
 ମୁଁ ବଳ ଆୟୁଧଙ୍କ ମଧ୍ୟେ । ମୁଁ କାମଧେନୁ ଷେନୁ ମଧ୍ୟେ ॥
 ମୁଁ ପ୍ରଜାପତିମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଜାଣ ପଞ୍ଚଶର ॥
 ସପ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ବାସୁକି ନାମ ଅଛୁ ବହୁ ॥
 ନାଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟଗତେ । ମୁହିଁଟି ଅନନ୍ତ ଯୁକତେ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଜଳଚରଙ୍କର । ମଧ୍ୟେ ବରୁଣ ନାମ ମୋର ॥
 ପିତୃଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ପୁଣି । ଅର୍ଣ୍ଣିମା ନାମ ମୁହିଁ ଜାଣ ॥
 ଦଣ୍ଡଧରଙ୍କ ମଧ୍ୟେଗତେ । ସନ୍ତମେ ଯମ ମୁଁ ସାକ୍ଷାତେ ॥
 ଦୈତ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସାର । ପ୍ରହ୍ଲାଦ ନାମଟି ମୋହର ॥
 କଳ୍ପଶାବନ୍ତ ଜନ ଯେତେ । କାଳ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟଗତେ ॥
 ମୃଗଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ପଞ୍ଚାସ୍ୟ । ମୁଁ ବୈନତେୟ ପତ୍ନୀଭିଶି ॥
 ପବନକର୍ତ୍ତା ମଧ୍ୟେ ମୁହିଁ । ପବନ ନାମ ଅଛୁ ବହୁ ॥
 ଶସ୍ତ୍ରଧାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ବାର । ଶ୍ରୀରାମ ନାମ ମୁହିଁ ସାର ॥

ମଗର ବେଢ଼ା ମଧ୍ୟରେ । ମୁଁ ଜାନ୍ତୁଣୀ ନଦୀରେ ॥
 ସ୍ୱର୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେଣ । ମୁଁ ଆଦିଅନ୍ତ ମଧ୍ୟେ ଜାଣ ॥
 ଅଧ୍ୟାୟ ବିଦ୍ୟାବିଦଙ୍କରେ । ମୁଁ ବାଦ ପ୍ରବାଦ ବାଦରେ ॥
 ଅକାରଃକ୍ଷରମାନଙ୍କର । ମୁଁ ଦାନ ସମାସ ଦୁହର ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ମୁଁ ଅକ୍ଷୟ କାଳ । ମୁଁ ଧାତା କରତା ସକଳ ॥
 ମୁଁ ସର୍ବ ହରତା ସୁରୁଷ । ଭୂତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭବିଷ୍ୟ ॥
 ନାରାୟଣ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଶିଷ୍ୟୁଃ । ଶ୍ରୀକାଳ ମେଧା କ୍ଷମା ଧୃତି ॥
 ସାମମାନଙ୍କେ ବୃହସ୍ପତି । ଛନ୍ଦୋ ଗାୟତ୍ରୀ ଛନ୍ଦୋଦ୍ଭବ ॥
 ମୁଁ ମାର୍ଗଶିର ମାସେ ଆଦ୍ୟେ । ମୁଁ ବସନ୍ତ ଋତୁ ମଧ୍ୟେ ॥
 ଛଳ ମୁଁ କୁଳ ମଧ୍ୟରେ । ଜେନସୀ ଜେଜୋବନ୍ତଙ୍କରେ ॥
 ଜଣିମା ଜନଙ୍କର ଜୟ । ମୁଁ ଇନ୍ଦ୍ରୋଗେ ବ୍ୟବସାୟ ॥
 ସତ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉଦ୍ଭବ । ସତ୍ୟ ମୁଁ ଯଶ ପରାଜୟ ॥
 ଦେ ବୃଷ୍ଟି ବଶାଦି ଯାଦବ । ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ବାସ୍ତବେବ ॥
 ହେ ପାର୍ଥ ଜାଣ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ । ପାଣ୍ଡବ ମଧ୍ୟେ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 ତଥା ମୁଁ ମୁନିମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାସ ମୁନିବର ॥
 ଯଦିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଭୀଷ । ମୁଁ ଶୁକଦେବ ବ୍ୟାସ ଶିଷ୍ୟ ॥
 କବିଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ମୁଁ ଭୀଷବ । ଦଣ୍ଡମାନଙ୍କ ମୁଁ ଦେବ ॥

ନୀତି କରଇ ଜନଙ୍କର । ମୁଁ ନ୍ୟାୟ ନିଷ୍ଠାପ ଶୁଭର ॥
ମଉନ ମୁହିଁ ଜ୍ଞାନୀ ଜନ । ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଜ୍ଞାନ ॥
ଯେ ସର୍ବ ଭୂତମାନଙ୍କରେ । ଅନ୍ତସ୍ତୁ ଶକ୍ତ ମୁଁ ଚହିରେ ॥
ଚର ଅଚର ଆଦି ଯେତେ । ଜ୍ଞାନ ପଟଜାହି ପଡ଼ିଲେ ॥
ମୋର ନ ଥିଲି ଶୋଇ ଠାବ । ନାହିଁ ହେ ମଧ୍ୟମ ପାଣ୍ଡବ ॥
ମୋ ହୃଦ୍ୟ ବିଭୁତି ଅମାପ । ନାହିଁ ନା ଅନ୍ତ ପରାଂକପ ॥
ଏହା ମୁଁ ଥୋଇ ଏ ବିସ୍ତାର । କହିଲି ତୁମ୍ଭକୁ ବିଭୁତି ୧୦୦
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚେତୋନନ୍ତ ନୟ । ଯହିଁ ବା ଯେତେ କୌଣସି
ମୋର ବିଭୁତି ନିସର୍ହମାୟେ । ବୋଲି ବିରୁଦ୍ଧତା ମନେ ॥
ଏସବୁ ବ୍ୟାପକହେ ଜ୍ଞାନ । ନାହିଁ ମୁଁ କହୁଛି ଅର୍ଜୁନ ॥
ଏ କଥା ମୋହର ସାକ୍ଷୀ । ମୋ ଅଂଶସ୍ଥିତି ଏ ଜଗତ ॥
ଏମନ୍ତ ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟରେ । କୃଷ୍ଣ କହୁଲେ ଅର୍ଜୁନରେ ॥
ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର । କହୁଲେ କ ପତି ଆଗର ॥
ସୁଜନେ ଶୁଣି ମନେ ତୋଷ । ହୁଅ ନ ଘେନ ମୋର ଗୋଷ ॥
ମୁଁ ସ୍ଥାନ ଅଜ୍ଞାନ ପାମର । ଦାନଜନଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଦର ॥
ହୋଇଣ ରହିବୁ ଜଗତେ । ବିରୁଦ୍ଧ ଲରଇ ମୋ ଚିତ୍ତେ ॥
ସୁଜନ ଜନଙ୍କ ସଦସ୍ତେ । କହିବ କରି ହରି ଲାସ୍ତେ ॥

ସେ ନର ପାର୍ଥ ପଦଦ୍ରବ୍ୟ । କମଳ ଗଲେ ମକରନ୍ଦ ॥
 ସେ ମକରନ୍ଦ ପାନେ ଆଶ । ଦୋଳକ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥
 କହ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ଶରଣାନ୍ତରାୟାଂ ସଦ୍‌ଭାୟାଂ ବୈଶ୍ଣବିକାଂ
 ଶ୍ରୀମଦ୍‌ପଦାଶ୍ରୟାଶ୍ରୀମଦ୍‌ନରଦ୍‌ନୀତାୟ ପନସତ୍ତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ବିଭୂତିଯୋଗୋନାମ
 ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

—○—

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ
 ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ
 ମଦନ ଗ୍ରହାୟ ପରମଂ
 ଗୁଣ୍ୟମଧ୍ୟାମୃତଂ ଶ୍ଚିତମ୍
 ଯତ୍ତ ଯୋକ୍ତଂ ବଚସ୍ତେନ
 ଶମୋଦୟଂ ବିଗତୋମମ । ୧ ।

କମସ୍ତେ ଅନାଦି ଅବ୍ୟୟ । ପରମଧାମ ଅନାମୟ ॥
 ମେ କୃଷ୍ଣ ଅରୂପ ମାଧବ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ କାସ୍ତଦେବ ॥
 ମୋଠାରେ ଭବିଷ୍ୟ ଦୟାକୁ । ପରମ ଗୁଣ୍ୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମକୁ ॥

କହୁଲି ଯାହା ଉଚିତରେ । ହେ ନାଥ ମୋହର ଚିତ୍ତରେ ॥
 ଯେତେ ସଖୟ ବାଧା ଥିଲା । ସେ ସବୁ ବିଗତ ମୋକଲା ।
 ସବୁ ଭୁଜଙ୍ଗର ଉତ୍ପତ୍ତି । ସ୍ଥିତି ପଳୟ ଆଦି ଶାନ୍ତି ॥
 ଯେତେକ ଭୁମ୍ଭର ମାହାତ୍ମ୍ୟ । ଶୁଣିଲି ପୁରୁଷଉତ୍ତମ ॥
 ଆତ୍ମା ମୋହର ହେଲା ମୋକ୍ଷ । ହେ ପ୍ରଭୁ କମଳପଦାକ୍ଷ ॥
 ବଥାଏ ପୁରୁଷ ବାକୁ ଭୟ । ପାଉଁଶ ମୋହର ହୃଦୟ ॥
 ଭୁମ୍ଭର ରୂପ ମହେଶ୍ୱର । ଦେଖିବି ଏହି ଇଚ୍ଛା ମୋର ॥
 ମାନସେ ଜପି ସେ ରୂପକୁ । ସଖ୍ୟ ମୋ ହେବ ଦେଖିବାକୁ ॥
 ତେବେହେଁ ବିଷ୍ଣୁ ସେ ସ୍ୱରୂପ । ଦେଖାଅ ଦେଖିଲେ ମୋପାପ ॥
 ମାନ ଅଙ୍ଗରୁ ଅତି ଭରେ । ପଳାଇଯିବେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରେ ॥
 ହେ ଯୋଗେଶ୍ୱର ସେ ଅଦ୍ୟୟ । ରୂପକୁ ଦେଖି ନେତ୍ରଦ୍ରବ୍ୟ ॥
 ମଧୁହ୍ନି ହୋଇବ ନିର୍ମଳ । ବୋଲି ନମିଲେ ପାଦତଳ ॥

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ପାର୍ଥ ଯେବେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମନେ । ମୋ ବିଶ୍ୱରୂପକୁ ନୟନେ ॥
 ଦେଖ ଅବ୍ୟକ୍ତ ମହା ଜ୍ୟୋତି । ରୂପମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତି ॥
 ଶତସହସ୍ରାଦି ସଖ୍ୟାରେ । ନାନାଦି ଦିବ୍ୟ ବିଧାନରେ ॥
 ନାନାଦି ବର୍ଣ୍ଣ ନାନାକୃତି । ହୋଇ ବିଚିତ୍ରେ ରହୁଛନ୍ତି ॥

ଦେଖ ଆଦିତ୍ୟମାନେ ଯେହୁ । ରୁଦ୍ରାଦି ବସୁମାନଙ୍କୁ ହିଁ ॥
 ଅଶ୍ୱିନମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦେଖ । ମରୁତମାନଙ୍କୁ ନରେଶ ॥
 ଜଥା ଅନେକ ରୂପମାନ । ଦେଖ ଏ ଆଶ୍ୱିନି ବିଧାନ ॥
 ଯାହା ପୁଣ୍ୟରେ ଦେଖିନାହିଁ । ସେ ଆଦିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଚାହିଁ ॥
 ଦେଖାଏ ଜଗଜ ସଂସାର । ଆଦି ହିଁ ଯେତେ ଚରାଚର ॥
 ହେ ଗୁଡ଼ାକେଶ ମୋଦେହରେ । ଦେଖ ଯେ ଜରାଅନ୍ୟାନ୍ୟରେ
 ଭୃମ୍ଭର ଚକ୍ଷୁରେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ । ସକ୍ଷ କ ହେବ ଦେଖିବାକୁ ॥
 ଏ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ଭ୍ରମଙ୍କୁ ହିଁ । ଦେଲି ମୁଁ ଘେନ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବହୁ ॥
 ମୋ ଆତ୍ମଯୋଗ ମହେଶ୍ୱର । ରୂପକୁ ଦେଖ ହେ ଏଥର ॥

ସଞ୍ଜୟ ଉବାଚ

ଏପରି ଭକ୍ତ ବଚନକୁ । ରାଜନ ଜାଣ ଅଶ୍ୱିନଙ୍କୁ ॥
 କହିଲେ ଅତି ସେନୁ ହୁ ଭର । ସେ ମହା ଯୋଗେଶ୍ୱର ହରି ॥
 ତଦନ୍ତେ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱରୂପକୁ । ଦେଖାଇଦେଲେ ସେ ପାର୍ଥକୁ ॥
 ପରମ ରୂପ ମହେଶ୍ୱର । ରାଜନ ମନେ ହେତୁକର ॥
 ଅନେକ ଅନେକ ବଦନ । ଅନେକ ଅନେକ ନୟନ ॥
 ଅନେକ ଅନେକ ଅଭ୍ୟୁକ୍ତ । ରୂପମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତ ॥
 ଜଥା ଅନେକ ସ୍ୱରୂପ ହିଁ । ହେଉଛନ୍ତି ଉପଗତ ହିଁ ॥

ଅନେକ ଦିବ୍ୟ ଆଭରଣ । ଭୂଷିତ ହୋଇଛନ୍ତି ପୁଣି ॥
 ତଥା ହିଁ ଅନେକ ଅନେକ । ଭରରେ ଆୟୁଧମାନଙ୍କ ॥
 ଅନେକ ଦିବ୍ୟ ମାଳମାନ । ଅନେକ ବସ୍ତ୍ର ସୁବିଧାନ ॥
 ସ୍ତବ୍ଧବ୍ୟ ଗନ୍ଧମାନ ଅଙ୍ଗେ । ଲେପନ ହୋଇଛନ୍ତି ଭଙ୍ଗେ ॥
 ଏପରି ଅନେକ ଅନେକ । ସ୍ତବ୍ଧବ୍ୟ ବିଧାନ ମାନଙ୍କ ॥
 ଅନନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଅନନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତିଛନ୍ତି ବହି ॥
 ବିଶ୍ୱ ଜଗତଯାକ ବ୍ୟାପି । ବହିଷ୍ଟ ଅଛନ୍ତି ଅଦ୍ୟାପି ॥
 ଏ ସବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନୟନେ । ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପାର୍ଥ ମନେ ॥
 ଶତାଦି ସହସ୍ର ଯୁଗାରେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ଆବାଗରେ ॥
 ହୋଇଲେ ଦେଉଁପରି ଆସ । ଇନ୍ଦ୍ରଶି ବିଶ୍ୱ ରୂପ ପ୍ରଭା ॥
 ଦେଖିଣ ହରଷ ବିମୁଗ୍ଧ । ରାମୋଦ୍ଗମ ହିଁ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 କୃତଅଞ୍ଜଳି ହୋଇ ଶିର । ନୂଆଁ କଲେ ନମସ୍କାର ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉଦାର

ହେ ବିଶ୍ୱେ ଭ୍ରମ ଦେବ ଦେହେ । ଦେଖିଲି ସମସ୍ତ ଦେବେ ହେ ॥
 ତଥା ବିଶେଷ ପକ୍ଷେ ରହୁ । ଅଛନ୍ତି ଭୂତମାନେ ଯେହୁ ॥
 ଶଙ୍କରଗଣ ପିତୃମାନେ । ବ୍ରହ୍ମାଦି କମଳ ଆସନେ ॥
 ଋଷି ମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି । ଉରଗଗଣ ଆଦି କରି ॥

ଅଛନ୍ତି ଅନେକ ହିଁ ଜନେ । ଦ୍ରବ୍ୟ ବିଧାନେ ଯଥାସ୍ଥାନେ ॥
 ଅନେକ ଉଦର କଳସ । ଅନେକ ବାହୁ କର୍ଣ୍ଣ ନେତ୍ର ॥
 ଦେଖିଲି ଭୁମ୍ଭୁ ଦେହେ ସର୍ବ । ଅନନ୍ତ ରୂପ ଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦ ॥
 ଏଣୁ ମୁଁ ଆଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ । କାଣି ପାରୁନାହିଁ ତଦନ୍ତ ॥
 ହେ ବିଶ୍ୱବାହୁ ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର । ମୁଁ ବିଶ୍ୱରୂପକୁ ରୁମ୍ଭର ॥
 ଦେଖିଲି ଅତି ଚେଳଭୂର । କିଶିଟି ଗଦା ଚନ୍ଦ୍ର ଅସି ॥
 ଏ ଆଦି ପଟେ ଦୀର୍ଘ ମନ୍ତ୍ର । ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଅପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ॥
 ହେ ବିଭୋ ବ୍ରହ୍ମ ବୋଲି ମନେ । ମୁଁ ଶ୍ୱରୂପାଇ ଅନୁଦିନେ ॥
 ଭୂମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମା ହେଉ ଦାତା । ଜଗତ ତାରଣ କରତା ॥
 ପରମ ପୁରୁଷ ବିଶ୍ୱର । ନିତ୍ୟ ଅକ୍ଷୟ ନିର୍ବିକାର ॥
 ସ୍ୱଧର୍ମ ଗୁପ୍ତ ସନ୍ନାତନ । ଅବ୍ୟୟ ଶାଶ୍ୱତ ନିଧାନ ॥
 ସନ୍ନାତ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ । ଅନନ୍ତବୀର୍ଣ୍ଣ ଅପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ॥
 ଅନଳବାହୁ ଅନ୍ତ ନୋହେ । ନୟନ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦୁହେଁ ॥
 ସର୍ବବ୍ୟାପକ ବିଶ୍ୱ ଗାତ୍ର । ପ୍ରକୃତ ହୃଦାଶି ବକସ ॥
 ସର୍ବଜ୍ଞୋମୟରେ ଅବିଚିତ । ହୋଇଛୁ ଏ ବିଶ୍ୱ ଜଗତ ॥
 ପୃଥ୍ୱୀ ତପ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ । ସମସ୍ତ ଦିଶିମାନଙ୍କରେ ॥
 ରୁଦ୍ର ଉଗ୍ରରୂପ ନରେଶି । ଅଭୁକ୍ତ ରୂପମାନ ଦେଖି ॥

ବସୁ ଲୋକରେ ଥିବା ଜନେ । ମହା ବ୍ୟଥା ଲଭି ମନେ ॥
 ଫଳପ୍ରେ ମହା ଭୟ ପାଇ । କୃତାଞ୍ଜଳି ଶିର ନୁଆଇଁ ॥
 ସମସ୍ତ ସ୍ତୁରମାନେ ତବ । ଚରଣେ କରୁଛନ୍ତି ସୁବ ॥
 ମହର୍ଷି ଆଦି ସିଦ୍ଧମାନେ । ସୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି ବିଧାନେ ॥
 ରୁଦ୍ର ଆଦିତ୍ୟ ପରୁଗଣ । ସାଧକ ବିଶ୍ୱଦେବା ପୁଣ୍ୟ ॥
 ଅଶ୍ୱିନୀ ମରୁତ ସଦୃଶେ । ଯଶ ଗନ୍ଧର୍ବ ଗଣ ଯେତେ ॥
 ଏମାନେ ମିଳି ଏକଠାବେ । ସୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି ପବେ ॥
 ଅସ୍ତର ଅସିଦ୍ଧାଦିଗଣ । ସୁବନ୍ଧୁ ବିପ୍ଳବ ଭାବେଣ ॥
 ରୂପକୁ ଦେଖିଣ ଭ୍ରମର । ଅତିହିଁ ଲେନ ଭୟଙ୍କର ॥
 ଅତିହିଁ କହୁତ ବଜ୍ର । ସର୍ବବ୍ୟାପକ ବହୁ ନେତ୍ର ॥
 ମହାନ ବାହୁ ବହୁ ବାହୁ । ମହାନ ନାସ ତୃଣି ବାହୁ ॥
 ମହାନ ଉରୁ ପଦେଦାର । ତଥାହିଁ ବହୁତ ପ୍ରକାର ॥
 ମହାନ ଦଂଷ୍ଟ୍ରା ବିରଟାଳ । ମହାନ ଦଂଷ୍ଟ୍ରା ହିଁ କରାଏ ॥
 ଏମନ୍ତ ଦେଖି ସର୍ବଜନେ । ବ୍ୟଥା ପାଇଛନ୍ତି ମନେ ॥
 ତଥାହିଁ ମୋର ହୃଦଗତ । ବ୍ୟଥା ହିଁ ଲଭୁଛି ବହୁତ ॥
 ଅକାଶ ପୁରିଅଛି ତେଜେ । ତଥା ଅନେକ ବର୍ଣ୍ଣି ରାଜେ ॥
 ବିଶାଳ କର୍ଣ୍ଣ ନାସା ନେତ୍ର । ମହା ବିସ୍ତାର ଦୀର୍ଘ ବନ୍ତ୍ର ॥

ଏମନ୍ତ ରୂପର ମହିମା । ଦେଖିଣ ମୋର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ॥
 ଭୟରେ ଅତି ବ୍ୟଥା ପାଇ । ଧର୍ମର ହୋଇନ ପାଇଲ ॥
 ଅତିଶ୍ରୀ ବିକଳିତ ମତି । ଚିତ୍ତ ମୋହର ନାହିଁ ଶାନ୍ତି ॥
 ଭୁବର ଏ ବିସ୍ତାର ଭୁଣ୍ଡ । ମାନଙ୍କେ ଅନେକ ହିଁ ମୁଣ୍ଡ ॥
 ମାନେ ରକଟନ୍ତ ଦର୍ଶନ । ଅତିହି ଦଂତ୍ରରେ ବିଧାନ ॥
 ହେ'ଲଣ ଭୟଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି । ଅତିଶୟ ହୋଇ ନୃପତି ॥
 କରାଳମାନଙ୍କ ବିଷମ । ଯେସନ କାଳାଗ୍ନି ଚକ୍ରମ ॥
 ପ୍ରଭୁମାନଙ୍କୁ କାହାଙ୍କର । ଦେଖିବା ମାତ୍ରକରେ ମୋର ॥
 ଭୟରେ ମନ ହୋଇ ଛନ୍ଦ । ମୁଁ ଜାଣୁନାହିଁ ଦିଗମାନ ॥
 ହେ ଦେବଦେବଙ୍କର ଭାଗ । ହେ ବିଭୋ ଜଗତ ନିବାସ ॥
 ମୋଠାରେ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ । ମୁଁ କହିବାର ମନେ ଘେନ ॥
 ଧୂଳି'ଗନ୍ତୁଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯେତେ । ଅବନୀପାଳଙ୍କ ସମେତେ ॥
 ଶତ୍ରୁ ଘୋର କଣ୍ଠ ଶଙ୍ଖ ହିଁ । ଏ ଆଦି ରଥମାନେ ଯେହୁ ॥
 ଆବର ଯେତେ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ । ଆଟରେ ମୁଖ୍ୟ ଯେଉଁ ଜନେ ॥
 ସମସ୍ତେ ହୋଇ ଏକ ରୁଣ୍ଡ । ଏ ଭୁବ୍ଭୁଭୟଙ୍କର ଭୁଣ୍ଡ ॥
 ମଧ୍ୟରେ ଅତିହି ଭୁବରେ । କରାଳ ଦଂତ୍ର ଭୟଙ୍କରେ ॥
 ଦନ୍ତମାନଙ୍କ ସନ୍ତରଣେ । ଲାଗି ତା ଛନ୍ଦି କେତେ କେତେ ॥

ଦଶନ ପାତ ପାଇ ଚୁଣ୍ଡି । କେତେହେଁ ହୃଦମାଟ୍ଟମାନ ॥
 ଯଥାଟି ନଦୀକର ଜଳ । କାଳରେ ହୋଇଣ ପ୍ରବଳ ॥
 ସମୁଦ୍ର ସମ୍ମୁଖେ ଉଦ୍‌ବେଗେ । ଆର୍ଦ୍ର ଯିଶୁଧାନ୍ତି ନେନେ ॥
 ତଥା ହେ ବିଭୋ ତୁମ୍ଭ ମୁଖ । ମାନଙ୍କେ ହେ ଇଶ ସମ୍ମୁଖ ॥
 କେତେହେଁ ନର ବୀରମାନେ । ସମ୍ଭାନ୍ତି ତାହୁଁଙ୍କ ବିଧାନେ ॥
 ଯୋମନ ପାପ ଅନଳକୁ । ପତଙ୍ଗମାନେ ଶେଷି ଢାକୁ ॥
 ନାଶ ହେବାପାଇଁ ଉଦ୍‌ବେଗେ । ଧାମନ୍ତି ରୁଦ୍ଧ ହାତ ଦେବ ॥
 ସେପରି ଟି ଲେଙ୍କେ ନ ଜାଣି । ନାଶ ହେବା ତତାର୍ଥେ ପୁଣି ॥
 ତୁମ୍ଭ ମୁଖମାନଙ୍କେ ଧାଇଁ । ପଶନ୍ତି ଦେନେ ରୁଦ୍ଧହୋଇ ॥
 ଏ ଲେକମାନଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେଟି । ବେଦାଇ ଦେଉଛ ରକଟି ॥
 ପୁଣିହିଁ କରୁଛ ଆସ୍ତାଦ । ଦେଖି ମୁଁ ହେଉଛି ନବେଦ ॥
 ଏ ଉଗ୍ର ରୂପ ତୁମ୍ଭ ଚାହିଁ । ଭୟରେ ପଶୁରୁଛ ମୁହିଁ ॥
 ହେ ଦେବଦେବ ସର୍ବଭାଗ । କେ ତୁମ୍ଭେ ଅଭୁତ ପୁରୁଷ ॥
 ତୁମ୍ଭର ଏ ବିଶ୍ୱ ଜଗତ । ଲାପରେ ହୋଇଛି ସନ୍ତପ୍ତ ॥
 ଏ ମହା କାୟା ଅତି ଉଗ୍ର । ସ୍ୱରୂପ ଲେଖି ହିଁ ସମଗ୍ର ॥
 ହୋଇଣ ଜଗତଯାକରେ । ପୁର ରହୁଛି ଚରାଚରେ ॥
 ଅନେକ ବ୍ୟଥା ମୋ ଶରୀର । ପାଉଛି ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ॥

ପ୍ରାଣୀ ଭବ ବହୁ ଚିତ୍ତେ । କହୁତା ହେଉ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ
କିଏସେ ତୁମ୍ଭେ କିମାକର । ବୋଲଣ କରେ ନମସ୍କାର ॥

ଶ୍ରୀଭଗବାନ ଉବାଚ

ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ବରୂପୀ ଭଗବାନ । ତହଲେ ଆହ୍ୱେ ଅରଜୁନ ॥
ମୁଁ କାଳ ସ୍ବରୂପି ଜାଣ । ଏ ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟ ॥
ହେଉ ମୁଁ ଯଗତ୍ତ୍ୱ ଏକାଏ । ତୁମ୍ଭେ ନ କର ମନେ ଭୟ ॥
ଏ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଯତ୍ୟପି । ତୁମ୍ଭେ ନ ମାରିବ ଅଧ୍ୟାପି ॥
ସର୍ବାମେ ରହିଛୁ ଯେତେ । ଏମାନେ ରହିବେ ସମ୍ପ୍ରତି ॥
କରାଅଛୁ ତୁମ୍ଭ ମନେ । ଯେପରି ଦେଖୁଛୁ ନୟନେ ॥
ଯେହୁପରିରେ ଜାଣ ଯିବେ । ଏବେ ସଂସ୍ଥା ଲାଞ୍ଜି ଲବେ ॥
ଉଠିବ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଉନ୍ନତି । କର ଯଶ ହେବ ପ୍ରାପତି ॥
ଗନ୍ଧର୍ବ ମାରି ମହାଭୀମେ । ଲଭିବ ହେବ ଏହି ଯୋଗ ॥
ଏମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ମୁଁ ଜାଣ । କଲଣି ଆହ୍ୱେ ଗୁଡ଼ାକେଶ ॥
କେବଳ ହେଉ ନିମିତ୍ତକୁ । ମାନବ ଆଥ ମୋ ସଙ୍ଗକୁ ॥
ଶତ୍ରୁ ଦ୍ରୋଣ ହିଁ କର୍ଣ୍ଣ ଶଲ୍ୟ । ଜୟଦ୍ରଥାଦି ଯେତେ ମନ୍ତ୍ର ॥
ଆଗନ୍ତୁ ବିଜାଣ ଏହାକୁ । କରୁଛୁ ତୁମ୍ଭର ଯଶକୁ ॥
ବୁଝାକୁ ନ ଲଭିବ ଯୁଦ୍ଧ । କର ରଣରେ ହେବ ପିତ୍ତ ॥

ସଞ୍ଜୟ କହଲେ ରାଜନ । କୃଷ୍ଣର ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥
 ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ନମ ଶିର । କରି ଯୋଡ଼ିଲେ ବେନି କର ॥
 ରୋମ ଉଦ୍‌ଗମ ହୃଦୟ । କର୍ମେ ଲ ଡ୍ରୋ'କୁ ଅତିଶୟ ॥
 ସତ୍ତ୍ୱେ ନମସ୍କାର କଲେ । ଉଠିଣ ପୁଣିହିଁ ନମିଲେ ॥
 ପୁଣିହିଁ ଉଠି ଅତି ଭୟେ । ନମିଲେ ପୁନଃ ପୁନଃ ପାଏ ॥
 କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବୁଝିଣ ଗଦ୍‌ଗଦ । ହୋଇଣ କହଲେ ସେ ବଦ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ ହୃଷୀକେଶ ତୁମ୍ଭ ଗାତ୍ରି । ମାନଙ୍କୁ ଦେଖିକାରୁ ଅତି ॥
 ଜଗତ ଆଦି ଏହି ସ୍ଥାନେ । ସ୍ୱବାର ଯେତେ ଜନମାନେ ॥
 ମନରେ ଲଭି ମହାଶ୍ରୀତି । ନାନାଦି ଦେଶେ ପଳାବନ୍ତି ॥
 ସମୁଦ୍ରେ ସିଦ୍ଧ ମୁନିଗଣେ । ନମନ୍ତି ତୁମ୍ଭର ଚରଣେ ॥
 ତୁମ୍ଭର ମହିମା ଗଣିଷୁ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ସବଜନ ଇଷୁ ॥
 ବ୍ରହ୍ମାଦି ତୁମ୍ଭ ଚତୁଁ ଜାତ । ତୁମ୍ଭେ ଅନାଦି ଆଦିମାତ ॥
 ଅନନ୍ତ ସର୍ବଦେବ ଭାଗ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ଜଗତନିବାସ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ଅକ୍ଷର ତୁମ୍ଭେ କ୍ଷର । ସଦୃଶ ଛହିଁ ପୁଣି ପର ॥
 ତୁମ୍ଭେ ସେ ଆଦିଦେବ ଭାଗ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ପୁରାଣ ପୁରୁଷ ॥
 ଏ ବିଶ୍ୱ ସର୍ବାରର ପୁନ । ତୁମ୍ଭେ ସେ ପରମ ନିଧାନ ॥

ଚରଣ ସଂସାରର ହେତୁ । ଜାଣିନା କର୍ତ୍ତା ତୁମ୍ଭେ ରତୁ
 ପରମ ଧାମ ନିର୍ବିକଳ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଅନନ୍ତ ସ୍ୱରୂପ ॥
 ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବାୟୁ ଅଗ୍ନି ଯମ । ବରୁଣ ପ୍ରଜାପତି ସୋମ
 କୃବେର ଜୟ ନଇରତ । ପିତା ପ୍ରପିତାମହ ତତ୍ତ୍ୱ ॥
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସହସ୍ତ୍ରେକ ବାର । ମୁଁ କରୁଅଛି ନମସ୍କାର ॥
 ପୁଣି ହିଁ ପୁଣି ପୁନର୍ବାର । ତୁମ୍ଭ ପାଦକୁ ନମସ୍କାର ॥
 ତୁମ୍ଭର ପୁରତକୁ ମୋର । ଶତ ସହସ୍ର ନମସ୍କାର ॥
 ପୁଣି ହିଁ ତୁମ୍ଭ ପୃଷ୍ଠଗତେ । ନମୋନମସ୍ତେ ନମୋଷ୍ଠୁତେ
 ସରବ ଦିଗକୁ ତୁମ୍ଭର । ଅନେକବାର ନମସ୍କାର ॥
 ଅନନ୍ତବୀର୍ଯ୍ୟ ତ୍ରିବିକ୍ରମ । ରୂପକୁ ମୋର ନମୋନମ
 ହେ ବିଶ୍ୱେ ତୁମ୍ଭର ମହିମା । ନ ଜାଣି ମୁହିଁ ଦୁରତନା
 ସଂଖ୍ୟାଏମୋରମୁଁ ଏମନ୍ତେ । ଗିରୁର କରି ଯାହା ଉକ୍ତେ
 ବୋଲଇଁ ହେ କୃଷ୍ଣ ଯାଦବ । ଯଶୋତି ହେ ସଖା ମାଧବ
 ରହସ୍ୟେ ହ୍ରାସେ ପରିହାସେ । ସମାନେ ବସି କ୍ରୀଡ଼ାରସେ
 ଶୟନ ଆସନ ଶ୍ରେତନେ । ଏକତ୍ର ଭ୍ରବ ଭାବି ମନେ ॥
 କଥାମାନଙ୍କ ସମପକ୍ଷେ । କହଇ ମୁଁ ଯାହା ଅଲକ୍ଷେ
 ଅବ୍ୟୁତ ଅନେକ ଏ ମୋର । ଦୋଷମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମାକର ॥

ଏ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱ ଜଗତର । ତ୍ରେଲୋକ୍ୟ ଆଦି ଚରଚର
 ତୁମ୍ଭେ ଏମାନଙ୍କର ପିତା । ସଂପୃକ୍ତ୍ୟ ଗୁରୁ ଗତିଦାତା ॥
 ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକେ । ନାହିଁକେ ତ୍ରୟଲୋକଯାକେ
 ଅତୁଲ୍ୟ ପ୍ରଭୁ ଅପ୍ରତିମ । ଏହି କାଶେରୁ ପ୍ରଣୟ ॥
 କରୁଛି ବୋଲି ଦଣ୍ଡ ପ୍ରାଏ । ନମିଲେ ବିଶ୍ୱ ଈଶ ପାଏ ॥
 ପ୍ରସନ୍ନହୁଅ ମୋତେ ବାରେ । ବୋଲି କହିଲେ ସ୍ତୁତିଗିରେ
 ଯେମନ୍ତ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କର । ଦୋଷ ନ ଘେନନ୍ତି ପିଅର
 ସଖାର ଦୋଷ ସଖାମାନେ । ଘେନନ୍ତି ନାହିଁଟି ଯେସନେ
 ସେହିପରିରେ ମୋରଦୋଷ । ନ ଘେନ କ୍ଷମାକର ଈଶ ॥
 ତୁମ୍ଭର ଗୁଣ କର୍ମମାନ । ଏ ଯେଉଁ ଅଭୂତ ବିଧାନ
 କହନ୍ତି ବୋଲି ମୁନିମାନେ । ଏହା ମୁଁ ଶୁଣିନାହିଁ କର୍ଣ୍ଣେ
 ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିନାହିଁକେବେ । ଏ ଉଗ୍ର ରୂପକୁ ମୁଁ ଏବେ
 ଦେଖିଲି ଏହେତୁରୁ ତୋଷ । ଭୟରେ ବ୍ୟଥିତ ମାନସ ॥
 ତୁମ୍ଭର ଏ ଦେବ ସ୍ୱରୂପ । ଦେଖିଲି ଅନନ୍ତ ଅମାପ ॥
 ପ୍ରସନ୍ନ ହୁଅ ଏବେ ମୋତେ । କିରୀଟି ରତ୍ନା ଚକ୍ର ହସ୍ତେ
 ଭୂଷିତ ହୁଅ ଇଚ୍ଛା ମନେ । କରିଛି ଦେଖିବି ନୟନେ ॥
 ଯେ ପୂର୍ବ ସ୍ୱରୂପକୁ ଧର । ଏ ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତିକି ସଂହର ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାନୀ

ହେପାର୍ଥ ମୋହର ପ୍ରସନ୍ନେ । ଏ ଯେଉଁ ରୂପକୁ ନୟନେ
 ଦେଖିଲ ଅତି ତେଜୋବନ୍ତ । ବିଶ୍ୱର ଆଦ୍ୟ ଏ ଅନନ୍ତ ॥
 ମୋ ଆତ୍ମାଯୋଗରୁ ଏତାଣ । ପୂର୍ବ କାଳରେ କେହି ପୁଣ
 ଦେଖି ନଥିଲେ ଏ ଜଗତେ । ତୁମ୍ଭେତା ଦେଖିଲସାକ୍ଷାତେ
 ଯଜ୍ଞାଦି ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ । ଅନେକ ଅନେକ ହିଁ ଦାନ
 ସୁକ୍ରିୟାବନ୍ତ ଉନ୍ନତପ । କଲେହେଁ ଏ ଯେଉଁ ସ୍ୱରୂପ
 ଦେଖିବାପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ନାହିଁ କେ ଏନରଲେକରେ
 ନଥିଲେ ନୋହିରେ ସମର୍ଥ । ରତ୍ନମାନରେ ଆହେ ପାର୍ଥ
 ପ୍ରସନ୍ନ ହେବାରୁ ମୁଁ ମନେ । ଏ ଘୋର ରୂପକୁ ନୟନେ
 ଦେଖିଲ ଏବେ ହେ ଅଜ୍ଞାନ । ଛାଡ଼ି ଶରୀର ବ୍ୟଥାମାନ
 ହୁଅ ନିର୍ଭୟ ପ୍ରୀତିମନା । ପୁଣି ଯେଉଁ ରୂପ କାମନା
 କରିଛ ମନରେ ତୁମ୍ଭର । ଦେଖ ସେ ରୂପକୁ ମୋହର
 ସଞ୍ଚୟ କହିଲେ ରଜନ । ଶୁଣ ଏ ବିଚିତ୍ର ବିଧାନ ॥
 ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ । କହିଣ ଏମନ୍ତ ବାକ୍ୟକୁ ॥
 ନିଜ ସ୍ୱରୂପକୁ ଧଇଲେ । ଅତିହିଁ ଆଶ୍ୱାସନା କଲେ ॥
 ଶାନ୍ତି ସ୍ୱରୂପକୁ ଦେଖାଇ । ସେ ଉଗ୍ରଭର ଛାଡ଼ି ଦେଇ

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ କୃଷ୍ଣ ପରମ ଇଶ୍ବର । ବିଶ୍ବକରତା ବିଶ୍ବେଶ୍ବର ॥
 ଏ ତୁମ୍ଭ ନର କଳେବର । ନିନ୍ଦଇ ନର ଜଳଧର ॥
 ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଦେଖି ତୋଷ । ହେଲୁମୋ ସତେତମାନସ
 ପ୍ରକୃତିମାନେ ହେଲେ ସ୍ଥିର । ଭୟ ହିଁ ଛାଡ଼ିଲୁ ହୃଦର ॥
 ଏ ସମ ଶାନ୍ତି ରୂପ ପାଦେ । ନମସ୍କାର ମୋ ଅପ୍ରମାଦେ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ପାର୍ଥ ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଶରୀର । ଯାହା ତି ଦେଖିଲ ମୋହର
 ଦେବତାମାନେ ହେଲେଦିନେ । ଦେଖିଣ ନାହାନ୍ତି ନୟନେ
 ଏ ରୂପ ଦର୍ଶନକୁ ନିତ୍ୟେ । ଆକାଂକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ତିତ୍ତେ
 ବେଦ ତପସ୍ୟା ଜପଦାନ । ଯଜ୍ଞାଦି କରି ଯେତେ ପୁଣ୍ୟ
 ଏମାନଙ୍କେ ମୋ ଏ ରୂପକୁ । ସକ୍ଷ ନୁହଇ ଦେଖିବାକୁ ॥
 ମୋଠାରେ କରି ଦୃଢ଼ ଚିତ୍ତ । ଭକ୍ତି ହୁଅଇ ଯା'ର ଜାତ ॥
 ସତ୍ତ୍ବରେସେମାନେଚିମୋତେ । ଜଣନ୍ତିଲୀନହୋନ୍ତି ଅନ୍ତେ
 ମୋହର ପ୍ରୀତି ଅର୍ଥେ କର୍ମ । ଯେକରେ ଜାଣ ସେ ପରମ
 ମୋହର ଭକ୍ତ ସେ ଭୁବତେ । ସଙ୍ଗ ନ ଇଚ୍ଛେ କଦାଚିତେ
 ସମସ୍ତ ଭୂତମାନଙ୍କରେ । ବଢ଼ରି ଭାବକୁ ନ ଧରେ ॥

ସମଦରଶୀ ଭବ ତାର । ପାର୍ଥ ଏ ଭବ ତୁମ୍ଭେ କର
 ଶ୍ରୀ ଭଗବତ ଏକାଦଶ । ଅଧ୍ୟାୟେ ଏପରିପ୍ରକାଶ ॥
 କରି କହିଲେ ରାଜଦେବ । ବୋଲିଣ କହିଲେ ସଚିବ ॥
 ଆଦେ ପୁଜନ ଜନମାନେ । ଶୁଣି ବିରୁଚି ଘେନମନେ ॥
 ସେ ପ୍ରଭୁ ସର୍ବ ଭୂତାତ୍ମନ । ବିଶ୍ୱର ପୁରୁଷ ମହାନ ॥
 ଅନନ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ଅବ୍ୟୟ । ସର୍ବଦାନନ୍ଦ ପୂର୍ଣ୍ଣମୟ ॥
 ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣ କମଳେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜଗନ୍ନାଥ ବଳେ ॥
 ଶରଣ ହୋଇରହିଲେ ସେ । ଭନୁତନୟ ଦକ୍ଷ ତ୍ରାସେ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମହାଭାରତେ ଶତସାନ୍ତସ୍ୟାଂ ଯଂହିତାୟାଂ

ବୈଦ୍ୟାସିକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଭଗବଦ୍‌ଗୀତା
 ସୁପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ
 ସମ୍ବାଦେ ବିଶ୍ୱରୂପଦର୍ଶନୋ ନାମ ଏକାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ଦ୍ଵାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ଏବଂ ସତତଯୁକ୍ତା ଯେ

ଭକ୍ତାସ୍ତୁ । ପୟଃ ପାସତେ

ଯେ ଗୁପ୍ୟକ୍ଷରମବ୍ୟକ୍ତଂ

ତେଷାଂ କେ ଯୋଗବିଭିନ୍ନାଃ । ୧ ।

ହେ କୃଷ୍ଣ ପରମ ମଙ୍ଗଳ । ଦୟା ସାଗର ଆଦିମୂଳ ॥

ଯେମାନେ ତୁମ୍ଭ ଉପାସିତ । ହୋଇଣ ସତତରେଯୁକ୍ତ ॥

ସମୟ କାଳ ମନ ଜାଣି । ସେବାକୁ କରୁଥାନ୍ତି ପୁଣି ॥

ଯେ ବା ଅକ୍ଷୟ ଅବ୍ୟକ୍ତ । ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଧ୍ୟାୟିବ ନିରତ ॥

କରିଣ ସେହି ଉପାସନା । ମନରେ ନ କରି କାମନା

ଥାଆନ୍ତି ନିମଗ୍ନ ଚିତ୍ତରେ । ସେବେନି ଭକ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ

କିଏଯେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାସ୍ତ୍ରାମୋତେ । ବୁଝାଇ କହୁ ଦୟାବିଭେ

ଶ୍ରୀ ଉର୍ତ୍ତ୍ଵାନ ଉବାଚ

ହେ ଦୀର୍ଘମୋର ଉପାସିତ । ହୋଇଯେନିତ୍ୟରେସଂଯୁକ୍ତ

ମନ ବୁଝିକି ମୋହଠାରେ । ନିବେଶି ଥାଆନ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ

ସେବାରେ ନିୟତହୋଇ । ଉତ୍ତମ ଭାବ ସେ ଅଟଇ ॥
 ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅକ୍ଷୟ ଅଚିନ୍ତ୍ୟ । ସର୍ବବ୍ୟାପକ ସମଚିତ୍ତ ॥
 ଅଚଳ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହି । ଏମନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମକୁ ସେ ଧ୍ୟାୟଇ
 ଉପାସନା ହିଁ କରି ତାକୁ । ନିୟମେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ॥
 ଦମ୍ଭ ସର୍ବତ୍ର ସମଚିତ୍ତ । ସର୍ବ ଭୂତଙ୍କ ହିତେ ରତ ॥
 କାୟାକୁ ଅତି କ୍ଳେଶ କରି । ରୋଗାଦିମାନଙ୍କୁ ନିବାରି ॥
 ଅତିହିଁ ଦୁଃଖେ ଆସକତେ । ମତେ ଲଭନ୍ତି ସେସାକ୍ଷାତେ
 ଅବ୍ୟକ୍ତ ରୂପକୁ ମୋହର । ଚିନ୍ତା ହୁଅନ୍ତି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ପାର ॥
 ଯେଣୁ ଏ ଅଧିକଟି ଜାଣ । ଏ ଦୁହିଙ୍କର ମଧ୍ୟରେଣ ॥
 ଅଛଇ ଅକ୍ଳେଶ ଯଥାର୍ଥ । କହୁଛି ଶୁଣ ଆହେ ପାର୍ଥ ॥
 ଯେ ଯର୍ବ କର୍ମାଦିମାନଙ୍କୁ । କରନ୍ତି କର୍ମକୁ ଫଳକୁ ॥
 ମୋଠାରେ କରି ନିବେଦନ । ମୋ ତହୁଁ ନ ଜାଣନ୍ତି ଆନ
 କେବଳ ମୋର ଉପାସିତେ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତେ ॥
 ତାହାଙ୍କୁ ଏ ମୃତ୍ୟୁ ସଂସାର । ମଧ୍ୟରୁ କରେ ମୁଁ ଉଦ୍ଧାର
 ତତ୍କାଳ ତାଙ୍କ ରତି ସାର୍ଥ । ହୁଅଇ ଜାଣ ଆହେ ପାର୍ଥ ॥
 ମୋଠାରେ ତାଙ୍କ ଚିତ୍ତ ମତି । ନିବେଶି ଉତ୍ତମ ସେ ଅତି
 ହେପାର୍ଥତୁମ୍ଭେସେହିମତେ । ମୋଠାରେମନବୁଦ୍ଧିନିତ୍ୟ

ନିବେଶି ରହି ନିଃସଂଶୟ । ଚିତ୍ତର ହୋଇ ନିରାମୟ ॥
 ଏଥିଁ ଅଧିକ ହୋଇ କଥା । ନାହିଁ ମୁଁ କହୁଛି ସର୍ବଥା ॥
 ଯେବେଟି ଚିତ୍ତ ସମାଧାନ । ନହେବ ମୋଠାରେ ଅର୍ଜୁନ
 ତେବେସେ ମୋତେ ଇଚ୍ଛାକରି । ଅଭ୍ୟାସ ଅଳ୍ପ ଧଳକରି
 ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ସାମର୍ଥ୍ୟ । ନହେବ ଯେବେ ଆହେ ସାର୍ଥ
 ତେବେ ଯାବତକର୍ମ ଯେତେ । କରି ସମର୍ପିଦିଅ ମୋତେ
 ଏଥକୁ ମଧ୍ୟ ଅଗକତ । ହୋଇଲେ ହୁଅ ମୋ ଆଶ୍ରିତ
 ସକଳ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ । କର କେବଳ ଆତ୍ମାଯୋଗ
 ଅଭ୍ୟାସଠାରୁ ଶ୍ରେୟ ଜ୍ଞାନ । ଜ୍ଞାନରୁ ବିଶେଷଟି ଧ୍ୟାନ
 ଧ୍ୟାନରୁ କର୍ମଫଳ ତ୍ୟାଗ । ତ୍ୟାଗରୁ ବଳି ଶାନ୍ତିଯୋଗ
 ଶାନ୍ତି ଲକ୍ଷଣ କେମନ୍ତ ବା । ବୋଲିବି ପରୁରିଦେବ ବା
 ସମସ୍ତ ଭୂତମାନଙ୍କର । ଅଦୈଷ୍ଟ ଅଟେ ନିର୍ବିଘ୍ନର
 କେବଳ ମିତ୍ର ଅଭାବରେ । ରହିବିଥାନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ ॥
 ନିରହଂକାର ନିର୍ମମତା । ଦୁଃଖ ସୁଖ ବେନି ସମତା
 ଅହିଂସା ଆଦି ଶମାଗୁଣ । ବହି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥
 ଆତ୍ମାରେ କରି ଦୃଢ଼ ବ୍ରତ । ଆତ୍ମାକୁ ରମଇଁ ସନ୍ତତ ॥
 ମନ ବୁଝିକି ମୋରଠାରେ । ଅର୍ପଣ ଥାଇ ନିରନ୍ତରେ ॥

ସେ ମୋର ଭକ୍ତ ଅତିପ୍ରିୟ । ସୁମନେଶୁଷ ହେକୌନ୍ତେୟ
 ହରଷ ବିରସ ଉଦ୍‌ବେଗ । ଏ ଆଦି ଲୟ ପରିତ୍ୟାଗ ॥
 ଯେ କରେ ସେମୋରପ୍ରିୟ । ନାହିଁ ନା ତାହାର ଅଶ୍ରେୟ
 ଅପେକ୍ଷାତ୍ୟାଗୀ ଅନାପେକ୍ଷ । ହୁଅଇ ଅତି ଶ୍ରୁତିଦକ୍ଷ ॥
 ମଉନେ ଧାଇଁ ଉଦାସୀନେ । ବ୍ୟଥା ନୟନେ କଦାଦିନେ
 ସମସ୍ତ ଆରମ୍ଭମାନଙ୍କ । ତ୍ୟାଗିଣ ହୁଅଇ ନିଃଶଙ୍କ ॥
 ସେ ମୋର ଭକ୍ତମାନଙ୍କର । ମଧ୍ୟରେ ଅତି ପ୍ରିୟସାର
 ଯେ ଲଭେନୋହେ ହର୍ଷତିତ୍ତ । କାହାରି ନୁହଇ ଦ୍ଵେଷିତ
 ଗୋବିନ୍ଦା ନକରଇ ଗଲେ । ଆକାଂକ୍ଷା ନ କରଇ ଭଲେ
 ଶୁଭଶୁଭକୁ ପରିତ୍ୟାଗି । ସେ ମୋର ଭକ୍ତ ପ୍ରିୟଯୋଗୀ
 ଯେ ଶତ୍ରୁ ମିତ୍ର ଦୁଇଠାରେ । ସମାନ ଘେନଇଁ ମନରେ ॥
 ତଥାହିଁ ମାନ ଅପମାନ । ଦୁହିଁକି ଘେନଇଁ ସମାନ ॥
 ଦୁଃଖ ସୁଖ ଶୀତ ଉଷ୍ମ । ଏମାନ ଘେନେ କରି ସମ
 ସଙ୍ଗ ହିଁ ନ ଇଚ୍ଛଇ ମନେ । ନିନ୍ଦା ସ୍ତୁତିକି ସମ ଘେନେ
 ମଉନ ମୁନିଜନ ବୁଝେ । ସଭଷ୍ଟ ଯେନକେନ ମତେ
 ଯହିଁ ରହଇ ତହିଁ ପର । ମତିକି କରିଥାଇ ଛିର ॥
 ମୋଠାରେନିରନ୍ତରେ ଭକ୍ତି । ସେ ନର ମୋର ପ୍ରିୟଅତି

ଏ ଧର୍ମ ମୃତ କଥା କର୍ଣ୍ଣେ । ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ଯାର ମନେ
 ଯଥା ମୋ ଭକ୍ତ କଥାଟିରେ । ଦେନଙ୍କି ମୋର ଉପାସିତେ
 ଗ୍ରନ୍ଥରେ ହୋଇ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ । ସେମୋର ଭକ୍ତ ଗ୍ରେଷ୍ଠଜନ
 ତାଠାରେମୋର ଅତିପ୍ରେମ । ବୋଲିଷ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ ॥
 କହିଲେ ଅର୍ଜୁନ ଅଗ୍ରତେ । ରଜନ ଶୁଣ ଏହିମତେ ॥
 ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ମନ୍ଥୀବର । କହିଲେ ତନେ ହେତୁକର
 ଶ୍ରୀଭଗବତ ଗୀତାମୃତ । ହୃଦୟ ଅଧ୍ୟା ଏ ନିର୍ମିତ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣ ପଙ୍କଜ । ଧ୍ୟାୟିଷ ଜଗନ୍ନାଥ ହୃଦ ॥
 ଗୀତାକୁ ଗୀତବନ୍ଧେ କରି । ଭବଯାଗରୁ ହେବ ପାରି ॥
 ବୋଲି କରିଛି ପ୍ରତିଆଶ । ସୁଜନେ ନୟେନିବ ଦୋଷ

ଇତି ଶ୍ରୀମହାଭାରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ମଂହିତାୟାଂ

ବୈଶ୍ଣାବିକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦଭଗବଦ୍‌ଗୀତା

ସୁପନିଷସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ
 ସନ୍ବାଦେ ଉକ୍ତିତିଯୋଗୋ ନାମ ହୃଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ସିନ୍ଧୋଦଣ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାତ

ଇଦଂ ଶରୀରଂ କୌନ୍ତେୟ
 ସେହିମତ୍ୟତ୍ୟାୟତେ ।
 ଏତତ୍ ଯୋବେତ୍ ତଂ ପ୍ରାୟୁଃ
 ସେହିଜ୍ଞା ଇତି ତଦ୍‌ବଦଃ । ୧ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭବାତ

ହେ ଦେବ ପରମ ପୁରୁଷ । ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ହୁଷୀକେଶ ॥
 କେଶବ କୃଷ୍ଣ କୃପାସିନ୍ଧୁ । ଉଦ୍ଧର ଏ ନାୟା ପ୍ରବନ୍ଧୁ ॥
 ଯେମନ୍ତ ବୁଝିବି ମୁଁ ଜ୍ଞାନ । ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ବିଧାନ ॥
 କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞଙ୍କର ଭବ । ଯେପରି ବିସ୍ତାରି କହିବ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାତ

କୃଷ୍ଣ କହିଲି ହେ ଅର୍ଜୁନ । ଶୁଣ ସୁଦୃଢ଼ କରି ମନ ॥
 କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଦେହ ଜାଣ । ଅଛି ଆହୁରି ଗୁଣ ପୁଣ ॥
 ଏକ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ପ୍ରତେୟାନ୍ତି । ମୁହିଁ ମୋହର ବୋଲୁଥାନ୍ତି
 କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ବୋଲନ୍ତି ଯାହାକୁ । ଏଣେ ନ ଭ୍ରମାଅ ମନକୁ ॥
 ଆତ୍ମାଟି ଶରୀରରେ ଭିନ୍ନ । କରି କରନ୍ତି ନରେ ଜ୍ଞାନ ॥

କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ ଦୁହିଙ୍କର । ଫାଂକ୍ଷେପି ଶୁଣ ସେ ବିଶ୍ୱର
 ବେଦତାଙ୍କରେ ରଖିବର । କରିଅଛନ୍ତି ଯା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥
 ତାହା ମୁଁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରି । କହୁଛି ଶୁଣ ମୋଦ ଭରି ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚଭୂତ ଆଦି । ମାନବ ଅହଙ୍କାର ବୁଦ୍ଧି ॥
 ପ୍ରକୃତିରୟ ଗର୍ବଦ ଲୟ । ଏ ଆଦି କରିଚି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ॥
 ଏମାନେ ରମିବାର ସ୍ଥାନ । ଯେ ପଞ୍ଚପ୍ରକାର ବିଧାନ ॥
 ଭଦ୍ରେଶ୍ୟ ଦୁଃଖ ଚଇତନ । ଧର୍ମର ସୁଖଇଚ୍ଛାମାନ ॥
 ଏତେଗୁଣରେ ହୋଇ ଯୁକ୍ତ । ଏ ଦେହ ହୋଇଛି ବିଦିତ
 ଆତ୍ମାକୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରି । ହିଂସା ଦ ଯୁକ୍ତ ପରିହରି ॥
 ଦରକୁ ପଦା ନ କରିବ । ସହିବ ସୁମାର୍ଗରେ ଥିବ ॥
 ଶୁଚି ହୋଇବ ଗୁରୁସେବା । ଧାରଦ୍ୱ ତିଷ୍ଠ ନିରେଧିବା ॥
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କେ ନିଷ୍ପଦ୍ଧ । ହୋଇ ନିରହଂକାର ବହୁ
 ଜନମ ମରଣକୁ ପାଇ । ବ୍ୟାଧିବୁଦ୍ଧି ଦୁଃଖଦୋଷ ହିଁ
 ଏମାନେହେଲେହୋନ୍ତିନାଶ । ବୋଲିଣହୋଇବସନ୍ତୋଷ
 ଗୁହ୍ୟିଣୀ ଗୁହ୍ୟ ନାନାଦ୍ରବ୍ୟ । ମାନଙ୍କେ ଆସକ୍ତ ନୋହିବ
 ପ୍ରାପତ କିବା ଅପ୍ରାପତ । ଇଷ୍ଟ ଅନିଷ୍ଟ ସମଚିତ୍ତ ॥
 ଜାଣିବ ଯର୍ବ ପ୍ରାଣୀ ତହିଁ । ବିଜୟେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମୁହିଁ ॥

ଏକାନ୍ତେ ସୁଖକ୍ରିୟୁକ୍ତରେ । ଧ୍ୟାୟ ନିଶ୍ଚିତ ମତେଧ୍ୟାରେ
 ଚେତି ଅନାଗି କଥାମାନ । ତତ୍ତ୍ୱେ ତାଣିବ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ॥
 ଏତେକ ଗୁଣ ଯାର ତହିଁ । ଅଛି ଅର୍ଜୁନ ଜ୍ଞାନୀ ସେହି
 ଚାନ୍ଦ୍ରାର ନାହିଁ ଆଦି ଅନ୍ତ । ଶର୍ବ ରାମାଦକ ଅବ୍ୟକତ ॥
 ସଦା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦ ଦେହୀ । ଯା ତତ୍ତ୍ୱ ଜାତ ଦେହ ରହି
 ମୟକ ପାଦ ହସ୍ତ କର୍ଣ୍ଣ । ନାସିକା ଗନ୍ଧୁ ଆଦିମାନ ॥
 ସୁଶୁକ୍ଳାନ୍ତର ପରିଧାନ । ଅଛିତ୍ର ପ୍ରମଦ ବଦନ ॥
 ଜ୍ଞାନ ଦୃଷ୍ଟିକି ସେ ପ୍ରକାଶ । ଦାସ ଭାରଣେ ମହତ୍ତ୍ୱାସ
 ପରମ ଜ୍ୟୋତି ନିରମୟ । ଶୂନ୍ୟ ପୁରୁଷ ବିଶ୍ୱକାୟ ॥
 ବାହାର ଭିତରରେ ସେହି । ଅଛିଦ୍ୱେ ପୁରିଛନ୍ତି ରହି ॥
 ସେ ସେହି ପଦାର୍ଥ ତାଙ୍କର । ସରସର ଯାଙ୍କ ଘର ॥
 ଗୁଣେ ଲଦିତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ । ବିଲଗ୍ନ ସେ ସ୍ୱାଧୀନ ରହି
 ଏ ଯବେ ତାଙ୍କ ଦେହୀ ଧାନ୍ତି । ସେ ଦେହୀ ଆସକ୍ତ ନୁହନ୍ତି ॥
 ସେତ ନିର୍ଗୁଣ ଗୁଣ ଯେତେ । ଧାନ୍ତି ତାହାଙ୍କ ଆଶ୍ରିତେ
 ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ବାହ୍ୟାନ୍ତରେ । ପୁରି ସେ ରହିଥାନ୍ତି ଧ୍ୟାରେ
 ଯେମାନେ ଗୁଣେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି । ଦୂରେ ଥିଲୁ ପ୍ରାୟେ ମନେ
 ନିକଟେ ତାଣିମାର ଜନ । ମାନଙ୍କୁ ଦିଶନ୍ତି ଅଭିନ ॥

ଜୀବ ପରମ ବିଭିନ୍ନ ଏ । ଲାଗି ସେ ବିଲଗ୍ନର ପ୍ରାଏ ॥
 କାତ ପାଳନ ସଂହାର ହିଁ । ଜ୍ୟୋତିପ୍ରକାଶ କର୍ତ୍ତାସେହି
 ତାମସା ଚତାଦି ପାଶରେ । ଆପନ୍ନ ହୁଏତୁ ମଧ୍ୟରେ ॥
 ସତ ଅତୀତ ତୁରୀୟ ସେ । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ ପରମ ଆକାଶେ
 ଦିଶେ ପରମ ଶୂନ୍ୟମୟ । ଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟିକି ହେକୌନ୍ତେୟ
 ଏ କ୍ଷେତ୍ର ଜ୍ଞାନ ପଞ୍ଚବିଧି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲି ଅବଧି ॥
 ମୋଉକ୍ତମୋକ୍ତବରେକ୍ତୁହା । କବି ଜାଣନ୍ତି ଜାଣ ଏହା ॥
 ଦେହକୁ ଦୁଃଖ ସୁଖ ତତୁ । ହେ ପାର୍ଥ ପ୍ରକୃତିଙ୍କ ହେତୁ
 ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ଭେଗ କରେ । ପୁଣିହିଁ ପ୍ରୀତି ପ୍ରକୃତିରେ ॥
 ଏ ଯେଉଁ ପୁରୁଷଟି ଯାଏ । ଭଲମନ୍ଦରେ ଦେହପାଏ ॥
 ତ୍ରୟ ଗୁଣରେ ବଶ ହୋଇ । କର୍ମର ଫଳ ଘେନୁଥାଇ ॥
 ଉତ୍ତମ କର୍ମକୁ ସେ କରେ । ସେ ଦେବଶରୀରେବିହରେ
 ମନ୍ଦ କର୍ମରେ କୀଟ ଯୋନି । ଲଭଇ ଶୁଭଶୁଭ ଘେନି ॥
 ଏ ଦେହ ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ହୋଇ । ପରମ ପୁରୁଷ ଦେଖଇ ॥
 ସୃଷ୍ଟି କରଇ ସନମତେ । ଗୁଣମାନଙ୍କେ ଭେଗ ଏତେ
 ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ମହେଶ୍ୱର । ଯେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀଟି ଆତ୍ମାର
 ବ୍ରହ୍ମା ଈଶ୍ୱର ପରମାତ୍ମା । ଅନ୍ତରଯାମୀ ଯେ ମହାତ୍ମା

ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷକୁ ଜାଣି । ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ପରିମାଣି ॥
 ଦେହକୁ ହେଲେ ଧିଲେଧରି । ଜନ୍ମଟି ନାହିଁନା ତାହାରି ॥
 ଥୋକାଏ ଆପଣା ମନରେ । ଆତ୍ମାକୁ ଦେଖନ୍ତି ଧ୍ୟାନରେ
 ଥୋକାଏ ଲୋକେଟି ପ୍ରକୃତି । ପୁରୁଷ ଭିନ୍ନ ବିଚାରନ୍ତି ॥
 କର୍ମ ଯୋଗୀଏ କରଣିବେ । ବ୍ରହ୍ମ ଦେଖନ୍ତି ହୃଦୟରେ ॥
 ଯେମାନେ ଏହା ନ ଜାଣନ୍ତି । ଜାଣିନାଜନଙ୍କୁ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ॥
 ଆଶାରେ ଭରସାକୁ ଭରି । ଦୁଃସ୍ବରୁ ସଂସାରୁ ନିସ୍ବରି ॥
 କ୍ଷେତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରଜ ଦୁହିଙ୍କର । ମଧ୍ୟରୁ ହୁଅନ୍ତି ପାବର ॥
 ସମସ୍ତ ଆତ୍ମାଟି ଅକ୍ଷୟେ । ବୋଲିଜାଣନ୍ତି ଦେହଦୟେ
 ତାହାଙ୍କୁ ଜାଣିମାର ଜନ । ବୋଲିଟି ଜାଣ ହେ ଅର୍ଜୁନ
 କୀଟରୁ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ଯାଏ । ଶ୍ରୀହରି ଏକା ଆତ୍ମାନୟେ ॥
 ଏମନ୍ତ ମଣି ଜାଣେ ସମ । କରି ତରନ୍ତି ଯେ ଉତ୍ତମ ॥
 ପ୍ରକୃତିମାନଙ୍କର ଗୁଣ । ଜାଣି କରନ୍ତି କର୍ମ ପୁଣ ॥
 ଆତ୍ମାର ଏଥିକି ବିଷୟ । ଆତ୍ମା ଅବ୍ୟୟ ବ୍ରହ୍ମଲୟ ॥
 ଏ ଦେହ ପ୍ରକୃତି ବଶରେ । ତଳେ ପ୍ରକୃତି ଆଦେଶରେ
 ଆତ୍ମାର ଏଥିର କି ରଶେ । ବୋଲି ଜ୍ଞାନୀଏ ଭବନ୍ତିସେ
 ପ୍ରଲୟ କାଳରେ ସେ ଜନ । ଶ୍ରୀହରିଦେହେହେନ୍ତି ଲୀନ

ସୃଷ୍ଟିର କାଳେ ପୁଣି ସେହି । ଜନ୍ମ ଲଭନ୍ତି ଦେହ ବହି ॥
 ନିର୍ଗୁଣ ଅନାଦି ଅବ୍ୟୟ । ଏଣୁ ଆତ୍ମା ଶୁଦ୍ଧ ଅକ୍ଷୟ ॥
 ଗୁଣରେ ଟରାବେ ବହି । ହେଲେହେଁ ଅବ୍ୟାପି ସେହି
 ଶୂନ୍ୟ ଯେ ଜଗତ ବ୍ୟାପିତ । ଲାଗିଣ ବିଲଗ୍ନ ଯେମନ୍ତ ॥
 ଗୁଣରେ କାୟା ସରଜନ । ଆକାଶେ ଅତିତ୍ୟ ଯେସନ
 ସେପରି ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କରେ । ଆତ୍ମା ପ୍ରକାଶ ହୃଦୟରେ
 ଜ୍ଞାନଦୃଷ୍ଟିରେ ଜ୍ଞାନୀୟେନ୍ଦ୍ରେ । ଜାଣନ୍ତି ଆତ୍ମା ଦେହଭିନ୍ନେ
 ଦେହେ ଭୂତଙ୍କ ବ୍ୟବହାର । ଆତ୍ମା ନିର୍ଗୁଣ ନିର୍ବିକାର ॥
 ତାହାଙ୍କୁ ପରମ ସୁରତି । ପ୍ରାପତ କହିଲେ ଶ୍ରୀପତି ॥
 ପାର୍ଥ ଅଗ୍ରତେ ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ରଜାଙ୍କୁ କହିଲେ ସଖିୟ ॥
 ଏ ଭବସାଗର ତରଣୀ । ରଜନ ତୋଷ ହେଲେଶୁଣି
 ସୁଜନେ ଏବେ ଦିଅ ମନ । କଲେନ ଦଣ୍ଡିବ ଶମନ ॥
 ବୋଲଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ହେ ଚିତ୍ତ ନିରନ୍ତରେ ରହ
 ଗୋବିନ୍ଦ କୃଷ୍ଣ ତାହୁଦେବ୍ । ନିଷ୍ଠେ ତେରିବୁ ଭବାକ୍ଷର ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦଭଗବତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସଂହିତାୟାଂ
 ବୈଦ୍ୟାସିକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଗୀତା
 ସୁପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉ୍ଦ୍ଦିନ
 ସମ୍ବାଦେ ପ୍ରକୃତିପୁରୁଷବିବେକଯୋଗ ନାମ
 ତ୍ରୟୋଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାତ

ପରଂ ଭୂୟଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି

ଜ୍ଞାନାନାଂ ଜ୍ଞାନମୁତ୍ତମମ୍

ଯଜ୍ଞାଦ୍ୱା ମୁନୟଃ ସର୍ବେ

ପରଂ ସିଦ୍ଧିମିତୋଗତାଃ । ୧ ।

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ବାସୁଦେବ । ସୁମନେ ଶୁଣ ହେ ପାର୍ଥବ
ଅଛି ଉତ୍ତମ ଜ୍ଞାନ ଯାହା । ତୁମଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ତାହା ॥
ଯାହା ଜାଣିବ ମୁନିଜନ । ଲଭିଲେ ପରମ ଭୁବନ ॥
ଯେଜ୍ଞାନ ଅଶ୍ରେଷ୍ଠିନ୍ଦ୍ର ମୁକ୍ତ । ତରିଲେ ନିରୁଦ୍‌ବେଗଚିତ୍ତେ
ପ୍ରଳୟ କାଳର ଯେ ବ୍ୟଥା । ଲଭନ୍ତି ନାହିଁ ମହାକ୍ଷତା ॥
ସୃଷ୍ଟିସର୍ଜନା ଯେବେ ହୋଇ । ତାତ ହୁଅନ୍ତି ଜାଣ ସେହି
ବ୍ରହ୍ମା ବୋଲିବଯାହାବୋଲି । ତାହା ମୁଁ ଗର୍ଭରେ ଧରିଲି
ସେହେତୁ ସୃଷ୍ଟିକାଳଆଦ୍ୟେ । ଯାତନା ହୁଅନ୍ତି ସେହାଦେ
ସୃଷ୍ଟି କଳ୍ପନାରୁ ପ୍ରକାଶେ । ମହାନ ଯୋନି ସ୍ୱରୂପ ସେ
ସେ ଆଦି ପ୍ରକୃତିଟି ଜାଣ । ମୁଁ ବୀଜଦାତା ବସିରେଣ !

ସେ ଆଦି ପ୍ରକୃତିରୁ ଜାତ । ତ୍ରିଗୁଣ ରତ ତମ ସତ ॥
 ସେନାନେ ମହାନଟି ବେଦ । ଜାଣନ୍ତି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଭେଦ ॥
 ସାତୁକ୍ୟ ନିର୍ମଳ ପ୍ରକାଶ । ନାହିଁନା ଉପଦ୍ରବ ପ୍ରାସ ॥
 କେବଳ ସାଧୁ ସଙ୍ଗ ଜ୍ଞାନ । ଏ ଦୁଇଠାରେ ଥାଇମନ ॥
 ରତରୁ ରଗାଦି ପିଣ୍ଡନ , । ଅସାଧୁ ଶରୀର ଦୁର୍ଜନ ॥
 ଆଶା ଦୃଷ୍ଟାରେ ସଙ୍ଗ ହୋଇ । କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁଥାଉ ॥
 କର୍ମର ଫଳେ ହୋଇ ମୋହ । କର୍ମାନୁସାରେ ବହେ ଦେହ
 ତେଣୁ ପ୍ରମାଦ ନିଦ୍ରାଳମ । ପରପାତନ ବ୍ୟାଧି ପ୍ରାସ ॥
 ଧର୍ମ କଥାକୁ ନିନ୍ଦା କରେ । ମୋହେ ଭ୍ରମଇଁ କୁକର୍ମରେ
 ସାତୁକ୍ୟ ଗୁଣ ବୋଲିଯେହି । ହେ ପାର୍ଥ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭଟି ସେହି
 ଭକ୍ତି ଯୋଗକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ । ସଦା ଆନନ୍ଦ ମୋହଭରେ
 ରତ ଗୁଣରୁଟି ବିଘ୍ନର । କେବଳ କର୍ମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାର
 ତମ ଗୁଣରୁ ପରମାଦ । କରଇ ହୃଦ୍ଯ ମନ ଖେଦ ॥
 ଅନୁଦିନରେ ଲେଖେ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଜ୍ଞାନ 'ତାହାକୁ ଅପ୍ରାପତ ॥
 ଥୋକାଏ ଜନଟି ସାତୁକ୍ୟେ । ରତ ଗୁଣରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଥୋକେ
 ତମ ଗୁଣରେ ଥୋକେ ଜନ । ଇଚ୍ଛାଟି କରନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ ॥
 'ତାହାର ଜାଣ ସର୍ବ ହାରେ । ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶଇ ଶରୀରେ

ସାତୁକ୍ୟ ବଳେ ସାମରଥ । ବୋଲି ଗଣନା କର ପାର୍ଥ
 ଲୁହରେ ଅଶ୍ରୁକ୍ତି ଯେହୋଇ । କର୍ମରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥାଇ ॥
 ସେ ରଜଗୁଣେ ଅଧିକାରୀ । ଜ୍ଞାନ ଧ୍ୟାନ ହୁଏ ତାହାରି ॥
 ମୋଠାରେନୋହିଉଦୟୋଗୀ । ମୋହେଉଉମନାର୍ଗତ୍ୟାଗୀ
 ମନ୍ଦ ମାର୍ଗରେ ବଶ ହୋଇ । ଆପଣା ସୁଖ ନ ଜାଣଇ ॥
 ମାୟା ଫଳକୁ ଅନୁଦିନେ । ଚିନ୍ତା କରଇ ବିଷ୍ଣୁବିନେ ॥
 ଏ ତମ ଗୁଣ ଅହଂକାର । ଆହାର ନିଦ୍ରାହିଁ ଅପାର ॥
 ପରକୁ ହିଂସା ଅନୁବ୍ରତେ । ବିରୁରୁଥାଇ ତାର ଚିତ୍ତେ ॥
 ଇଚ୍ଛା ତାହାର ମଇଥୁନ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଯୋନିକି କରେଧ୍ୟାନ
 ଅପାର ଆଶା ଆହାରରେ । ଅମାର୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରେ
 ସାତୁକ୍ୟ ଗୁଣ ଆଶ୍ରେ କରି । ଯେ ଜନ ପ୍ରାଣ ପରିହରି ॥
 ଉତ୍ତମ ଲୋକ ଗତି ତାର । ହୁଅଇ ହେ କୁରୁ କୁମର ॥
 ଯେ ଜନ ରଜଗୁଣେ ଦେହୀ । ଛାଡ଼ିଲେ କର୍ମେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତଇ
 ପୁଣି ମନୁଷ୍ୟଲୋକେ ଜାତ । ହୋଇଶୋଇ ଯଥାକୃତ ॥
 ଯେତମଗୁଣେତେଜୋକାର । ପଶୁ ଯୋନିରେ ଜନ୍ମ ହୁଏ
 ସେ ମୃତ୍ତ୍ୱ ଇନ୍ଦ୍ରିବଶେ ବଶ । ହୁଅଇ ଜାଣ ଅବା ଶେଷ
 ସାତୁକ୍ୟ ଫଳଟି ନିର୍ମଳ । କେବଳ ଦୁଃଖ ରଜ ଫଳ ॥
 ତମ ଗୁଣର ଫଳ ଏହି । ଅଜ୍ଞାନ ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ଦେହୀ

ଯତ ଗୁଣରୁ ଜାତ ହୁଏ । ରତରୁ ଲେଉଟି ଉଦୟେ ॥
 ତମରୁ ପ୍ରମାଦଟି ମୋହ । ଅଜ୍ଞାନହୋଇ ରହେଦେହ
 ସାତୁକ୍ୟଓହ୍ମ ଲେକେ ବାସ । ମଧ୍ୟରେ ତିଷ୍ଠନ୍ତି ରଜସ ॥
 ତାମସ ଗୁଣେ ଅଧୋଗତି । ଅର୍ଜୁନେ କହିଲେ ଶ୍ରୀପତି
 ଏ ତିନି ଗୁଣରେଟି ଆମ । ପୁରୁଷ ଅର୍ଜିତ ମହାତ୍ମ୍ୟ ॥
 ଏହା ଯେ ଜାଣନ୍ତି ମୋହର । ଭବ ଘେନନ୍ତି ଉକ୍ତ ମୋର
 ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଜର ଦୁଃଖେ । ଉଦାସ ହୋଇଥାନ୍ତି ସୁଖେ
 ଆପଣା ସ୍ଵଇଚ୍ଛାରେ ମୋକ୍ଷ । ଲଭନ୍ତି ଲୁଭ୍ଯମୃତ ପକ୍ଷ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ହେ ବିଶ୍ଵେ ପତିତପାବନ । ଆର୍ତ୍ତନାଶନ ଜନାର୍ତ୍ତନ ॥
 କଥାଏ ପରଂମୁଖି ମୁହିଁ । ନାହାନ୍ତି ଦ୍ରବ୍ୟଗୁଣେ ଯହିଁ ॥
 କେମନ୍ତପ୍ରକାରେ ଯେତାହା । ବୁଝାଇ କହ ତଉବାହା ॥
 ଅତି ଅଜ୍ଞାନ ପିଣ୍ଡ ମୋର । ସୁଦୟା ସିନ୍ଧୁ ଦୟାକର ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଉବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ହେ ପାର୍ଥ ଶୁଣଦେଇ ମନ
 ଗୁଣମାନଙ୍କ ସ୍ଵଭାବ ଏ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ପ୍ରକାଶନ୍ତି କାୟେ ॥
 ମୋତେଯେଆଶ୍ରେକରିଥାନ୍ତି । ସେ ତିନିଗୁଣେ ନ ମିଶନ୍ତି ॥

ଲଭିଲେ ନ ଘେନନ୍ତି ସୁଖ । ନ ହେଲେ ନୁହନ୍ତି ବିମୁଖ
 ବର୍ତ୍ତନ୍ତି ନାହିଁ ତ୍ରିଗୁଣରେ । ନିବର୍ତ୍ତି ରହିଥାନ୍ତି ଧୀରେ ॥
 ଭବନ୍ତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବା ଭବ । ଏ ଗୁଣମାନଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ॥
 ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଲୌହଖଣ୍ଡ ବେନି । ସମାନ ଦୁଃଖ ସୁଖ ଘେନି ॥
 ପ୍ରିୟ ଅପ୍ରିୟ ନିନ୍ଦା ଶ୍ରୁତି । ମାନାପମାନେ ସମ ମତି
 ମିତ୍ର ଅକ୍ଷରି ପକ୍ଷ ସମ । ଦେଖନ୍ତି ସେ ତ ମହାତମ
 ଆରମ୍ଭ ଦମ୍ଭ ପରିତ୍ୟାଗ । ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ ନିରୁଦ୍ବେଗ ॥
 ସୁଶାନ୍ତ ଭଗତି ଭାବରେ । ମୋତେ ଭଜନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ
 ସେ ଜନ ତ୍ରୟ ଗୁଣାତୀତ । ପରମ ବ୍ରହ୍ମରେ ନିଯୁକ୍ତ ॥
 ବ୍ରହ୍ମର ସାଧନା ଏ ମାର୍ଗ । ହେ ପାର୍ଥ କର ଏହିଯୋଗ
 ଅବ୍ୟୟ ଅମୃତ ସୁସ୍ଥାନ । ମୋକ୍ଷ ଧର୍ମର ଏହି ଜ୍ଞାନ ॥
 ସର୍ବଦାନନ୍ଦ ସୁସ୍ମରୂପ । ମୁହିଁଟି ଜାଣ ଏ ସ୍ୱରୂପ ॥
 ଏଣୁ ମୋହର ଉତ୍ତଜନ । ତ୍ରିଗୁଣାତୀତ ବ୍ରହ୍ମେ ଲୀନ
 ପରମ ଜ୍ଞାନମାର୍ଗ ଏହି । ରହ ଅର୍ଜୁନ ଶୁଦ୍ଧା ବହି ॥
 ଏ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ବାଣୀ । ପାର୍ଥଙ୍କୁ ଯତ୍ନୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
 କହିଲେ ଏହିପରି ମାର୍ଗେ । ବୋଲି ସଞ୍ଜୟ ରାଜାଆଗେ
 କହିଲେଆହେ ହେଯୁଦନେ । ଶୁଣି ଭାବନା କର ମନେ ॥

ଏ ରୀତା ସର୍ବ ଶାସ୍ତ୍ର ଯାର । ଦୁଷ୍ଟର ସଂସାରରୁ ପାର ॥
 ବୋଲି ଶୁଣିଲି ଯେ ଆଶାରେ । ଲେଖିଲି ପ୍ରକୃତ ଭାଷାରେ
 ବୋଲଇ ବିପ୍ର ଭଗନାଥ । ମୋ ପ୍ରଭୁ ଭଗବତ ନାଥ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମହାଭଗବତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସଂହିତାୟାଂ
 ବୈଦ୍ୟାସିକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦଭଗବତ୍ ଗୀତା
 ସୁପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଙ୍ଗୁନ
 ସମ୍ବାଦେ ଗୁଣଭ୍ରମବିଭୀଷଯୋଗୋ ନାମ
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଉଦ୍ଧୃମଳମଧଃଶାଖ

ମଣ୍ଡୁତ୍ୟଂ ପ୍ରହ୍ଳରବ୍ୟୟମ୍

ଛନ୍ଦାଂସି ଯସ୍ୟ ପଶ୍ଚିନି

ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ ॥୧॥

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ମାୟା ବିଷମ ବିଶ୍ୱ ବନ ॥
 ଅଶ୍ୱସ୍ତ ବୃକ୍ଷ ବିଧିମତେ । କହୁଛି ଶୁଣ ଶୁଣଚିତ୍ତେ ॥

ଯେ ଆନ ଆନ ବୃକ୍ଷକୁଳ । ତଳକୁ ମୂଳ ଉଦ୍ଧୃତ୍ ଡାଳ
 ଏ ବୃକ୍ଷ ମୂଳ ଉପରକୁ । ଶାଖାଦି ପତ୍ରଟି ତଳକୁ ॥
 ଯେ ଆଦି ବୃକ୍ଷ ନାରାୟଣ । ଉଦ୍ଧୃତ୍ ମୂଳଟି ପ୍ରମାଣ ॥
 ଯେବେଦମାନେ ତାଙ୍କଡାଳ । କେହୁ ଉଦ୍ଧୃତ୍ କେହୁ ତଳ
 ବୁଝାଦି ଦେବ ପତ୍ରକୁଳ । ଏପରି ବୃକ୍ଷ ପତ୍ର ଡାଳ ॥
 ଏମନ୍ତ ବୋଲି ଯେଉଁଜନ । ଜାଣନ୍ତି ଦେବତା ସମାନ ॥
 ସୁକୃତ ଦୁଷ୍ଟତରେ ବଶ । ସାଞ୍ଜିକ ରତସ ତାମସ ॥
 ବିଷୟା ପଲ୍ଲବ ତାଙ୍କର । ତେର ଓହଳ ମେଲିବାର
 ଭେଗ ବାସନା ଫଳମାନ । ସେ ହାତେ କର୍ମର ବିଧାନ
 କାହିଁ ଜନମି ଅଛି ବୃକ୍ଷ । ଅଶୁଷ୍ଟ ନାମ ଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥
 ମୂଳରୁ ନ ଜାଣନ୍ତି କେହି । ଆଦ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ ନାହିଁ
 ବିଷୟା ବଳେ ବୃକ୍ଷ ଆଶୁ । ଦୃଢ଼େ ସମ୍ପନ୍ନ ଶସ୍ତ୍ରେ କାଟ
 ବୃକ୍ଷ ଓହଳ ତେରମାନ । ଗଲେ ନିର୍ମଳ ହେବ ଜ୍ଞାନ
 ଯାଇଁ ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସିବ । ଆଦି ପୁରୁଷ ଭେଟ ହେବ
 ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ସେ ଅତି । ତାଙ୍କ ଗୁଣରେ ସେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି
 ସେ ପ୍ରଭୁ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ଶରଣ ଯିବ ଯେ ଅନନ୍ଦେ
 ମାନାପମାନ ମୋହ କାମ । ନାଶିଷ ଏ ଆଦି ସଙ୍ଗମ ॥

ଦୁଃଖ ସୁଖକୁ ଏକ କରି । ତେବେସେସ୍ଥାନେ ଯାଇପାରି
 ସେଯେଉଁ ସ୍ଥାନଟି କୌନ୍ତେୟ । ସର୍ବ ବିଲଗ୍ନ ଅନାମୟ ॥
 ଅବ୍ୟୟ ତ୍ୟାଗି ପରକାଶ । ସଦାକାଳରେ ଅବିନାଶ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଚତାରତ । ନାହିଁନା ସୁତ ଭୁକବାତ ॥
 ତହିଁକି ଯେଉଁଜନ ଯାଇ । ଆଉ ବାହୁଡ଼ି ନ ଆସଇ ॥
 ସେ ତୀରଆତ୍ମା ମୋରଅଂଶ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ହୃଦରେ ପ୍ରକାଶ
 ମନରେ ସଂସାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତାରବୋଲେଥାନ୍ତି
 ସଂସାର ଶ୍ରେଣ କରିବାରେ । ସେ ଦେହଧରିଏସଂସାରେ
 ଷଡ଼ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଘେନି ବର୍ତ୍ତ । ଥାଇ ସଚେତ ଡାର ମତି ॥
 ଯେବେଦେହକୁ ଛାଡ଼ିଯାଇ । ତେବେ ସଙ୍ଗତେଘେନିଥାଇ
 ଯେମନ୍ତ ପରନ ବାସନା । ନିଅଇ ଘେନି ମହାମନା ॥
 ଷଡ଼ ଅଇରି ଘେନି ସଙ୍ଗେ । ଆପଣା ସ୍ୱଆତ୍ମାକୁ ରଙ୍ଗେ ॥
 ବିଷ୍ଣୁମାନ ଶ୍ରେଣ କରି । ମହାତ୍ମା ଜାଣ ଏହିପରି ॥
 ଏ କଥା ମୁକ୍ତ ଜନମାନେ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କଦା ଦିନେ
 ଯେ ଜ୍ଞାନୀତନେ ଏହିଭାବେ । ଭବନା କରୁଥାନ୍ତି ଭାବେ ॥
 ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପୀ ନାରାୟଣ । ଶ୍ରେଣକୁ କରନ୍ତି ଆପଣ ॥
 ମୋକ୍ଷକୁ ଇଚ୍ଛା ଯେ କରନ୍ତି । ଦେହ ଆତ୍ମା ଭିନ୍ନ ମଣନ୍ତି

ହେ ପାର୍ଥ ଜ୍ଞାନହୀନ ଯେହି । ମୋଷକୁ ଶରଧା ନବହି ॥
 ବିରୁରୁଆନ୍ତି ମନେ ମନ । ଦେହ ଆତ୍ମା ତ ନୁହେଁ ଭିନ୍ନ
 ସୂର୍ଯ୍ୟାଗ୍ନି ଚନ୍ଦ୍ରଦେବଯେତେ । ମୋହର ଅଂଶ ଏ ଜଗତେ
 ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କୁ ବହି ମହା । ରହିଛି ମୋର ଗୁଣ ବହି ॥
 ରସାରେ ରସ ଦ୍ରବ୍ୟଙ୍କର । ରସଟି ମୁହିଁ ନିରଧାର ॥
 ଔଷଧଙ୍କର ପୁଷ୍ଟକର । ମୋହର ଗୁଣଟି ବିରୁର ॥
 ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦେହେ ଅଗ୍ନି ମୁହିଁ । ପ୍ରାଣ ଅଜ୍ଞାନ ବାୟୁ ହୋଇ
 ଆହାର ଖୁବି ପରଜାରେ । ପାକ ମୁଁ କରଇ ଜଠରେ ॥
 ପ୍ରାଣୀଙ୍କଦେହେ ଜୀବରୂପେ । ମୁହିଁ ସ୍ଵରକ୍ଷି ମୋତେ ଆପେ
 ଅଜ୍ଞାନୀହୋଇ ପାସୋରଇ । ପୁଣିମୋସୁଖେ ଜ୍ଞାନୀହୋଇ
 ସବୁବେଦରେଜାଣିମୋତେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଜିଛି ଜଗତେ ॥
 ସେ ବେଦମାନଙ୍କର ମୁହିଁ । ଜାଣନ୍ତି ନିରତାନ୍ତ ଏହି ॥
 ଦ୍ଵିବିଧ ପ୍ରକାରେ ପୁରୁଷ । ଅକ୍ଷୟ କ୍ଷୟ ରୁଡ଼ାକେଶ ॥
 ଆତ୍ମାଟି ଅକ୍ଷୟ ପ୍ରମାଣ । ପ୍ରାଣୀଏ କ୍ଷୟ ହୋନ୍ତି ଜାଣ
 ଏ ତହିଁ ଉତ୍ତମ ପୁରୁଷେ । ଅଛନ୍ତି ପରମାତ୍ମା ଯେ ମେ
 ଦେଉଁ ପରମ ଆତ୍ମା ହୁଅ । ଭୁବନବ୍ୟାପକ ଅବ୍ୟୟ ॥
 ଘୋଷୁ ଅଛନ୍ତି ନିରନ୍ତରେ । ଅଛିଦ୍ର ଘଣ୍ଟା ନାଦ ସ୍ଵରେ ॥

କ୍ଷୟ ଅକ୍ଷୟଟି ପରମ । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଭବ ॥
 ବ୍ରହ୍ମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣାନନ୍ଦମୟ । ବେଦଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଏ ନିର୍ଣ୍ଣୟ
 ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଭବଟି ମୁହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣ ଏହି ॥
 ଯେଉଁର ମୋର ଯେଜାଣଇ । ମୋର ଶରୀରେ ଲୀନ ହୋଇ
 ଅର୍ଜୁନେ କହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର । ଅତିହିଁ ଗୁପ୍ତ ଏ ଶାସ୍ତ୍ର ॥
 ଏହା ଯେ ପଢ଼ନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନୀ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ହୋନ୍ତି
 ଜ୍ଞାନରୁ କୃତାର୍ଥଟି ସତ । ଏ ରୁଚିରେ ଦେ ସନମତ ॥
 ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ତୋଷମୟ । ରଜନେ କହିଲେ ସଞ୍ଜୟ ॥
 ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ବାଣୀ । ଅର୍ଜୁନେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥
 ଯାହାଟି କହିଲେ ରଜନ । କହିଲି ତୁମ୍ଭ ସନ୍ତ୍ୟାମନ ॥
 ସମସ୍ତ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞେ ବିଶେଷ । ଶ୍ରୀ ଉଗବତଗୀତା ରମ୍ୟ ॥
 ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଯୋଗବାଣୀ । ସୁଜନ ହିତେ ଗୀତେ ଭଣି
 ଅଜ୍ଞାନ ଦାନ ହୀନ ଈଶ । ପାମର ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାରତେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ମଂହିତାୟାଂ
 ବୈୟାକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବାଣି ଶ୍ରୀମଦଗବତ୍‌ଗୀତା
 ସୁପନିଷସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ
 ସମ୍ବାଦେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମଯୋଗୋ ନାମ
 ପଞ୍ଚଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଶୋଡ଼ଣ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶ୍ରୀ ଭରବାନ ଭବାତ

ଅଭୟଂ ସତ୍ତ୍ୱସଂଶୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନଯୋଗବ୍ୟବସ୍ଥିତିଃ
ଦାନଂଦମଶ୍ଚ ଯଜ୍ଞଶ୍ଚ ସାଧ୍ୟାୟୁସ୍ତପ ଆଜକମ୍ ॥

କହନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି । ଅପୂର୍ବ ବିଧାନ ଏ ବାଣୀ ॥
ଏଣେ ନିର୍ମଳ କର ମତି । ଲଭିବ ନିର୍ମଳ ସୁଗତି ॥
ଅଭୟ ସତ୍ତ୍ୱ ଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ । ଯୋଗରେ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଦାନ
ଯଜ୍ଞ ସାଧ୍ୟାୟ ତାପାର୍ଜବ । ସତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦମ ଭବ ॥
ଅକ୍ରୋଧ ଅହିଂସା ଅମାୟା । ପୈଶୁନ ତ୍ୟାଗୀ ଶାନ୍ତିଦୟା
ତ୍ୟାଗ ନିର୍ଲୋଭ ଅବସ୍ଥଳ । ଧୀରତ୍ୱ ବଚନ କୋମଳ ॥
ସହିଷ୍ଣୁ ଅମାନୀ ଧର୍ମରା । ଶରତ ଧୃତି କ୍ଷମା ତେଜ ॥
ଅଦ୍ରୋହ ସମ ଭୂତଙ୍କରେ । ଏ ଗୁଣ ଦେବୀ ସମ୍ପଦରେ
ଅସୁର ସମ୍ପଦ ଯେ ଲୋକ । ଶୁଣ ତାଙ୍କ ଗୁଣମାନଙ୍କ ॥
କପଟ ଦର୍ପ ଅଭିମାନ । ଅଜ୍ଞାନ କ୍ରୋଧାଦି ପୈଶୁନ
ଆସୁର ସମ୍ପଦ ସଂସାରେ । ବନ୍ଧନ ଏହି ପରକାରେ ॥
ତୁମ୍ଭର ସାତୁକ୍ୟ ସମ୍ପଦ । ହେ ପାର୍ଥ କିମା ବହୁଶେଷତ

ଦଉରୀ ସୃଷ୍ଟି କହିଲି ତ । ଶୁଣ ଆସୁର ସୃଷ୍ଟି ମତ ॥
 ଆସୁର ସମୟ ଯେ ଜନ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଧର୍ମମାନ ॥
 ଅଧର୍ମ କରୁଥାନ୍ତି ବଡ଼ । ଅଶୁଚିମନ୍ତ ଅତି ରଢ଼ ॥
 ଆରୁର ହାନ ତାହାଙ୍କର । ଅସତ୍ୟ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଅପାର ॥
 ଈଶ୍ବର ନାହାନ୍ତି ଜଗତେ । ସୃଷ୍ଟି ଶ୍ଳିଷ ପୁଂସମତେ ॥
 କାହିଁ ଈଶ୍ବର କିଏ କରେ । କାମରେ ଏପରି ବିରୁରେ ॥
 ଏମନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ନାଶ ଆତ୍ମା । ଅଳପ ବୁଦ୍ଧି ଦୁରତମା ॥
 ତତ୍ରା କର୍ମକୁ ଆଚରନ୍ତି । ନାଶନ୍ତି ଜାତ ହୋଇଥାନ୍ତି
 ସିଦ୍ଧ ନହେବା କଥାଯେତେ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି ବିଷେ
 ଦମ୍ଭରେ ଆରମ୍ଭକୁ ବଢ଼ି । ମାନ ମଦରେ ଅବଗାହି ॥
 ଅନ୍ୟ ଦେବତା ସେବାକରି । ଅଶୁଚି ହେଲୁ ବ୍ରତାରୁରା ॥
 ସେହେତୁ ଅକାର୍ଯ୍ୟକୁ ପାଏ । ଚିନ୍ତାରେ ହୁଅଇ ପ୍ରଳୟେ
 ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଯାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଅନ୍ତେ ତା ନୁହଇସଂଯୋଗ
 କାମକ୍ରୋଧରେ ତତପର । ଜଡ଼ଇ ଆଶା ତାହାଙ୍କର ॥
 ଅନ୍ୟାୟ ଧନକୁ ଅରତି । ଏତେ ଲବଧ ହେଲୁ ଆଜି
 କାଲିକି ଆଉ ଅରତିବ । ମାସକୁ ସମୃଦ୍ଧି କରିବ ॥
 ବକ୍ଷକୁ ଧନ ହେବ କେତେ । ଏହା ଭବନା ଅନୁରୂପେ ॥

ଆତ ଏ ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବି । କାଲି ତାହାକୁ ସଂହାରିବି
 ମୁହିଁ ଏ ବିଶ୍ୱର ଇଶ୍ୱର । ମୋପରି ଭୋଗହେବ କାର
 ମୁଁ ବଡ଼ଲୋକ ଏ ଜଗତେ । ସୁଖୀପଣେ କେ ସମ ମତେ
 ମୋ ପରି ସିଦ୍ଧ ବଳିଆର । ସମ କେ ମତେ ଏସଂସାର
 ଭୋଜନେ ଜୀବମାରିତୋଷ । ଅଜ୍ଞାନେ ହୁଅଇ ପ୍ରବେଶ ॥
 ମୋହଜାଲରେପଡ଼ିମୋହେ । କାମ ଭୋଗରେଆତ୍ମାତହେ
 ଅମେଧ ନର୍କରେ ସେପ୍ରାଣୀ । ପଡ଼ନ୍ତି ହୋଇ ହଣାହଣି ॥
 ଧନରେ ମାନ ଅତି ରୁଦ୍ଧ । ଆପଣା ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ବଡ଼ ॥
 ଯାଗତି କରିବେଟି ଯେବେ । ଅବିଧି ବ୍ୟବହାର ଭାବେ ॥
 କ୍ରୋଧ ଆହଂକାର ଚର୍ପରେ । କାମେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି ପାମରେ
 ମୁଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଥାଇ । ଯହିଁକି ଉଦ୍‌ବେଗ କୁହାଇ
 ସେମାନେ ମୋର ଅରିରୟ । ନିଶ୍ଚୟ ତାଣ ଧନଞ୍ଜୟ ॥
 ତାହାଙ୍କୁ ପୁଣ୍ୟ ଏ ସଂସାରେ । ଜନ୍ମଇଁ ଆସୁର ଯୋନିରେ
 କୁର କର୍ମରୁଟି ସେମାନେ । ଅସୁରଯୋନି ଜନ୍ମେ ଜନ୍ମେ
 ଅଧର୍ମ ଗୁଣେ ମୋ'ତେ ଦୂର । କାମ କ୍ରୋଧ ଲୋଭଅସୁର
 ଏ ତିନି ନରକର ଦ୍ୱାର । ଆଶ୍ରେ କରନ୍ତି ମୂଢ଼ ନର ॥
 ଏ ତିନି ଗୁଣ ଯାର ନାହିଁ । ମୋର ଆପଣା ହିତ ସେହି

ଏଥି ନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ନର । ପରମ ଗତି ତାହାଙ୍କର ॥
 ଛାଡ଼ିଣ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧିମାନ । କାମେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଯେ ଜନ
 ସେନାନେତାଣ ସଦାକାଳେ । ସୁଗତି ନ ଲଭନ୍ତି ତାଳେ ॥
 ସୁଖୀ ନୁହନ୍ତି ଇନ୍ଦ୍ରପରେ । ମୋକ୍ଷ ନ ଲଭନ୍ତି ସେ ନରେ
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କିବା ଅକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶାସ୍ତ୍ରାନୁବାକ୍ୟ କର୍ମେ ଥିବ
 ହେ ପଞ୍ଚପୁତ୍ର ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ । କହୁଛି ମୋକ୍ଷ ଲଭିବାକୁ ॥
 ଏ ଜ୍ଞାନ ଆଚରଣ କର । ସଂଶୟମାନ ପରିହର ॥
 ଶ୍ରୀ ଭଗବତଗୀତାମୃତ । ଶେଷୋପାଧ୍ୟାୟ ବାକ୍ୟଗୀତ
 ଦ୍ଵିତୀୟ ସାଧବେ ସାଧବ । ଯାହା କହିଲେ ରତଦେବ
 ତାହା ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ପୁରତେ । କହିଲି ତାଣ ସେହିମତେ ॥
 ବ୍ୟାସ ଋଷିଙ୍କ ପରସାଦେ । ରଜନ ତାଣ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
 ବୋଲିଣ କହିଲେ ସଞ୍ଜୟ । ସୁଜନେ ଏଣେ କର ଲୟ ॥
 ସେ ହରି ଦୁତି ହରି ପାଦେ । ମୋ ଚିତ୍ତ ରହୁ ଅପ୍ରମାଦେ
 ସାଧବେ ଏହି ଦୟାକର । ମୁଁ ତୁମ୍ଭ ଦାସ ପରିଭର ॥
 ବୋଲଇ ହୀନ ଦୀନେଶ୍ଵର । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭଗନାଥ ଛାର ॥

କତି ଶ୍ରୀମହାରାଜେ ଶତସାହସ୍ରାଂ ସଂହିତାୟାଂ
 ବୈଦ୍ୟାସିକ୍ୟାଂ ଭୀଷ୍ମପର୍ବୀଣି ଶ୍ରୀଭଗବଦଗୀତା
 ସୁପନିଷତ୍ସୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ
 ସମ୍ବାଦେ ଦେବାସୁର ସମ୍ପଦ ବିଭାଗଯୋଗୋ ନାମ
 ଷୋଡ଼ଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

ସପ୍ତଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଜୁନ ଭବାତ

ଯେ ଶାସ୍ତ୍ରବିଧିମୁକ୍ତ୍ୟୁକ୍ୟ

ଯଜନ୍ତେ ଶ୍ରୀକ୍ଷୟାନୁଭୀତଃ

ତେଷାଂ ନିଷ୍ଠାତୁକା କୃଷ୍ଣ

ସତ୍ସୁମାହୋ ରଜସ୍ତମଃ । ୧ ।

ଅର୍ଜୁନ ଯୋଡ଼ି କରପତ୍ର । ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ପଦ୍ମନେତ୍ର
 ପଦ୍ମବଦନ ହୃଦ କର । ପଦ୍ମଚରଣେ ନମସ୍କାର ॥
 ଶାସ୍ତ୍ର ବିଧାନ ଛାଡ଼ି ନର । ଯେ'କେପ୍ରବେଶଲୋକାରୁର
 ପ୍ରାଚୀନ କଥା ଏ ତ ସତ । ବେଲି ହୁଅନ୍ତି ଶ୍ରୀକ୍ଷୀରନ୍ତ ॥
 ସ ଉକ ରଜନ ତାମସେ । କେ ଗୁଣଭେଦକାର୍ଯ୍ୟଅଂଶେ

ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତି ତହିଁରେ । ସଂଶୟଛେଦି କହୁନୋରେ
ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାତ

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଅର୍ଜୁନ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥
ଶ୍ରଦ୍ଧାଟି ତିନି ପରକାର । ଭେଦ ତ୍ରିଗୁଣ ଦେହୀଙ୍କର
ସାତ୍ତ୍ବିକ ଗୁଣେଯେବେଜାତ । ହୋଏ ସାତ୍ତ୍ବିକେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତ
ରଜସ ଗୁଣଟି ଯାହାର । ହୋଏ ରଜସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାତାର
ଯେ ବା ତାମସଗୁଣ ବହେ । ତାମସ ଶ୍ରଦ୍ଧାବହେଦେହେ
ସାତ୍ତ୍ବିକ ଗୁଣେ ଦେବାକର୍ମ । ଛାଡ଼ିବ ମୋହ ଆଦିମାନ
ଯେ ଯଶ ରକ୍ଷସମାନଙ୍କୁ । ରଜସେ ପୂଜନ୍ତି ତାହାଙ୍କୁ ॥
ତାମସ ଗୁଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାମତି । ଭୂତାଦି ପ୍ରେତଙ୍କୁ ପୂଜନ୍ତି ॥
ଯେ ବା ଦାୟିକ ଅହଞ୍ଜାରେ । କାମ ରାଗାଦିଙ୍କ ବଳରେ ॥
ଶାସ୍ତ୍ରେ ନ ଥିଲୁ ଉଗ୍ର କର୍ମ । କରନ୍ତି ସଦା ମତିଭ୍ରମ ॥
ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଅନ୍ତର୍ଗତେ । ଥାଇ ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମତେ
ସେମାନେ କେନ୍ଦ୍ରହେଉଥାଇ । ବିଶେଷ ବ୍ୟାଧିକୁ ଲଭଇ
ସେମାନେ ଅଧୁର ନିଶ୍ଚୟ । କହିଲି ଜାଣହେ କୌନ୍ତେୟ
ତିନି ଗୁଣରେ ସର୍ବ ନର । ତ୍ରିବିଧ ପ୍ରୀତି ଆହାର ॥
ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା ଆଦି ଦାନ । ଶୁଣ ତାହାଙ୍କ ଭେଦମାନ ॥

ଆମୁଷ ଯନ୍ତ୍ର କଳାରେଣ୍ୟ । ସୁଖ ସୁପ୍ରୀତ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗ୍ୟ ॥
 ସୁପ୍ତି ଗ୍ୟ ରସଦ୍ରବ୍ୟ ସାର । ଏ ବିଧି ସାଞ୍ଜିକ ଆହାର ॥
 ଅତିଶ୍ୱିତ୍ତ ଉଷ୍ଣ ଗନ୍ଧ ଗୁଣ । କଟୁ ଆମ୍ବିଳ ଲୁଣୀ ପକ୍ଷ ॥
 ରୋଗାଦି ଜର ଦୁଃଖ ଶୋକ । ରୁଜସ୍ୟ ଆହାର ଏତେକ ॥
 ବାସି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ରସଗତ । ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅପବିତ୍ର ॥
 ଏମନ୍ତ ଭୋଜନରେ ତୋଷ । ହୃଦୟ ଯେ ନର ତାମସ୍ୟ ॥
 ଯେ ବିଧି ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମାଣରେ । କର୍ମକୁ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥରେ ॥
 କରେ ଫଳରେ ବାଞ୍ଛା ନୋହୁ । ପାର୍ଥ ସାଞ୍ଜିକ ଯଜ୍ଞ ସେହୁ ॥
 ଅଳପ ପୁଜାବିଧି ଦମ୍ଭେ । ଯଜ୍ଞ ସମ୍ଭାର କର୍ମାରମ୍ଭେ ॥
 ଆଶାରେ ବାଞ୍ଛା କର୍ମଫଳ । ରୁଜସ୍ୟ ଯଜ୍ଞ ଏ କେବଳ ॥
 ଅବିଧି ପୁଣ୍ୟକ ଯେ ହୋଇ । ଯଜ୍ଞରେ ଅନ୍ନଦାନ ଦେଇ ॥
 ମନ୍ତ୍ର ଦକ୍ଷିଣା ବିଧିସ୍ଥାନ । ଏ ଯଜ୍ଞ ତାମସ୍ୟ ବ୍ୟାଧାନ ॥
 ଯଜ୍ଞର ବିଧି ହିୟମତେ । କହିଲି ଘେନ ହୃଦୟରେ ॥
 ମନ ଚେନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ । ଶରଧାକନ୍ତ ଯେଉଁ ନରେ ॥
 ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁଜନ । କରେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ପାଦାର୍ଚ୍ଚନ ॥
 ଅହଂସା ଶୁଚିମନ୍ତ ଦେଶ୍ୱ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଘାଣ୍ଡା ବହି ॥
 ସାଞ୍ଜିକ ବିଧି ଏ ଅର୍ହୁନ । ଏଥରେ ଥିବାର ଯେ ଜନ ॥

ପରକୁ ଉଦ୍‌ବେଶ ନ ଦେଇ । ପରୋପକାରେ ପ୍ରିୟ ଥାଇ ॥
 ସତ୍ୟ ଅହଂସା ସ୍ୱାଧୀୟନ । ସିଦ୍ଧ ବଚନ ତପ ମୌନ ॥
 ପ୍ରସନ୍ନ ଚିତ୍ତ ସୁମାନସେ । ସର୍ବ କରୁଥିବୁ ନିବ୍ରତ୍ତ ସେ ॥
 ସ୍ୱଭାବଗ୍ରାସ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ । କରି ସ୍ୱ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବଧାନ ॥
 ତନୁ ପ୍ରକାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୋଇ । କର୍ମର ଫଳ ନ ବାଞ୍ଛୁଇ ॥
 ଯେବଣ ପ୍ରାଣୀଟି ଏସନ । ସାଞ୍ଜ୍ଞିକ ତପସ୍ୟା ସମାନ ॥
 ଦାମ୍ଭିକ ବଡ଼ପଣ ଧରି । କହେ ରିପୁକୁ ଦୟା କରି ॥
 କର୍ମ ବା ଉପକାର କଲେ । ଯେ ବେନି ରତେ ଖ୍ୟାତକରେ ॥
 ଯେବଣ ଜନ ସେ ରାଜସ୍ୱ । ଶୁଣ ସୁମନେ ପଶୁ ଶିଷ୍ୟ ॥
 ପରକୁ ପାତ୍ର ଅବିରୂପ । ଅନମିତ୍ତରେ ତପ କରି ॥
 ଅବିଧି କର୍ମମାନ ଯେତେ । କରେ ମୁକ୍ତାରେ ତାର ମତେ ॥
 ତାମସ ଧର୍ମ ଯାଗ ହେବୁ । ଏଥେ ବହୁତ ପାପ ବହୁ ॥
 ନୁହେ ନୋହୁବ ଉପକାରୀ । ଦେଶ-କାଳ-ପାତ୍ର ବିରୂପ ॥
 ବିଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତେ ଶୁଦ୍ଧବାକ୍ୟେ । ସେ ଦାନ ଲେଖି ମୁଁ ସାଞ୍ଜ୍ଞିକେ ॥
 ଲଭିବା ପାଇଁ ଉପକାର । ନ ଦେଲେ ନୋହେ ଏ ବିରୂପ ॥
 ଫଳ ଆଶାରେ ଦିଏ ଦାନ । ସେ ଦାନ ରାଜସ୍ୱ ବଧାନ ॥
 ଅଦେଶ କାଳ ଅପାତ୍ରରେ । ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରଜ୍ଞା ଅବିରୂପେ ॥

ଅସଦମାରୋ ଦାନ ଦେଇ । ତାମସ ଲକ୍ଷଣ ବୋଲାଇ ॥
 ଅଶ୍ରୁକାବନ୍ତ ହୋଇ ତପ । କରଣ ହୋମ ଦାନ ଜପ ॥
 ହେଲେହେଁ ବ୍ୟଥା ତା ସକଳ । ଇନ୍ଦ୍ର କି ପରେ ନାହିଁ ଫଳ ।
 ସପତ୍ନୀ ଅଧ୍ୟା ଏହି । ଅନୁନେ ଅତି ମୋଦ ବହି ॥
 କହିଲେ ପ୍ରଭୁ ବାସୁଦେବ । ରାଜନେ କହିଲେ ସତବ ॥
 ସୁଜନେ ଏଣେ ଲୟ କର । ମୋ ଦୋଷମାନ ପରିହର ॥
 ଯେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ନିବାସ । ବିଶ୍ଵ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ନାଶ ॥
 କରତା ପରମ ଆତ୍ମନ । ବିଶ୍ଵର ଶାଶ୍ଵତ ନିଧାନ ॥
 ତାହାଙ୍କ ଅଭୟ ଚରଣ । କମଳେ ରହିଲୁ ଶରଣ ॥
 ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ସାନୁରାଜ । ପାମର ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ଵିଜ ॥
 ସୁଧାଧୁ ଜନଙ୍କ ସଦସ୍ଵେ । ଶମନ ପରାଭବ ଭସ୍ଵେ ॥
 ଭଦ୍ର ଶ୍ରୀମହାଭରତେ ଶତସାହାସ୍ୟଂ ସହତାୟାଂ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ
 ଶୁଷ୍ପ ପଦାଣି ଶ୍ରୀଭଗବଦ୍ ଗୀତା ସୁପନଃଷ୍ଠୁ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟାଂ
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ଶ୍ରୀଭାସ୍କରଭଗ-
 ଯୋଗୋନାମ ସପ୍ତଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଅର୍ଜୁନ ଭବାଚ

ସନ୍ନ୍ୟାସସ୍ୟ ମହାବାହୋ

ତତ୍ତ୍ୱମିଚ୍ଛାମି ବେଦତୁମ୍

ତ୍ୟାଗସ୍ୟ ଚ ହୃଷୀକେଶ

ପୃଥକ୍ କେଶିନିସୂଦନ । ୧ ।

କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ନମସ୍କାର । କରଣ ପାଣ୍ଡବ ସୁନ୍ଦର ॥
 ଉଠି କପୋଳେ କର ଦେଇ । ଅତିଶ୍ରୀ ବିନୟ ସେ ହୋଇ ॥
 ବୋଲନ୍ତି ଆହେ ଜଗନ୍ନାଥ । କହ ଯଥାର୍ଥ ପରମ୍ପରା ॥
 ସନ୍ନ୍ୟାସ ତ୍ୟାଗ ଗୁଣ ଦୁଇ । ଏଥିରେ ଉତ୍ତମ କେ ହୋଇ
 ସଂଶୟ ଛେଦ କରି ମୋତେ । କହ ମୁଁ ବୁଝିବି ଯେମନ୍ତେ ॥

ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ଭବାଚ

ବୋଲନ୍ତି ପ୍ରଭୁ ଶିଷ୍ୟପତି । ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ ଦେଇ ମତି ॥
 ନାଶ କରଣ କାମ୍ୟ କର୍ମ । ସନ୍ନ୍ୟାସମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ॥

ତ୍ୟାଗୀ ହବ କର୍ମ କରେନ୍ତି । ଫଳବାଞ୍ଛାକୁ ତ୍ୟାଗିଥାନ୍ତି ॥
 ଥୋକାଏ ପଣ୍ଡିତମାନେ ସେ । ବରୁର କରି ସୁମାନସେ ॥
 ଗୁଡ଼ି ସକଳ କର୍ମମାନ । ଆଥାନ୍ତି ହୋଇ ଉଦାସୀନ ॥
 ଥୋକାଏ ଅନ୍ୟ ବରୁରେନ୍ତି । ଯଜ୍ଞ କର୍ମମାନ କରନ୍ତି ॥
 ନଧର ଫଳବାଞ୍ଛା ମନେ । ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣ ସାବଧାନେ ॥
 ଜି ନ ହିଁ ହସ୍ତ ପରକାର । ସାତ୍ତ୍ୱିକ ରଜ ତମ ଘୋର ॥
 ଯଜ୍ଞ ତପସ୍ୟା ଦାନ ଯାହା । ପବିତ୍ର ହେତୁ କରି ଏହା ॥
 କରିଣ ହଜା ଫଳତ୍ୟାଗ । କର୍ମରେ ହୋଇ ଅନୁରାଗ ॥
 ଉତ୍ତମ ନିଶ୍ଚିତ ଏ ମତ । ଏଥିରେ ମୋର ସନମତ ॥
 ନିତ୍ୟକର୍ମକୁ ମୁଢ଼ଜନେ । ଗୁଡ଼ି ବରୁରୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 କର୍ମ ଏ କଲେ କିସ ହେବ । ରାଜସ ତ୍ୟାଗୀଙ୍କ ଏ ଭାବ ॥
 କାୟାକୁ ଜେଣ ଦୁଃଖ ଏ ଯେ । ବୋଲି ତାମସ ତ୍ୟାଗୀ ତେଜେ ॥
 ଯେ ବ୍ୟବହାର କାର୍ଯ୍ୟ ହୃତେ । କର୍ମକୁ କରୁଥାନ୍ତି ନିତ୍ୟେ ॥
 ସବ ଫଳକୁ ପରିତ୍ୟାଗି । ସେ ଯେ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ତ୍ୟାଗିଭାଗୀ ॥
 ନକର ସୁକୁଶଳ କର୍ମ । ସକର୍ମେ ନ ଭାବଣ ଧର୍ମ ॥
 ସଂଶୟ ନଥାଇ ହୃଦରେ । ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତରେ କର୍ମ କରେ ॥
 ଦେହକୁ ବହୁ କର୍ମ ମାନ । କପର ତ୍ୟାଗିବ ଅଶୁଦ୍ଧ ॥

କର୍ମମାନଙ୍କୁ କରୁଥିବ । ସଙ୍ଗ ଫଳକୁ ନ ଇଚ୍ଛୁବ ॥
 ସେ ତ୍ୟାଗୀ ସୁପଣ୍ଡିତ ଦେହ । ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କ ବାକ୍ୟ ଏହୁ ॥
 ଯେ ସର୍ବ କର୍ମମାନ କରି । କର୍ମର ଫଳକୁ ଆଦର ॥
 ଦୁଃଖ ସୁଖ ବେନି ତାହାର । ମିଶ୍ରିତ ହିଁ ବିଧି ପ୍ରକାର ॥
 ଯେ କର୍ମ କରେ ଫଳତ୍ୟାଗୀ । ନୋହେ ହିଁ ଗୁଣ ସଙ୍ଗଭାଗୀ ॥
 ଯେ ପଞ୍ଚ ପିତ୍ତ ସୁକରଣ । ଅର୍ଜୁନ ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ॥
 ଦେହକୁ ଅହଙ୍କାର ପୁଣ । ପଞ୍ଚଇନ୍ଦ୍ରିୟଟି କାରଣ ॥
 ପ୍ରାଣ ଅପାନ ବ୍ୟାନ ତିନି । ଉଦାନ ସମାନକୁ ଘେନି ॥
 ବ୍ୟବହାରରେ ଏ ବ୍ୟାପାର । କରନ୍ତି ଜାଣ ଏହାଙ୍କର ॥
 ଅନ୍ତରାୟାମୀ ଆତ୍ମା ହେଉ । ଗୁଣ ପ୍ରକାର ପଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱ ॥
 ନ୍ୟାୟ ଅନ୍ୟାୟ ବେନି ଏହୁ । ସମାନ ବାକ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିଁ ॥
 ହିଁ ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଧରି । ଯେ ନର କର୍ମେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ।
 ତହିଁକି ଏହୁ ପାଞ୍ଚେ ହେଉ । ହେ ପାର୍ଥ ଶୁଣ ଆର ତତ୍ତ୍ୱ ॥
 ଆତ୍ମାଟି କାରଣ ଇଶ୍ୱର । ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି ବିଜ୍ଞାନର ॥
 ଅବିଜ୍ଞ ଦୁର୍ମତ ଯେ ମାନେ । ଏ ଭାବ ନଘେନନ୍ତି ମନେ ॥
 ଯାହାର ନାହିଁ ଅହଙ୍କାର । ସେ ଭଲ ମନ୍ଦରୁ ବାହାର ॥
 ସେ ପୁଣି ଆଇ ଲୋକାଗୁରେ । ଅନ୍ୟ ଜନଙ୍କୁ ଯେବେ ମାରେ

ମାଲଲ ଜନଙ୍କ ସଙ୍ଗତେ । ଶଶନା ନୋହେ କଦାଚିତେ ।
 ବଦ୍ଧ ନୋହେ ସେ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ । ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥
 ଅକର୍ଣ୍ଣ କର୍ଣ୍ଣ କର୍ମ ତନୁ । ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ମାନସେ ସେ ଚିତ୍ତ
 ଜ୍ଞାନହିଁ କର୍ମ କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣ । ହିଂସ୍ର ପ୍ରଭେଦ ଏ ଜାଣ ॥
 ଏଣୁ ପ୍ରକାର ତନୁ ତନୁ । ଯେ ଏହା ଏକ ଭାବେ ଘେନ
 ଦେଖେ ସକଳ ଜୀବେ ସମ । ସାଞ୍ଜି କ ଜ୍ଞାନ ସେ ଉତ୍ତମ ॥
 ରାଜସ ଜ୍ଞାନ ଦେଖେ ଭିନ୍ନେ । ତାମସ ଜ୍ଞାନ ତତ୍ତ୍ୱସ୍ତନେ ॥
 ଭଲ ନ ହେବା କର୍ମମାନ । କରେ ହୋଇଣ ସାଧ୍ୟାନ ॥
 ଯେ ଧର୍ମ କରେ ଫଳ ଆଶ । ଶୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଗ ରାଗ ଦ୍ୱେଷ ॥
 ନିୟତ କର୍ମ ବୋଲି ଘେନ । ସାଞ୍ଜି କ କର୍ମ ସେ ପୁଜ୍ଞାନ ॥
 ଯେ କର୍ମ କରେ ଅହଙ୍କାରେ । କର୍ମର ଫଳ ଆଶାଭରେ ॥
 ରାଜସ କର୍ମ ବୋଲି ଜାଣ । ତାମସ କର୍ମ କଥା ଶୁଣ ॥
 ଯଶ କି ଅପଯଶ ହୋଇ । ଭଲ କି ମନ୍ଦ ନ ଜାଣେ ॥
 ଧନର କ୍ଷୟପ୍ରାଣପୀଡ଼ା । ହୃତ ମଣ୍ଡେ ଶୁଦ୍ଧ ବ୍ରୀଡ଼ା ॥
 ନ ଶୁଦ୍ଧେ ସଙ୍ଗ ଅହଙ୍କାର । ଉତ୍ସାହେ ଧର୍ମର ବରୁର ॥
 ଯେ ଶୁଦ୍ଧେ ସଙ୍ଗ ଅହଙ୍କାର । ନାହିଁ ତା ଆରୁର ବରୁର ।
 କରଣ କର୍ମମାନଙ୍କରେ । ସିଦ୍ଧ ଅସିଦ୍ଧେ ନିର୍ବିକାରେ ॥

ସାଞ୍ଜିକ କର୍ଣ୍ଣ ସେ ବୋଲନ୍ତି । ଶୁଣ ରଜସ କର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦ ॥
 କର୍ମ କରନ୍ତି ଫଳ ଲେଭେ । ଅଶୁଚ ରାଗ ହିଂସାଭବେ ॥
 ହରଷ ଗୋକେ ହୋଇ ଭ୍ରମ । ଶୁଣ ତାମସ କର୍ଣ୍ଣ କର୍ମ ॥
 କର୍ମ କରନ୍ତି ଅବିବେକେ । ହୋଇ ଅସାବଧାନ ଠକେ ॥
 ଅଯୁକ୍ତ ନିକୃଷ୍ଟ ଭାବରେ । ଅଇରି ପକ୍ଷ ବିପାଦରେ ॥
 ବୁଦ୍ଧି ଧୂଳିଏ ଯେ ବେନି । ପ୍ରକାର ଜାଣ ତନି ତନି ॥
 ସାଞ୍ଜିକ ବୁଦ୍ଧି ଯେଉଁ ନର । ଶୁଣ ହେ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରକାର ॥
 ବଧ ମୋକ୍ଷ ହିଁ ପରମାର୍ଗେ । ଅକାର୍ଯ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦୁଇ ଜାଣେ ॥
 ପ୍ରବୃତ୍ତି ନିବୃତ୍ତି ଏ ଦୁଇ । ଅଭୟ ଭୟ ବିଚାରଇ ॥
 ରଜସବୁଦ୍ଧି ଜନମନେ । ସତ୍ୟ ଘେନୁଥାନ୍ତି ମନେ ॥
 ଧର୍ମ କେ ଅଧର୍ମ କେ ପୁଣି । କାର୍ଯ୍ୟ ଅକାର୍ଯ୍ୟ ନ ପ୍ରମାଣି ॥
 ତାମସବୁଦ୍ଧି ଯେଉଁ ନରେ । ପ୍ରାକୃତ ମାୟାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ॥
 ଧର୍ମକୁ ଅଧର୍ମ ବୋଲନ୍ତି । ଭଲକୁ ମନ୍ଦ କରୁଥାନ୍ତି ॥
 ସେମାନେ ସଲ ଏ ରସାର । ମଧ୍ୟରୁ ଗୁହ୍ୟ ନା ପାର ॥
 ପ୍ରାଣ ମାନସ ଇନ୍ଦ୍ର ଆଦି । ବିକାରମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଭେଦ ॥
 ନିଗ୍ରହ ରହଣ ଯେ ଥାନ୍ତି । ସାଞ୍ଜିକ ଧୃତି ସାଧୁମତି ॥
 ରଜସ ଧୃତିମତି ନରେ । ଅତି କାମନା ଆଶାଭରେ ॥

ମାନସେ ସପ୍ନ ଉୟ ଶୋକ । ରଣେ ତାମସ ଧୂତଲୋକ ॥
 ସୁଖ ହି ଫଳ ବଧନତେ । ପଣ୍ଡିତ ଜନଙ୍କର ମତେ ॥
 ଯେ ସୁଖ ଅଭ୍ୟାସେ ଆନନ୍ଦ । ନାଶେ ବସୟା ଦୁଃଖ ମନ୍ଦ ॥
 ପଛେ ଅମୃତ ପ୍ରାଏ ହୃତ । ପାଞ୍ଜିକ ବୁଦ୍ଧି ଆସାର ତ ॥
 ବସୟା ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୟାଦୁ । ମଣେ ଅମୃତ ପ୍ରାଏ ଆଦୁ ॥
 ପଛନ୍ତେ ବସ ପ୍ରାଏ ମଣେ । ରଜସ ସୁଖ ଏ ପ୍ରମାଣେ ॥
 ଯେ ଅନୁବନ୍ଧମାନଙ୍କରୁ । ସୁଖ ପ୍ରାଏ ମଣି ଅଦ୍ୟରୁ ॥
 ଆତ୍ମା ମୋହତ ହୋଏ ବଶେ । ନିଦ୍ରା ଆଳସ୍ୟ ପ୍ରମାଦ ସେ ।
 ଏକି ତାମସ ସୁଖ ଭବ । ପାଥକ୍ତୁ ଛାଡ଼ ବାସୁଦେବ ॥
 କହୁଲେ ମନେ କର ଏହି । ଦୃଢ଼ବା ଦିଦ୍ୟାଲୋକକୁ ହି ॥
 ଆହୋଶ କରେ ଶୁଣ ତନି । ବ୍ରହ୍ମ ଶିକ୍ଷିତ ବୈଶ୍ୟ ଘେନି
 ଏ ଆଦି ଶୁଦ୍ଧ ଶୁରି ଜାତି । ଶିଶୁଣ ସଞ୍ଚକ ପ୍ରକୃତି ॥
 ଏ ଶୁରି ଜାତି ଭକ୍ତି ଧର୍ମ । ଶୁଣ ଯାହାର ଯେଉଁ କର୍ମ ॥
 ବ୍ରହ୍ମଣ କର୍ମର ସଞ୍ଚକ । ଖ୍ୟାତି ହେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦମିବ ॥
 ସମତା ଦୃଷ୍ଟି ଶୁଚି ପୁଣ । ତପସ୍ୟା ଜ୍ଞାନ ସହ୍ୟଗୁଣ ॥
 ଶରତ ତେଜ ଧୂତ ଶୈଳ୍ୟ । ଶର୍ଥମେନ ବ୍ରହ୍ମଚୌର୍ଥ ॥
 ଯୁଦ୍ଧରେ ନ ଧୁଞ୍ଜିତ ସୁର । ଧର୍ମଧ୍ୟାନ ସୁବିଚାର ॥

ଇଶ୍ଵର ଭାବ ଦାନ ଧର୍ମ । ଯଦିୟୁ ସ୍ଵଭାବ ଏ କର୍ମ ॥
 କୃଷି ବାଣିଜ୍ୟ ଗୋରକ୍ଷଣ । ବୈଶ୍ୟର ସ୍ଵଭାବ ଏ ପୁଣି ॥
 ତନୁ ଜାତକ୍ଷି ସେବିତ୍ରୀ । ଶୂଦ୍ରର କର୍ମ ଏ ସ୍ଵଭାବ ॥
 ଯେ ଯାର ନିଜ କର୍ମେ ଥିଲେ । ସଂସାର ନ ଲାଗେ ତାଲେ ॥
 ଆପଣା ସ୍ଵକର୍ମ ଯେ କରେ । ସିଦ୍ଧି କି ଲାଭନ୍ତି ସେ ନରେ ॥
 ଯାହାର ତତ୍ତ୍ଵ ସଂଜନ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ ॥
 ସେ ସର୍ବ ବ୍ୟାପକ ନିଧାନ । ଯେ କର୍ମେ ଥାଇ ଯେଉଁଜନ ॥
 ଅଚ୍ଛନ୍ଦା କରେ ପ୍ରସନ୍ନରେ । ସକଳ ସିଦ୍ଧି ଲାଭେ ତାରେ ।
 ସ୍ଵଜାତ କର୍ମରୁ ଉତ୍ତମ । କର୍ମ ହିଁ କଲେ ନୋହେ ଧର୍ମ ॥
 ସ୍ଵଜାତ କର୍ମ ମନ୍ଦ ହେଲେ । କରବ ଦୋଷ ନାହିଁ ତାଲେ ॥
 ସ୍ଵଜାତ ଧର୍ମେ ଦୋଷ ଯେବେ । ଥିବ ଗୁଣିବ ନାହିଁ ତେବେ ।
 ସକଳ କର୍ମେ ଦୋଷମାନ । ଅପୁଣ୍ୟ ହୋଇଛି ଅର୍ଜୁନ ॥
 ଯେପରି ଅଗ୍ନି କି ଆବୋରି । ଆତ୍ମନ୍ତ୍ର ଧର୍ମେ ବେଢ଼ିକରି ।
 ଅନାସକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିରେ କର୍ମ । ନିଷ୍ଠାମେ ଗଢ଼େ। ସେ ଧର୍ମ ।
 ଯେପରି ହୋଏ ସେ ପ୍ରକାର । ଶୁଣ ଅର୍ଜୁନ ଅମ୍ଭେ ତାର ॥
 ଯୁକ୍ତ ହୋଇଣ ସୁବୁଦ୍ଧିରେ । ମନ ନିବେଶି ଧର୍ମ କରେ ॥
 ଗୁଣିଣ ରାଗ କ୍ଳେଷ ଦୁଇ । ତଥା ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ହିଁ ॥

ଡେକିଣ ବଶୁକ ସ୍ଥାନରେ । ବଞ୍ଚଇ ଲଘୁତ୍ୱ ଆହାରେ ॥
 ଯେବେ କଥାରେ ହୋଇ ତେଡ଼େ । ଅଭ୍ୟାସି ରହୁଥାଇ ଦୃଢ଼େ
 ଧ୍ୟାନ ଯୋଗରେ ନିତ୍ୟ ଯୁକ୍ତ । ବୈରାଗ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ଉପାଶିତ ॥
 କଳ୍ପନା ଅହଙ୍କାର ବଳ । ଦର୍ପ ହିଁ ନୋଯାଉ ସକଳ ॥
 ତ୍ୟାଗୀ ନିର୍ମଳ ଚିତ୍ତ ଶାନ୍ତ । ହେଲେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଟି ସାକ୍ଷାତ ।
 ଶୋଚନା ବାସ୍ତା ନାହିଁ ଯାର । ସମ ଦୁଃଖ ସୁଖ ପ୍ରକାର ॥
 ପ୍ରସନ୍ନ ଆତ୍ମା ଚିତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରି । ସେ ନିଶ୍ଚେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ପାନ୍ତି ॥
 ମୋଠାରେ ଭକ୍ତି ତାର ମନେ । ମୁଁ ଯେତେତେଡ଼େ ତାକୁ ଘେନେ
 ତହିଁକୁ ମଣେ ମୋର ଦେହେ । ଲୀନ ସେ ହୋଏ ଭିନ୍ନ ନୋହେ
 ସକଳ କର୍ମଫଳ ଯେତେ । ସାହୁଁ କେ ସମର୍ପଇ ମୋତେ
 ଭୁଲ୍ଲେଟି ସେହପରି ମୋତେ । ସମର୍ପି ରହୁ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେ ॥
 ବାହ୍ୟରେ ସର୍ବ କର୍ମମଳ । କର ମୋଠାରେ ଥୋଇ ମନ
 ମୋର ପ୍ରସାଦରେ ଅଭୟ । ପଦକୁ ବରବ କୌନ୍ତେୟ ॥
 ଚିତ୍ତେ ନ ରଖ ଅହଙ୍କାର । ଏ ବଡ଼ ଦୁଃଖଟି ବିରୁର ॥
 ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନରେ ଅହଙ୍କାର ଭରି । ଯୁଦ୍ଧ ନ କରୁଛି ବିରୁର ॥
 ପ୍ରକୃତି ବଳେ ଭୁଲୁ ହସ୍ତେ । ମରାଇ ଦେବ ମୁଁ ସାକ୍ଷାତେ ॥
 ଉକ୍ତ ଶୁ ଯୋଗ ଏ ଭୁଲୁର । ଆମ୍ଭ ବୁଦ୍ଧିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କର ॥

ଭଗ୍ନର ସର୍ବ ପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ । ଅଥାନ୍ତ ସର୍ବଦା ପ୍ରମୋଦେ ॥
 ନନ୍ଦଆରୁତ ମାୟାବଶେ । ଭ୍ରମନ୍ତି ଭୂତମାନେ ଯେ ସେ ॥
 ଏମନ୍ତ ଭଗ୍ନର ପଙ୍କଜ । ଚରଣେ ଶରଣକୁ ଭଜ ॥
 ତାଙ୍କ ପ୍ରସାଦେ ଶାନ୍ତି ହେବ । ଶାଶ୍ଵତ ସ୍ଥାନକୁ ଦେଖିବ ॥
 ଗୁହ୍ୟରୁ ଗୁହ୍ୟତର ଏହି । ଯାହା ତ ଜ୍ଞାନ ଭୁକ୍ତଙ୍କୁ ହିଁ ॥
 କହୁଲି ଭଲକରି ମଣ । କର ଯେ କଷ୍ଟ ଭୁକ୍ତ ପୁଣି ॥
 ଯେଣୁଟି ଭୁକ୍ତ ମୋର ପ୍ରିୟ । ସଖା ଭକତ ସନ୍ତୁଦୟ ॥
 ତେଣୁ ଭୁକ୍ତର ହୃତାତ୍ମରେ । କହୁଲି ବିଗ୍ନର ମନରେ ॥
 ନିତ୍ୟରେ ମୋତେ ସୁଦି ସୁବ । କର ମୋ ପୁଣ୍ୟ ବିଧିଭବ ॥
 ମୋର ଚରଣେ ନମସ୍କାର । କର ଲଭିବ ଶ୍ରୀପୟର ॥
 ଏ ମୋର ସତ୍ୟ ସତ୍ୟବାଣୀ । ଭୁକ୍ତର ଅଗ୍ରତେ ବଞ୍ଚାଣୀ ॥
 ଉକ୍ତ ବାହୁକୁ ହୋଇ ମୁହିଁ । କହୁଛି ଯତ୍ୟ ସତ୍ୟ ଏହି ॥
 ଫଳନ ଧର୍ମ ପରିହର । କେବଳ ଏକ ଭାବ କରି ॥
 ଶରଣ ପଶ ମୋର ପାଦେ । ନ ତର ବିଷୟା ବିଷାଦେ ॥
 ଏଥରୁ ଆଜ ନାହିଁ ଜ୍ଞାନ । କହୁଲି ଦୃଢ଼କରି ଘେନ ॥
 ସର୍ବ ପାପ ମୁଁ ନିବାରଣ । ଅବଶ୍ୟ ଭୁକ୍ତଙ୍କୁ ଜାଣିବ ॥
 ଏ ଗୀତା ରସ ଶାସ୍ତ୍ରଙ୍କର । କହୁଲି ଭୁକ୍ତଙ୍କୁ ମୁଁ ଧାର ॥

ସେମାନେ ଅହତ ବୁଦ୍ଧିରେ । ଦେଖନ୍ତୁ ମୋତେ ଅଗ୍ରଭାରେ
 ଦ୍ଵି ଖାୟୁ ଭାବ କରି ମନେ । ତରନ୍ତ ନାହିଁ କଦା ଦିନେ ॥
 ପାଣିଷ୍ଠ ନୁହନ୍ତି ନା ସେହି । ତାହାକୁ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ନ କହି ॥
 ସେ ଭକ୍ତଜନଙ୍କର ଆଗେ । ଏହା ଯେ କହନ୍ତି ସରାରେ ॥
 ସେମାନେ ମୋର ଅତି ପ୍ରୀତି । ଅବଶ୍ୟ ମୋର ହୋଇଯାନ୍ତି ॥
 ମୋ ଭକ୍ତ ଆଗେ ଯେ ବଢ଼ାଣି । ସେ ମୋର ପ୍ରିୟ ଥାଅ ଜାଣି
 ମୋଠାରେ ପ୍ରିୟକୁ ଯେ ବହି । ମୋ ନାମ ରୂପ ଭରୁଆଇ ।
 ତାଠାରୁ ନାହିଁ ମୋର ଆନ । ସେହିଟି ମୁହିଁ ମନେ ଜାଣି ॥
 ତୁମ୍ଭର ଆମ୍ଭର ଏ ଧର୍ମ । ସମ୍ପଦ ସବ ଧାମ କର୍ମ ॥
 ଏହା ଯେ ପଡ଼େ ଶ୍ରଦ୍ଧା ବହି । ତାହାର ଜ୍ଞାନରଜି ମୁହିଁ ॥
 ଆପଣେ ପ୍ରସନ୍ନ ସୁମତି । ପୁଣ୍ୟକୁ ଦେନଥାନ୍ତି ନିତି ॥
 ଯେ ଏହା ଶ୍ରଦ୍ଧାବନ୍ତେ ଶୁଣି । ସୁସୁଖୀବନ୍ତ ସଙ୍ଗେ ରଣି ॥
 ହେ ପାଥ ଶୁଣିଲ ତ ଚିତ୍ତେ । ରଖିଲଟିକି ହୃଦୟରେ ॥
 ଅଜ୍ଞାନ ମୋହ ବିମୋଚନ । କହୁଲି ଘେନ ହେ ଅର୍ଜୁନ ॥

ଅର୍ଜୁନ ଉବାଚ

ଅର୍ଜୁନ ବୋଲଇ ଶ୍ରେ ଦେବ । ଲେ ମୋ ମୋହ ଆଦି ସବ
 ତୁମ୍ଭର ପ୍ରସାଦରୁ ମୋର । ଥିଲ ସମେହ ହେଲ ଦୂର ॥

ଏବେ ତୁମ୍ଭର ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଜ୍ଞା । ପାଳିବି ନ କର ଅବଜ୍ଞା ।

ସଞ୍ଜୟ ଉଚାର

ସଞ୍ଜୟ କହିଲେ ନରେଶ । ଶୁଣ ଅପୁଷ୍ପ ଗୀତାରସ ॥
 ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଅରଜ୍ଜନେ । କହିଲେ ଯେବଣ ବିଧାନେ ॥
 ଅଭ୍ୟୁତ କଥା ଏହାଙ୍କର । ଶୁଣି ରୋମାଞ୍ଚ ମୋ ଶରୀର ॥
 ବ୍ୟାସ ଋଷିଙ୍କ ପରସାଦେ । ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରେ ଅପ୍ରମାଦେ ॥
 ଜାଣିଲି ମୁହିଁ ଯୋଗେଶ୍ବର । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ ସାକ୍ଷାତ୍କାର ॥
 ରାଜନ ଶୁଣ ପୁନଃ ପୁନଃ । ଯମ୍ବାଦ ଅଭ୍ୟୁତ ବିଧାନ ॥
 କେଶବାକ୍ତ୍ରିନ ଦୁହିଙ୍କର । ପୁଣ୍ୟ ହୃଦୟ ମନୋହର ॥
 ସୁମରି ପୁନଃ ପୁନଃ ମନ । ଆନନ୍ଦ ହୋଇବ ରାଜନ ॥
 ଅତି ଅଭ୍ୟୁତ ହରିଙ୍କର । ସ୍ବରୂପ ଶୁଣ ନରବର ॥
 ଶ୍ରୀ ଯୋଗେଶ୍ବର ନରହରି । ଯହିଁ ଅଛନ୍ତି ବିଜେ କରି ॥
 ପାର୍ଥ ହିଁ ଶୁଣ ସଙ୍ଗତରେ । ଧନ୍ବକ୍ତର ସେ ଧନ୍ବ କରେ ॥
 ମୋଠାରେ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଜେ । କରିବ ଅଛନ୍ତି ସହଜେ ॥
 ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ି ମାନ । ହେବ ରାଜନ ମନେ ଘେନ ॥
 ଧୂବ ଏ ବଚନ ମୋହର । କୃଷ୍ଣ ତ ପକ୍ଷ ଅର୍ଜୁନର ॥

ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଆଜ୍ଞା ଏହି । ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ମୋହ ବନ୍ଧୁ ॥
 ଯଦିବ ବ୍ୟାସ ଅନୁରାଗେ । କହିଲେ ରାଜନର ଆଗେ ॥
 ଏଥନ୍ତେ ଶୁଣ ହେ ନରେଶ । ଯୁଦ୍ଧର ବିଧାନ ବିଶେଷ ॥
 ଅର୍ଜୁନ ଯାନୁଶର ଧର । ଶୁଣୁ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ କରି ॥
 ଶୁଣୁ ତ ରଥୀଙ୍କ ଉତ୍ତମ । କଲେ ସେ ଅସୁବ ସନ୍ତାପ ॥
 ନବମ ଦିନ ଅନ୍ତେ ଦଶ । ଦିବସ ଯୋଗେ ହେଲେ ନାଶ ॥
 ତଦନ୍ତେ ଦ୍ଵେଶ ମହାରଥୀ । ଯୁଦ୍ଧରେ ମାରି ବହୁ ରଥୀ ॥
 ପଞ୍ଚ ଦିବସ ରାତ୍ରି ଶେଷେ । ଯାଗ ଅଗ୍ନିରେ ବିନାଶ ସେ ॥
 ଏ ଅନ୍ତେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣବର । ଯୁଦ୍ଧ ସେ କଲେ ମହା ଘୋର ॥
 ଦୁଇ ଦିବସ ଆଉ ଦିନ । ଅକଳେ ହେଲେ ସେ ନିଧନ ॥
 ଉତ୍ତର ଅକଳ ଦିନ ଶେଷ । ସମୟେ ଶଙ୍କ ହେଲେ ନାଶ ॥
 ସେଦିନ ରାଜକାଳେ ଗଦା । ପଟ୍ଟରେ ସର୍ବ ହେଲେ ପଦା ॥
 ସେ ରାତ୍ରି ଅନ୍ତେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । ବିନାଶ ହୋଇ ଜାନୁଭଗ୍ନ ॥
 ସଞ୍ଜୁୟ କହିଲେ ରାଜନ । ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ ବିଧିମାନ ॥
 ଶ୍ରୀଭଗବତଗୀତା ସିଦ୍ଧା । ହୃଷୀକେଶ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ॥
 ସୁଜନେ ଶୁଣ ମୋଦ ଭରି । ଦୋଷ ନ ଧରିବେ ମୋହରି ।
 ଏ ଗୀତା ବାକ୍ୟ ବିଭକ୍ତାର୍ଥ । କରଣେ ନାହିଁ ନ ସାମର୍ଥ୍ୟ ॥

ଭକ୍ତାର୍ଥ ନାଥ ହେତୁପର । ଜାଣେ ନାହିଁ ମୁଁ କିପରି ॥
 କେବଳ ଗୁରୁଦେବଙ୍କର । ଦୟାରୁ ହୃଦୟରେ ମୋର ॥
 ରହୁ ଯା କହଲେ ଗୋବିନ୍ଦ । ଶର ମାହାଥ ପଦଛନ୍ଦ ॥
 ତାହା ମୁଁ ଲେଖିଛି ଲେଖନେ । ଆହେ ସାଧକ ଜନମାନେ ॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଭଲଣି । ଏ ଭବ ସାଗର ତରଣୀ ॥
 ଦେଖୁ ମୁଁ ସେ ପ୍ରତିଆଶାରେ । କହୁଲି ପ୍ରାକୃତ ଭାଷାରେ ॥
 ଏହା ମୋ ଦୋଷ ଥିବ ଯେତେ । ଘେନିବ ନାହିଁ କଦାଚିତେ ॥
 ବୋଲଇ ଜନ୍ମୋଥ ଦ୍ଵିଜ । ଧ୍ୟାନେ ଶ୍ରୀହରି ପଦାବ୍ଜ ॥
 ସେ ପଦଦ୍ଵୟ ଅରବିନ୍ଦ । ସ୍ଵାଦୁ ସୁଗନ୍ଧ ମନରେ ॥
 ପାନକୁ ମୋ ମନ ଭ୍ରମଳ । ହୋଇଣ ରହୁ ସଦାକାଳ ॥
 ସ୍ଵଜନେ ଯଥା ଏ ଆଦେଶ । ମୁଁ ଗୁରୁ ଦାସ ପରିଦାସ ॥
 ହେ କୃଷ୍ଣ ପତିତପାବନ । ଅରତ ବୃଜନନାଶନ ॥
 ଘନବାନ୍ଧବ ଦୟାସିନ୍ଧୁ । ସିନ୍ଧୁଜା ଦେଖ ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ ॥
 ରଖ ଶରଣ ମୁହିଁ ବଳେ । ରହୁଲି ଶ୍ରୀ ପଦକମଳେ ॥
 ହେ ହରେ ରାମ କୃଷ୍ଣ ବୋଲି । ଶ୍ରୀପଦେ ଶରଣ ମୁଁ ଗଲି ॥
 ଅନ୍ୟ ଶରଣ ନାହିଁ ମୋର । ଦୟାସାଗର ଦୟା କର ॥
 ମୁଁ ଯେ ପାମର ଘନ ଜନ । କଦାପି ମୋ ଦୋଷ ନ ଘେନ

ଏ ଭବସାଗର ପ୍ରବନ୍ଧୁ । ଉଦର ରଖ କୃପାସିନ୍ଧୁ ॥
 ହେ ପ୍ରଭୁ ଜଗଜ୍ଜନକାୟ । ବୋଲଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥
 ଇତି ଶ୍ରୀ ମହାଭାରତେ ଗୀତାପଞ୍ଚମଂ ସ୍କନ୍ଧୋଦ୍ୟାୟଂ ବୈଶ୍ନୋପନିଷଦଂ
 ଶ୍ଳୋକପଞ୍ଚାଶି ଶ୍ରୀଭଗବଦ୍‌ଗୀତା ସ୍ୱପନପର୍ବ ଗ୍ରନ୍ଥବିଦ୍ୟାୟାମ୍
 ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ରୋ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନ ସମ୍ବାଦେ ମୋକ୍ଷଯୋଗୋ-
 ନାମ ଅଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।

※ ସମାପ୍ତ ※

ମୁଦ୍ରଣ—ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣା ପ୍ରିଣ୍ଟିଙ୍ଗ୍ ଓ୍ଵାକ୍ସ, ବ୍ରହ୍ମପୁର—୭

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭଗବଦ୍ ଗୀତା ମାହାତ୍ମ୍ୟମ୍

ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ

ଏ ଅଟେ ସୁଖ ଗୀତା ଶାସ୍ତ୍ର । ଯେ ପଢ଼େ ହୋଇଣ ସଫଳ ॥
 ଲଭଇ ବିଷ୍ଣୁ ଲୋକ ସେହି । ଭୟ ଶୋକରୁ ଦୂରେ ରହି ॥
 ଗୀତା ପଠନ ଯା ସୁଦ୍ଧନ । ଯେ ନିଜୀ ଶ୍ରବଣ କରଇ ॥
 ଲୋକ ହୁଏ ତର ସବୁ । ଅନ୍ୟ ଜନ୍ମର ପାପ ସବୁ ॥
 ପ୍ରତିନିତ୍ୟର ଜଳସ୍ନାନ । ମଇଳା ନାଶର କାରଣ ॥
 ଗୀତା ଜଳରେ ଅରେ ସ୍ନାନ । ସଂସାର ମଳର ନାଶନ ॥
 ଗୀତାକୁ କର ହେ ପ୍ରଣୀତ । ଅଛନ୍ତି ଶାସ୍ତ୍ର ତ ବହୁତ ॥
 ସେଥିରେ କିଏ ପ୍ରୟୋଜନ । ଶ୍ରୀମୁଖ ଗୀତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ॥
 ଭରତ ଗ୍ରହେ ଯେ ଅମୃତ । ଗୀତା ଅଟନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତ ॥
 ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ମୁଖରୁ ବାହାର । ଗୀତାକୁ ଜାଣ ଚଜାମର ॥
 ସେ ମାରି କର ଜନେ ପାଳ । ଲଭିବ ନାହିଁ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ॥
 ଉପନିଷଦ କାମଧେନୁ । ଦୋଷଧା ଅଟନ୍ତି ନନ୍ଦସୁନୁ ॥
 ଅର୍ଜୁନ ଅଟନ୍ତି ବାହୁସ । ଜ୍ଞାନୀଏ ଦୁର୍ବ୍ୟ ପାନକାସ ॥
 ଦୁର୍ବ୍ୟ ଅଟଇ ଗୀତାମୃତ । ଅମୃତଠାରୁ ଯେ ମହତ୍ତ୍ୱ ॥
 ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯହିଁ ଗୀତ । ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରମିତ ପବିତ୍ର ॥
 ଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ମୁଖ୍ୟଜାଣ । ମନ୍ତ୍ର ଅଟଇ ଯାର ନାମ ॥
 ଯାହାର ସେବା ମର୍ଯ୍ୟାଦା । ସେ ସେବା କରେ ଭବ ପାର ॥

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ
ମଧୁ ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ପୁସ୍ତକାଳୟ